

Giriş

Müze sözcüğünün en eski anlamı (eski Yunanca 'da Museon), Zeus ile bellek tanrıçası olarak bilinen Mnemosyne'nin kızları ve ilham perileri olarak bilinen dokuz Mousa'nın yaşadığı ev anlamına gelmektedir. Günümüzdeki anlamıyla, ICOM (milletler arası müzeler konseyi) 1995 yılında Norveç'te toplanan 18. Genel Kurulunda düzenlenerek kabul edilen müze tanımı şöyledir: Toplumun ve onun gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden malzemelerin üzerinde araştırma yapan, toplayan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim, zevk alma doğrultusunda sergileyen, kazanç düşüncesinden bağımsız, sürekliliği olan bir kurumdur.

Müzelerde hep geçmişin sergilendiği mekânlar olarak algılansa da, geçmiş sabit değildir. Müzeler insanlık tarihinin, özel olarak ait oldukları toplumun belleği görevini üstlenmiş tarih öğreticisi konumundadırlar. Her ne kadar müzelerin amaçları müzelerin türlerine göre

değişse de, genel olarak baktığımızda bu amaçları beş ana grupta toplanabilir. Bunlar:

Toplama, koruma, bakım-onarım, belgeleme, sergilemedir ve eğitimidir.

Bu yüzden müzeler sadece eserleri sergilemekle kalmaz, kitapların ve derslerin açıkça ortaya koyamadığı olgu, olay ve nesnelerin yaşantı içinde oluşması gereken bağlarını da oluştururlar.

Türkiye’de müzecilik anlayışı ise Batı’daki gibi bir gelişme göstermemiş, Osmanlı’da müzecilik yönetici sınıfın girişimiyle başlamıştır. Osmanlıda müzecilikte Numunehane ya da Müzehane gibi müze gibi sözcükler müze mekânını tanımlamak için kullanılsa da müzecilik çalışmaları, imparatorluk sınırları içinde bulunan eski eserlerin yine İmparatorluk sınırları içinde muhafaza edilmesi hedefiyle baslar. Osmanlı İmparatorluğu’nda eserlerin bir araya toplanması ve sergileme anlayışı Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u fethi ile başlamış, İstanbul’un fethinden sonra Aya İrini değerli savaş araç ve gereçleri, savaş ganimetlerinin toplandığı depo olarak kullanılmıştır. Sultan Abdülmecit’in, 1845 yılında Yalova civarında yaptığı bir gezide gördüğü, üzerinde

İmparator Konstantin yazılı taşları İstanbul'a göndermesi Tophane-i Amire Müşiri olan Fethi Ahmet Paşa'nın da taşları Aya İrini Kilisesi'nde toplanmasıyla Mecmua-i Esliha-i Atika(eski eserler) ve Mecmua-i Asar-ı Eslika (eski silahlar) adıyla ilk müze kurulmuştur sergileme 1869 yılında Müze-i Hümayun adını almıştır ve başına müzecilik adına büyük işler yapan Osman Hamdi Bey getirilmiştir.

Günümüz Türkiye'sinde ise müzecilik Cumhuriyetin ilk yıllarından devlet desteği ile ayakta duran sanat ortamından söz edilebilir. Anadolu'nun İşgal döneminde ve Kurtuluş Savaşı sırasında, çıkartılan meclis kararları dışında müzecilik alanında bir gelişme söz konusu değildir. Cumhuriyet Dönemi sonlarına doğru müzecilik ve sergileme konusunda azımsanamayacak gelişmeler olmuş, ülkenin hemen her köşesinde çok sayıda müze kurulmuş, tarihi eserlerin envanteri öğretmenler tarafından hazırlanmıştır Atatürk'ün yaşadığı bu dönemlerde müzeler kurumsallaştırılmıştır. 1950'lerde ise Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) Türkiye Milli Komitesi kurulmuştur.

Müze eğitiminde asıl gelişme 1990'lerden sonra yaşanmıştır. 1989'da Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Müzecilik Ana Bilim Dalı'nın, 1998'de Ankara Üniversitesi'nde Müze Eğitimi Yüksek Lisans Programı'nın kurulması bu alan için akademik bir zemin oluşturmuştur.

Arkeoloji Müzesi Etnografya Müzesi Açık Hava Müzesi ve Çocuk Müzeleri türleriyle müzecilik tüm dünyada olduğu gibi Artık günümüzde Müzeler nesnenin sadece seyirlik bir nesne olmadığını kanıtlamakla kalmamış, müze pedagojisi denilen bir alanın da varlığını ortaya çıkarmıştır. Bu alanda yerel tarih, yerel müzecilik ve sözlü geleneklere geldiğimizde, insanı günlük yaşamın ayrıntıları içinde yakalamaya çalışan bir tarih anlayışı karşımıza çıkmaktadır. Aile tarihleri, kentlerin mekânsal yerleşim dokusuna ilişkin ipuçları veren bu alanlar dikkate alınmadığında insan yaşantısının pek çok kesimi açıkça yok olur. Sözlü verilerin, eski fotoğrafların, arşiv belgeleri, seyahatnameler ini yerel müze için önemi oldukça büyüktür. Bu veriler derinlemesine incelediğinde bir yöreye özgü dikkat çekici sunum teknikleriyle bir yerel müze oluşturulabilmektedir. Bunun için yerel

Özellik gösterdiği düşünülen dünyadan örnek müzelerde incelenerek bir altyapı oluşturulabilir. Nevşehir'in Göreme kasabasında bir yerel bir müzenin düşünüldüğü konular içinde, oluşturulmaya çalışılan yerel müzede tüm bunlar kullanıldığında çeşitli drama etkinlikleri ile birlikte Sosyal Bilgiler eğitiminde kullanılabilme özelliğine sahiptir. Kurulacak müze için yakın geçmişte ya da hala kullanılan ve yörenin ekonomisine, kültürüne etki etmiş ya da etmekte olan malzemelerin tamamı toplandığı da düşünülürse bu bağlamda yörede rol oynamış fakat şimdi unutulmuş berberler, fotoğrafçılar, kalaycılar nalbantlar ve semerciler gibi yöredeki esnafların betimlendiği seksiyonlar, yerel müze için vazgeçilmez malzemeleri oluşturacağı için ilköğretim öğrencileri için önemli eğitsel etkinlikleri gerçekleştirebilir. Aile büyüklerinin yaşadığı evlerin, gezdikleri sokakların nasıl olduğun, hangi eşyaları kullandıklarını, neler giydiklerini karşılaştırmalı olarak düşünmelerini sağlar. Fakat hayatı yaşayarak kavrayan çocuklar, aile albümlerini görerek ya da onlardan dinledikleriyle geçmişi algılamak yeterli olmuyor bu yüzden Yerel Müzeler, evlerimizde barındıramadığımız,

anlatmakla kavratamadığımız geçmiş yaşamlara ait görsel, yazınsal ve işitsel her türlü belgeyi biçim için sergiler hatta aile tarihinden de geriye giderek çocuğun tarihi anlama sürecine doğrudan katkıda bulunan kurum olma niteliğiyle yaşantımızda önemli bir yer tutar.

Okul–Müze bağı geliştirilirken yerel müze bilinci oluşturulmalıdır. Böylece öğrenciler:

- Birer kültür ve tarih mirası sayılan eserleri tanırlar. Bu çerçevede öğrenciler, sadece yerel olanı değil aynı zamanda evrensel olanı da gözlemleyebilirler.
- Çok çeşitli ve zengin arkeolojik katmanlardan oluşan Türkiye Cumhuriyeti topraklarını, Anadolu medeniyetlerini tanırlar ve bu değerlere sahip çıkma bilinci edinirler.
- Müzelerin eğitim yoluyla kişilere sunacağı geniş imkânlar ve bakış açılarının yanı sıra, öğrencilerin yeni yaratımları ortaya çıkarması ve içinde bulundukları toplumu, coğrafyayı ve bunun sonucunda da kültürleri kavraması sağlanır. Bu yüzden Yerel Müzeler en önemli eğitim kurumlarından biridir

BİRİNCİ BÖLÜM

1 Müze:

Müze sözcüğü (eski Yunanca 'da Museon), Zeus ile bellek tanrıçası olarak bilinen Mnemosyne'nin kızları ve ilham perileri olarak bilinen dokuz Mousa'nın yasadığı ev anlamına gelir. Müze kelimesinin günümüzdeki anlamına en yakın biçimde vücut bulduğu mekân ise, MÖ 4. yüzyılda kurulan İskenderiye Kütüphanesi ve Müzesi'dir. Büyük İskender, Mısır'ı fethettiği sırada kendi adını taşıyacak ve bu topraklarda Helen kültürünün merkezi haline gelecek bir kent kurmayı tasarlar ve bu kentte Mousa'lara bir kütüphane adanmasını ister. Bu nedenle İskenderiye Kütüphanesi ve Müzesi dokuz Mousa'ya adanmıştır. İskenderiye Kütüphanesi ve Müzesi, Hint, Mezopotamya ve Helen medeniyetlerine ait birçok yazılı kaynağın toplandığı ve bu kaynakların zamanın filozofları tarafından kullanılabildiği, günümüz müze kavramına yakın bir bellek merkezi olarak tanımlanabilir İskenderiye Kütüphanesi ve Müzesi'nde,

içinde bulunduğu kùltùre ait yazılı kaynaklar toplanarak belli bir mekânda korunmuş, dönemin araştırmacıları ve bilim adamları olarak niteleyebileceğimiz filozoflara açılmış ve hatta kataloglanmıştır. Tüm bu nedenlerle İskenderiye Kùtùphanesi ve Müzesi günümüz müzeciliğinin temel işlevlerini bünyesinde barındıran ilk örnek olarak kabul edilir¹.

Müzeler söz konusu olduğunda sadece Türkiye’de değil, dünyanın birçok ülkesinde, çoğu insan müzeye gitmeyi eğlenceden ziyade bir ödev sayarlar, kendi bulundukları yerlerdeki müzeleri pek ziyaret etmezler ama bir turist olarak gittikleri bir yerde ilk ziyaret edecekleri yer müzeler olur. Müzeyi aynı anda hem bu kadar hayattan uzak hem bu kadar da vazgeçilmez kılan nedir? Müzelerde hep geçmişin sergilendiğı mekânlar olarak algılansa da, geçmiş sabit değildir. Toplama ve teşhir etme işlevlerinden çok eğitsel işlevi ön plana çıkar. Özellikle 1990’lardan itibaren hızla gelişen müze kavramı kùltürel çerçeveye oturtularak, tek tür

¹ Çınar 2009, 6-7.

gereksinimlere karşılık verebileceği üzerine düşünülüyor².

Müze tanımlarına baktığımızda ise:

ICOM (milletler arası müzeler konseyi) 1995 yılında Norveç'te toplanan 18. Genel Kurulunda düzenlenerek kabul edilen müze tanımı şöyledir: Toplumun ve onun gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden malzemelerin üzerinde araştırma yapan, toplayan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim, zevk alma doğrultusunda sergileyen, kazanç düşüncesinden bağımsız, sürekliliği olan bir kurumdur³.

Müze, insanlık tarihinin, bir ülkenin, belli yöredeki insan topluluklarının ya da bir kurumun gelişimini yazılı ve görsel belgelerle, kronolojik sıralamayla ya da tematik düzenlemelerle, sistemli bir incelemenin ürünü olarak bizlere sunar. Geçirmiş olduğumuz zamanın akışını, somut nesnelerle gözler önüne serer. “ ‘müzeler insanlık

² Shaw 2004, 7-15.

³ Shaw 2004, 13.

tarihinin, özel olarak ait oldukları toplumun belleği görevini üstlenmiş tarih öğreticisi konumundadırlar’⁴.

Müze, tarih öncesi dönemlerde, tarih devletlerine ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili belgeler olarak nitelenen kültür varlıklarını saptayan, bilimsel metotlarla açığa çıkaran, inceleyen ve akademik düzeyde değerlendiren, kültür varlıklarını koruyan, tanıtan, sürekli veya geçici olarak sergileyen, çalışmaların bilimsel sonuçlarını yayımlayan, halkın kültür ve doğa varlıkları konusundaki ilgisini ve sanat zevkini yükselten, çok hızlı bir şekilde gelişen teknoloji karşısında kaybolmaya yüz tutan geleneksel kültürü, yabancı kültür şoklarından korumada ve dünya görüşünü geliştirmede her yaştan insana ömür boyu yardımcı ve etken olan, faaliyeti sürekli bir kültür, bilim ve eğitim kurumudur⁵.

Müzeler; toplumun ve onun gelişiminin hizmetinde olan halka açık, insana ve yaşadığı çevreye tanıklık eden materyaller üzerinde araştırma yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan, inceleyen ve bu materyalleri eğitim amacı ile topluma estetik zevkler

⁴ Abacı 2005, 13.

⁵ Özseskiç 2009, 13

verebilme doğrultusunda sergileyen, bağımsız, sürekliliği olan kuruluşlardır⁶.

Müze, özel olarak korumak veya ziyaretçilerin görmesi için tahsis edilen bir kapalı mekânda sergilemek üzere, geniş bir kullanım alanı içinden seçilmiş doğal ya da yapay nesnelerin -sanat eserleri ya da kültür, bilim ve teknikle ilgili koleksiyonların korunduğu ve sergilendiği yapı ya da yer olarak tanımlanır. Müze kelimesi Latince, Müzeler (periler) mabedi demek olan “Museum” veya Yunanca ‘mouseion’ kelimelerinden gelir. Antikçağ ’da İskenderiye’de I. Ptolemaios’un Müzelere adadığı Mouseion isimli bir tapınak yaptırmış olması ve bu tapınakta ünlü İskenderiye Kütüphanesinin bulunuşu, aynı zamanda tapınağın, bilginlerin istediği kadar konaklayabileceği, eğitim verebileceği, araştırma yapabileceği bir bilim merkezi oluşu ‘müze’ kavramının ve müzenin niteliğinin ne olduğu konusunda ilk ipuçlarını vermektedir. Müzeciliğin temelinde, insanı, insanın çevresini anlatan, kültürel, sanatsal ya da bilimsel açıdan önemli nesnelerin önce toplanması, koleksiyonlarının yapılması, sonra da bu koleksiyonların

⁶ Zilcioğlu 2008, 10.

korunması ve de sergilenmesi yatar. Müze, halka açık olan, bilginin halkla paylaşıldığı bir alandır. Farklı objeleri ya da bilgiyi toplama, biriktirme ve koruma çabası elbette insanlık açısından önemli bir seviyedir. Müzelerin sayısı 1750'lerden itibaren önemli artış göstermiş ve tüm Avrupa'ya yayılmıştır. Diğer kıtalara yayılmaları bir yüzyıl daha sonradır. 1789 Fransız devrimi ise birçok alanda getirdiği toplumsal değişiklikleri müzecilik alanında da getirmiştir. 1793'te, Fransa'daki Cumhuriyetçi hükümet, kralların özel koleksiyonlarının yer aldığı Paris'teki Louvre'nin bir halk müzesi haline getirileceğini bildirdi⁸. Fransız devrimiyle oluşan ulusal değerler, ulusal müze kavramının oluşmasını da sağlamıştır ve Louvre müzesi, Avrupa'nın ilk ulusal müzesidir⁷.

19. yüzyılda yaşanan endüstri devrimi ise müzeciliğe yeni türler kazandırmıştır. Artan bilim ve sanayi çalışmaları önce bilim ve teknik müzelerinin sonra da endüstri müzelerinin oluşumunu sağlar⁸.

⁷Karabıyık 2007, 3-4-5-9.

⁸Karabıyık 2007, 10.

ICOM' göre bir kurumun “müze” olarak adlandırılabilmesi için verilen tanımlara uygun olarak:

- İnsanları ve çevreleri hakkında materyal, kanıt toplayan ve koruyan, doğal, arkeolojik, etnografik ve tarihsel yerlerin,
- Canlı bitki ve hayvan türlerini barındıran botanik veya hayvanat bahçeleri olması,
- Bilim merkezleri ve planetaryumların,
- Kar amacı olmayan sergiler ve galerilerin,
- Doğal kaynakların,
- Bu yazıda verilen tanıma uygun müzeden sorumlu uluslararası, ulusal, halka açık ajanslar, bölgesel müze organizasyonların ve bölümlerin,
- Müzenin araştırma, iletişim, eğitim, dokümantasyon ve diğer aktivitelerini üstlenen kar amacı olmayan kurumların veya organizasyonların,
- Fiziksel varlığı olmayan kaynakların korunmasında ve devamının sağlanmasında görev

alan kültürel merkezler ve başka vakıfların olması gerekmektedir⁹.

ICOM' dan da bahsetmişken kısaca kuruluşu hakkında bilgi vermek istiyorum.

Dünya Müzeler Birliği ICOM'un kurulması 20. yüzyılda müzecilik konusunda yapılan en önemli çalışma 1. Dünya Savaşı'ndan sonra 1926 yılında Uluslararası Müzeler Dairesi'nin kurulması olmuştur. Bu daire Milletler Cemiyeti'nden doğmuş Entelektüel _birliği Enstitüsüne bağlıydı. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ise, dünya müzelerinin bilimsel kadrolarının bir araya geldiği, dünyanın tüm müzeleri arasında, araştırma ve yöntemler doğrultusunda birliğin ve beraberliğin sağlanması amacıyla Uluslararası Müzeler Birliği (International Council Of Museum-ICOM) kurulmuştur. ICOM bir uluslararası müzeler organizasyonu ve dünyanın doğal ve kültürel, somut veya soyut mirasını şimdi ve gelecekte korumak, sürekliliğini sağlamak, aynı zamanda toplumla iletişimi sağlamak için oluşmuş mesleki bir kuruluştur. İlk toplantısını 1946 yılında

⁹Boyar 2006, 5.

Paris'te yapmıştır. Bu toplantıda müzeciliğin gün geçtikçe gelişen etkinlikleri, uzmanlık dalları, teknik incelemeler, uluslararası kongrelerin toplanması, yayınlara ağırlık verilmesi, kararlaştırılmıştır. Kar amacı gütmeyen kurulmuş olan kuruluş, üyelerinin ödediği ücretler, çeşitli hükümetler ve kuruluşlarca finanse edilmektedir. UNESCO ile resmi ilişkileri olup, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'ne danışmanlık yardımıyla bulunmaktadır. UNESCO'nun müzelerle ilgili programlarını yürüten ICOM'un 146 ülkedeki 21.000 üyesi uluslararası, ulusal ve bölgesel çapta, fikir üretme, basın isleri, eğitim programları ve 18 Mayıs Uluslararası Müzeler Günü için yapılan aktivitelere katılmaktadır. ICOM etkinlikleri genel olarak:

- Profesyonel birliktelik ve takas
- Kamunun müzelere olan ilgisi ve bilgisinin artırılması ve yayılması
- Personel eğitimi
- Profesyonel standartlarda ilerleme
- Meslek ahlakının gelişimi

- Mirasların korunması ve kültürel mirasın yasadışı şekilde ticareti ile savaşmak.

Konularında yoğunlaşmakta ve müzeciliğe katkı sağlamaktadır. 20. yüzyılda müzeciliğe yönelik yapılan çalışmalardan bir diğeri ise UNESCO'nun dünyada 18-24 Mayıs tarihleri arasını Müzeler Haftası olarak ilan etmesidir. Müzeler haftasının amacı evrensel boyutlarda kültür mirasının korunması, dünya müzeciliğinin tanıtılmasıdır. Bu hafta boyunca geçmiş kuşaklardan günümüze aktarılan kültür varlıklarının nasıl korunacağı, onarılacağı ve gelecek kuşaklara nasıl yansıtılacağı ile ilgili etkinlikler düzenlenmektedir¹⁰.

Müzelerin Amaçlarına baktığımızda ise, öncelikli amacı, kurumsal motivasyonu sağlamak, nesneleri ve bilgileri eğitsel bir amaca hizmet edecek şekilde sunmak, koleksiyonları açığa çıkarma, böylece toplumsal kaydın koruyucusu olarak halkın güvenini kazanmak, kişilere ve gruplara ödüllendirici bir deneyim sunmak, boş vakit aktivitesi olan müzelere ilgi çekmek, kuruluşları finansal olarak desteklemektedir. Müzelerin varlıklarını

¹⁰ Boyar 2006, 30-31.

sürdürmelerine yardım etmek ve devamlı destek sağlamak güvenilir yönetim ile gerçekleşir. Müzelerde koleksiyonlara gerektiği gibi bakıldığını kanıtlamak, bağış yapan kişilere sponsorlara aktif ve düzenli bir sergi takvimi sunarak müzelere olan desteği sürekli kılmak müzelerin temel amaçları arasında sıralanabilir. Genel olarak güçlü, iyi sunulmuş bir sergi programı etkinlikleri sanat müzelerinin güvenilirliğini, prestijini, kurumsal gelişimini, diğer müzeler arasındaki konumunu güçlendirmektedir¹¹.

Her ne kadar müzelerin amaçları müzelerin türlerine göre değişse de, genel olarak baktığımızda bu amaçları beş ana grupta toplanabilir. Bunlardan ilki, toplama. Müzelerin başlıca işlevlerinden birisi toplamadır. Müzeler koleksiyonlarına ekleyecekleri nesneleri toplarken satın alma, bağış, arkeolojik kazılar ya da müsadere yollarını kullanırlar Müzeler bu görevlerini yerine getirirken toplanacak eserlerin müzenin amaçlarına, imajına, sınıflandırmasına uygun olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Müzelerde

¹¹ Erbay 2011, 7.

toplanan eserler toplum tarafından bir bütün olarak algılanacakları için müze yönetiminin eser seçiminde titiz davranması gerekmektedir. Müzeler toplama işlevini yürütürken, toplumun duygu, düşünce ve kültürel geçmişini yansıtan bir bilinç ve sistem içerisinde koleksiyonlarını geliştirmeye özen göstermelidirler¹².

Müzelerde diğer bir özellik, koruma-bakım-onarım. Koruma, müze koleksiyonundaki yapıtların sergilenme ya da depolanma koşulları altında yaşam süreçlerinin uzatılması için alınan tüm önlemlerdir. Koruma sadece eserlerin güvenliklerinin sağlanması olarak algılanmamalı, aynı zamanda eserin doğasındaki malzemelerinde sergileme ya da depolama koşulları altında da tüm tarihsel ve estetik özelliklerinin korunmasını da kapsamalıdır. Bu ise beraberinde belirli bir kurumsallaşma ve uzmanlaşmayı da getirmektedir¹³.

Bir diğeri, belgeleme. Müzelerin eserlerle ilgili var olan tüm bilgileri, yazılı, görsel ve işitsel yöntemlerle saptamalarına belgeleme denir. Müze koleksiyonları ile ilgili bilgiler sadece vitrindeki eserlerin üzerindeki

¹² Boyar 2006, 6-7-8.

¹³ Boyar 2006, 6-7-8.

bilgiler değildir. Objelerle ilgili tüm diğer ayrıntılı ve doğru bilgiler yazılı, görsel ve işitsel yöntemlerle müzelerin arşivlerinde bulunur. Arşivleme hem eserlerle ilgili bilgilerin detaylı, bilimsel bir açıdan toplanmasını sağlar hem de gerektiğinde bunların kullanılması için gerekli güvenilir zemini hazırlar¹⁴.

Sergileme bağlamında baktığımızda ise, taşınabilir ya da taşınamaz boyuttaki sanat eserlerinin bir mekânda topluca görülmesi amacı ile kamuoyuna sunulmasıdır. Sergilemek kelimesinin kökü sunmak, göstermek, teşhir etmek anlamındadır. Müze sergi maksat ve içerikleri bakımından planlanmış ve yapılandırılmıştır. Müzede sergi, yorumlamanın bir şeklidir. Sadece eserleri, objeleri değil, onların içeriklerini, anlamlarını, tarihlerini, önemlerini anlatan bir sunumdur¹⁵

Sergiler ziyaretçi ilgisini sürekli tutmalı, sanatsal, kültürel, ekonomik ve teknolojik değerleri gözden geçirerek, bunları düşünüp değerlendirmeye,

¹⁴ Boyar 2006, 6-7-8.

¹⁵ Erbay 2011, 6.

araştırmaları genişletmeye olanak sağlayacak biçimde müzeye tekrar gelinebilmesi için ilgi çekici olmalıdır¹⁶.

Müzelerde eserlerin sergilenmesi e ayrılır:

- Sürekli sergilemeler: Uzun süreli sergilemelerdir. Bu srenin en az on yıl olması onerilir.
- Geçici zel Sergilemeler: Sresi bir günden birkaç aya kadar olan sergilemelerdir. Genellikle nl kişilerin doğum ya da ölüm yıldönümlerinde kutlama, şenlik vb. yeni nesnelerin tanıtımında geçici sergiler düzenlenmektedir.
- Gezici Sergiler: Değişik yerlerde sergileme yapmak üzere tasarlanmıştır. Taşınabilir malzemelerle yapılır. Örneğin Picasso'nun birkaç yerde bulunan eserleri  aylığına İstanbul'da sergilenmektedir. Böylece İstanbul'a gelenler sadece Türkiye müzelerinde olan eserleri değil diğer müzelerde yer alan eserleri de izleme olanağına sahip olacaktır¹⁷

Eğitim açısından da inceleyecek olursak; Müzeler, kişiye bilgisini geliştirme yolları göstererek

¹⁶ Boyar 2006, 6-7-8.

¹⁷ Boyar 2006, 6-7-8.

bilgileri karşılaştırma olanağı sağlar. Kişileri gözlem yoluyla düşünmeye zorlar. Müzeler bu şekilde, belki de okulda zorlanarak gerçekleştirilebilecek eğitimi, bünyelerinde kolaylıkla gerçekleştirebilecektir. Müzeler sadece eğitilmiş kişileri değil, eğitimsiz, sanata ya da tarihe ilgi göstermeyen kişilerin bile dikkatlerini çekerek, uygulayacakları eğitim programları ile onların eğlenirken öğrenmelerini sağlayabilirler¹⁸.

Çünkü Müzeler aynı zamanda çocukların yaşamına yardım eder. Çocuğa dünyanın üstesinden gelme konusunda yardım etmek, ona dünyayı bağımsız olarak kavraması için fırsatlar verir¹⁹.

Müzeler sadece eserleri sergilemekle kalmaz, kitapların ve derslerin açıkça ortaya koyamadığı olgu, olay ve nesnelerin yaşantı içinde oluşması gereken bağlarını da oluştururlar. ABD’de yapılan bir araştırmaya göre müzeler, bilgi edinmede en güven veren kurumlar sıralamasında okulların ardından kitaplarla birlikte 2. sırada yer almıştır. Müze ait olduğu toplum için çok önemlidir. Topladığı nesneler ya da sanat yapıları o

¹⁸ Boyar 2006, 6-7-8.

¹⁹ Zilcioğlu 2008, 17.

toplumun sanatsal ve kültürel geçmişini, bir anlamda o toplumun kimliğini gösterir. Toplumun geçmişini unutmamasını sağlar. Müze topladığı geçmişe ait nesne ve yapıtları yalnız yalnızca korumakla kalmaz, sergileyerek topluma yeniden sunar. O toplumun sunulan nesneler aracılığıyla geçmiş kültürünü algılaması, değerlendirmesi ve gelecek için yeniden yapılandırmasını sağlayarak topluma karşı, eğitim kurumu görevini de yapar²⁰.

Kısaca müzeler, yaşam gibi çeşitli olma özelliğine sahiptir. Müzelerde önemli olan, şimdiki ve gelecek kuşakları bilgilendiren izlerin, eserlerin korunması ve geçmişin gerçekte neleri barındırdığını keşfetmek için verilerin toplanmasıdır²¹.

Türkiye’de müzecilik anlayışı, Osmanlı’dan günümüze kadar olan zaman diliminde Batı’daki gibi bir gelişme göstermemiştir. Batı toplumlarında daha ortaçağda var olan asillerin değerli eşya toplama merakı koleksiyonculuğu geliştirmişti. Rönesans’ta yaşanan gelişmeler daha çok bu toplama merakını perçinleme ve

²⁰ Abacı 2005, 14.

²¹ Levy 2001, 47.

toplanılan nesnelerin çeşidini değiştirmeye yaramıştır. Yaşanan sosyal değişiklikler sonucunda koleksiyonculuk sadece asil sınıfın değil zengin burjuvanın da hobisi haline gelmiştir. Batıda ise bazı güçlü ailelerde yüzyıllar boyunca farklı nesillerin elinde çoğalan koleksiyonlar söz konusudur. Daha sonraki dönemlerde ise bu koleksiyonların önce bağışlamalar sonucu, daha sonra da Fransız İhtilali sonrası devletin, asillerin mallarına el koyma ve Louvre sarayı örneğindeki gibi bunları halka açma çabasından dolayı, bu koleksiyonlar halk müzelerinde sergilenmiştir. Bütün bu gelişim sürecinde devletin rolü, ulusal devlet anlayışının görüldüğü Fransız İhtilali dönemi ve sonrası hariç, çok değildir. Osmanlı da ise batı ülkelerindeki gibi bir asil sınıftan söz edilemez. Osmanlı'da üst sınıfa bağlı aileler çok sıklıkla değişmiştir. Dönemin politik olaylarına göre yönetici sınıf üst sınıf ailelere müdahale etmiş bunları değiştirmiştir. Bu durumda batıda görülen türde koleksiyonların üst sınıf aileler tarafından oluşturulması da mümkün değildi. Daha da önemlisi Osmanlı'da üst sınıf sayılabilecek tabakanın hiçbir zaman batıdaki kadar ayrıcalıklı ve baskın olmamış olmasıdır. Ayrıca yönetici

sınıf olan padişah ve ailesi dışında da asilzade olarak tanımlanabilecek bir sınıf yoktur. Osmanlı toplumunda batıdaki gibi yüksek sınıf farklılıkları bulunmaz. Osmanlı’da müzecilik yönetici sınıfın girişimiyle başlamıştır. İlk serginin Sultan Abdülmecid’in isteğiyle açılmış olması da bunu gösterir²².

Anadolu’da açılan ulusal müzelerde yerel ögelere de yer ayrılmış ancak yerellik ulusal kültürü destekleyici bir unsurdan öteye geçememiştir. Türkiye’de müzecilik batı ülkelerindeki uygulamaların kötü örneklerini sergilemiştir. Yerel öğeleri kullanmak kültürel faaliyetleri Anadolu’da yaygınlaştırmak için de kullanılan bir yöntem olmuştur. Ancak yerel öğelerin kullanılması yine çok kısıtlı kalmıştır. Halkın eğitiminden uzak, sergi-depo müzeler ortaya çıkmıştır. Müzelerin koleksiyonlarının çoğunluğu o şehirlerde çıkan arkeolojik kalıntılardan oluşmuştur. Bu nedenle kent müzesi değil arkeoloji müzesi konumundadırlar²³.

²² Karabıyık 2007, 12-13.

²³ Karabıyık 2007, 19.

1.1 Osmanlı Devlet’inde Müzecilik:

Osmanlı müzecilik tarihinde zaman zaman Numunehane ya da Müzehane gibi müze gibi sözcükler müze mekânını tanımlamak için kullanılmıştır. Fransızca ’da alınan müze sözcüğü ise öncelikle kabul görmüştür²⁴.

Osmanlı’da müzecilik çalışmaları, imparatorluk sınırları içinde bulunan eski eserlerin yine İmparatorluk sınırları içinde muhafaza edilmesi hedefiyle baslar²⁵.

Osmanlı İmparatorluğu’nda sergilemenin gelişim tarihi; kültürel miras güç ve hâkimiyet kavramının vurgulanması ile kutsal eşyaların korunması, savaş ganimetlerinin korunması ve bunların özel bir yerde sergilenmesi tamamen güç ve hâkimiyetin kimin elinde olduğunun gösterilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu’nda eserlerin bir araya toplanması ve sergileme anlayışı Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u fethi ile başlamıştır. İstanbul’un fethinden

²⁴ Erbay 2011, 5.

²⁵ Çınar 2009, 44.

sonra Aya İrini değerli savaş araç ve gereçleri, savaş ganimetlerinin toplandığı depo olarak kullanılmıştır²⁶.

Şapolyo sanat eserlerinin toplanma tarihini 16. asırda (Yavuz Selim) zamanına kadar götürürken, sanat tarihçisi Kazım Erargın “*Ülkemizde sanat eserlerinin derlenmesi fıkri Fatih Sultan Mehmet zamanında başlamıştır denilebilir.*” diyerek konuyu Fatih’e kadar götürülmektedir. Ona göre; Fatih Sultan Mehmet Fatih Camii’nin avlusundaki Bizans İmparator lahitlerini, Sultan Ahmet Meydanı’ndaki Bizans sütun ve sütun başlıkları ile daha birçok eserleri Topkapı Sarayı avlusuna toplatmıştır. Böylece ilk müze çekirdeği oluşmuştur. Ancak Şapolyo sarayda saklanan sanat eserlerinin Yedikule’deki hisarda saklandığını 17. Asırda Üçüncü Murat döneminde bu sanat eserlerinin Yedikule’den alınarak, Topkapı Sarayı’na nakledildiğini belirtmektedir. Türkiye’de ilk müze, XIX. yüzyılın ortalarına doğru kurulmuştur. O zamana kadar Osmanlı sanatının eski eser niteliğindeki değerli eşyaları Enderun Hazinesi’nde, Kutsal Emanetler ’de Topkapı

²⁶ Erbay 2011, 32-33.

Sarayı'ndaki Hırka-i Saadet Dairesi'nde korunmuştu. Arkeolojik eserlerin derlenmesi ile müze kurulması fikri ise daha sonradır²⁷.

Osmanlı müzeleri, toplumun terbiye edilişinden ziyade, devletin toplum için yarattığı kurgulara ve bunların sürekli olarak geçirdiği eğişime işaret ediyor. Günümüzde Türkiye de müzelerin ziyaretçi sayılarının düşük olduğunu düşünürken, yapılan müzelerin ne tür ihtiyaçları temel aldığı ve nasıl cevap verdiğini sorgulamamız gerek. Osmanlı müzeleri daima, öngördükleri gereksinimler doğrultusunda yaşayan kurumlardı ve günümüz Türkiye'sindeki müzelerin özellikler ve ayakta kalmaları Osmanlı müzelerinin attıkları temel üzerine geliştirilmesiyle olmuştur²⁸.

Sultan Abdülmecit'in, 1845 yılında Yalova civarında yaptığı bir gezide gördüğü, üzerinde İmparator Konstantin yazılı taşları İstanbul'a göndermesi Tophane-i Amire Müşiri olan Fethi Ahmet Paşa'nın da taşları Aya İrini Kilisesi'nde toplanmasıyla Mecmua-i Esliha-i Atika(eski eserler) ve Mecmua-i Asar-ı Eslika (eski

²⁷ Bayraktar 2006, 58-59.

²⁸ Shaw 2004, 16.

silahlar) adıyla ilk müze kurulmuştur. Bu ilk müze ziyaretçilere kapalı olup yalnız özel izinle girilebiliyordu. Daha sonra Ali Paşa'nın sadrazamlığı sırasında Osmanlı sınırları içindeki tüm arkeolojik eserlerin İstanbul'da toplanmasına karar verildi. Birçok Tarihi eser Osmanlı Devleti'ne ait topraklardan getirilerek İstanbul'da toplandı ve 1869 yılında Aya İrini Kilisesi müze olarak düzenlendi²⁹.

Aya İrini Kilisesi'nin düzenlenmesi ve Topkapı Sarayı'nda birikmiş çeşitli hediye, ganimet ve silahların buraya taşınmasıyla oluşturulan askeri malzeme ağırlıklı sergileme 1869 yılında Müze-i Hümayun adını almıştır³⁰.

Müze-i Hümayun 'un Osmanlı'nın kendine yönelik kültürel algısındaki değişimler tek bir kişinin çabaları daha önemli olmuştur; Osman Hamdi Bey küçük bir koleksiyondan muhteşem bir kurum yaratmayı başarmıştır. Fransa'da hukuk ve sanat eğitimi alan Osman Hamdi, ülkeye döndükten sonra müze müdürü, ressam, eğitimci ve arkeolog olarak çalıştı. Tarihi eserlerin korunması bağlamında yapılan çalışmaların

²⁹ Abacı 2005, 15.

³⁰ Mardan- Önal 2000, 175.

temellerini atmıştır. Bunlar düşünöldüğünde Osman Hamdi'nin müze müdürlüğüne rastgele atanmış olmadığı aşikârdır. Bu alanda görevini sürdükten sonra 3 Eylül 1881 yılında görevini bırakmıştır³¹.

Müze, kuruluşundan itibaren kazı faaliyetlerinin yürütölmesi görevini de üstlenir ve ağırlıklı olarak o dönemde müze konusunda daha fazla tecrübeye sahip Batılı uzmanlar tarafından yönetilir³².

Müze-i Hümayun(imparatorluk Müzesi)adıyla kurulan müze müdürlüğüne Galatasaray Lisesi öğretmenlerinden Mr. Goold, sonra 1876'da, Dr. Anton Dethier getirildi.1874 yılında müzenin Çinili Köşk'e taşınmasına karar verildi. (Ek.1) Taşınma 1880 yılına kadar sürmüştür.1878 yılında Müze Komisyonu kurulur ve başına Ressam Osman Hamdi Bey geçer. Osman Hamdi Bey, 1881 yılında Dr. Anton Dethier'in ölümünden sonra müze müdürlüğüne getirilmiştir. Osman Hamdi Bey zamanında müzecilik hareketleri hız kazanmış ve birçok bölgede arkeolojik çalışmalara başlanmıştır. İstanbul'da bulunan, Osmanlı devleti

³¹ Shaw 2004, 122.

³² Çınar 2009, 44.

zamanındaki adı Asar-ı Atika Müzesi(eski eserler Müzesi)olan arkeoloji Müzesi, Osman Hamdi zamanında açılmıştır. Osman Hamdi Bey ikinci eski eserler tüzüğünü hazırlamış ve Anadolu'daki arkeolojik kazıların Türkler tarafından yapılmasını sağlamıştır. Ölümünden sonra yerine geçen kardeşi Halil Ethem zamanındaysa Anadolu'nun bütün şehirlerinde Müze-i Hümayun (imparatorluk Müzesi) şubeleri açılmıştır³³.

1.2 Osman Hamdi ve Müze-i Hümayun 'un Gelişmesi:

1842 yılında İstanbul'da doğan bir kişi, günün birinde Türk müzeciliğinin en güzel yıllarını yaşatacaktı. Bu kişi Osman Hamdi Bey'di. Babası, sadrazam olan Ethem Paşa idi. Babası işi gereği Belgrat muhafızının yanına giderken onu da yanında götürmüş ve oradan Viyana'ya göndermiştir ve Viyana'daki müzeler bu başarılı adamın gözlerinin açılmasına yaramıştır.1860 senesinde 18 yaşındayken Hukuk eğitimi için Paris'e gönderiliyor. Orada resme olan ilgisinden dolayı güzel

³³ Abacı 2005, 15-16.

sanatlar okuluna gitmiş Ressam Gustave Boulanger'dan resim dersleri alarak Paris'te dokuz sene kalmış.1869 yılında Paris'ten İstanbul'a dönmüş ve Bağdat valisi Mithat Paşa Memuriyetine giderken yanında birçok da yetenekli gençler götürüyordu, Osman Hamdi Bey'de onlardan biriydi.1877 senesinde de Viyana sergisine Osmanlı komiseri olarak tayin olunmuştur.1881 senesinde de Hamdi Bey'in müze müdürü olarak görev verilmesi şüphesiz bir dönem açmıştır. Bu dönemde Osman Hamdi 39 yaşında idi. Müze müdürü olunca da yapacağı ilk iş mevcut eserleri tasnif etmek için ilmi katalog oluşturmaktı.1883 yılında Hamdi Bey yeni bir Asar-ı Atika Nizamnamesi kabul ettirme başarısı gösteriyor. Bir önceki Nizamname de eserlerin bir kısmı eseri çıkartana, bir kısmı mal sahibine, bir kısmı da devlete ait oluyordu ancak Osman Hamdi'nin hazırlattığı nizamnameye göre hafriyatta çıkan tüm eserler devlete ait olması temin edildi. Fakat bu kanunlar tam olarak yerine getirilememiştir.1883 senesinde Abdülhak Suphi Paşa ile Osman Hamdi Bey, Sanayi-i Nefise Mektebi'nin açılmasını sağlıyorlar. Osman Hamdi'nin tüm bu vazifelerinin yanında zor bir görevi daha vardı; Müze

işlerine yapılan Hafriyat işleri. Bunlara rağmen birçok arkeolojik kazılara bizzat teşrif olmuş ve kıymetli keşiflerde bulunmuştur. 1891 ve 1892 senesinde Hamdi Bey yanına muavin olarak küçük kardeşi Halil Ethem Bey'i alıyor. Hamdi Bey'in memuriyetinin 25.senesinde kendi ülkesinden çok Avrupa'dan iltifatlar almıştır. (Ek.2) Hamdi Bey hem batılı hem de doğulu bir şahsiyetti. Bazı insanlara biraz alafranga geliyor olmalıydı. İsmi memleketten dışarıda duyulmuş bir Türk ressamıydı.1886 yılında Roma sergisinde eserlerini teşhir etmiş, 1891'de Berlin sergisinde madalya kazanmış, 1909 yılında da Münih sergisinde de madalya kazanmıştır. Bazı tabloları Berlin müzesinde, Viyana'da Sanayi-i Nefise Müzesi'nde mevcuttur ve ailesine de birçok eser bırakmıştır³⁴.(Ek.3)

Osmanlı'da kurumsallaşmış müzecilik yolundaki ilk çalışmalar 1845 yılından itibaren Harbiye Nazırı Fethi Ahmet Paşa'nın girişimleriyle başlamıştır. 16. yüzyıldan sonra silah deposu olarak kullanılan Aya. İrini Kilisesi'nin düzenlenmesi ve Topkapı Sarayı'nda birikmiş çeşitli hediye, ganimet ve silahların buraya

³⁴ Hisar 2010, 59-60-61-63-68-72-73.

taşınmasıyla oluşturulan askeri malzeme ağırlıklı sergileme 1869 yılında Müze-i Hümayun adını almıştır³⁵.

Tüm bunlar düşünülürken, Sultan Mecid zamanında, Tophane-i Amire Müşiri olan Damat Fethi Ahmet Paşa Asar-ı Atikadan birkaçını şehrimizde korumaya karar veriyor. Bir zamanlar askeri müze olan Aya İrini kilisesinde Asar-ı Atika koleksiyonu tertip ediyor. Toplattığı parçaların kataloğun bir Fransız Albert Dumont isimli bir arkeoloğa yaptırıyor. Bu da bize 1868 yılında Asar-ı Atika'nın bulunduğun tespit ediyor.1869 yılında ise Harbiye Ambarındaki depoya resmen Müze-i Hümayun adı veriliyor.1874'te Maarif Nazırı olan Abdüllatif Suphi Paşa, asar-ı Atika'nın Çinili Köşk'e getirilerek bir müze açılmasına karar veriyor ve bu müzenin açılmasında geç kalınsa da müzeyi asıl tesis eden kendisidir³⁶. (Ek.4)

1881'de müze müdürü Dethier'in ölümü üzerine, aynı yıl içinde müze müdürlüğüne bir Türk Osman Hamdi Bey tayin edilmiştir.1910'da ölümüne kadar

³⁵ Mardan- Önal 2000, 175

³⁶ Hisar 2010, 25-26-27.

müdürlükte kalarak Asar-ı Atika müzesi en parlak dönemini yaşamıştır³⁷.

Fakat genel olarak baktığımızda bir ayrıntı göze çarpar 1950'lerden 1880'lere kadar Batı'dan örneklemelerin somut bir kanıtı olarak müze müdürlüklülerine hep yabancılar getirilmiştir. İlk eski eserler kanunu (Asar-ı Atika Nizamnamesi) 1874 yılında Dethier'in ölümünden sonra 1881'de bir Türk, Paris'te resim eğitimi görmüş olan Osman Hamdi Bey, müze müdürlüğüne getirilmiştir. Onun zamanı müzecilik açısından son derece önemli bir dönemdir³⁸.

Müze-i Hümayun (imparatorluk Müzesi) adıyla kurulan müze müdürlüğüne atanan isimlere ve Osman Hamdi Bey'e daha yakından baktığımızda ilk olarak Galatasaray Lisesi öğretmenlerinden Mr. Goold, sonra 1876'da, Dr. Anton Dethier getirildi.1874 yılında müzenin Çinili Köşk'e taşınmasına karar verildi. Taşınma 1880 yılına kadar sürmüştür.1878 yılında Müze Komisyonu kurulur ve başına Ressam Osman Hamdi Bey geçer. Osman Hamdi Bey, 1881 yılında Dr. Anton

³⁷ Hisar 2010, 30.

³⁸ Mardan- Önal 20001, 76

Dieter'in ölümünden sonra müze müdürlüğüne getirilmiştir. Osman Hamdi Bey zamanında müzecilik hareketleri hız kazanmış ve birçok bölgede arkeolojik çalışmalara başlanmıştır. İstanbul'da bulunan, Osmanlı devleti zamanındaki adı Asar-ı Atika Müzesi(eski eserler Müzesi)olan arkeoloji Müzesi, Osman Hamdi zamanında açılmıştır. Osman Hamdi Bey ikinci eski eserler tüzüğünü hazırlamış ve Anadolu'daki arkeolojik kazıların Türkler tarafından yapılmasını sağlamıştır. Ölümünden sonra yerine geçen kardeşi Halil Ethem zamanındaysa Anadolu'nun bütün şehirlerinde Müze-i Hümayun (imparatorluk Müzesi) şubeleri açılmıştır³⁹.

1881 yılında Müze-i Hümayun Müdürlüğüne atanan Osman Hamdi Bey Türk müzeciliği açısından bir dönüm noktası olmuştur. Daha sonra Sanayi-i Nefise Mektebi'nin de müdürlüğünü üstlenmiş, Çinili Köşk'ü onarmış, bunun üzerine eserlerin sergilenmesi için İstanbul arkeoloji Müzeleri'nin çekirdek binasının yapımını planlamış ve çabaları sonucu Sultan II. Abdülhamit'in onayı ile iki katlı bir bina tamamlatmıştır. Türkiye'nin ilk özgün müze binası olan bu yapı 13

³⁹ Mardan- Önal 2000, 15-16.

Haziran 1891 tarihinde Lahitler Müzesi olarak hizmete girmiştir. Bunların yanında eski eserleri devlet malı sayan ve bunları yurt dışına çıkarılmasını yasaklayan asarı Atika nizamnamesini çıkarmış, 1883'te Adıyaman Nemrut Dağı,1887'de Lübnan – Sayda, 1891-1892 yıllarında Muğla-Lagina kazılarına katılmış ve büyük emekleri olmuştur. Osman Hamdi Bey'in yalnız Türk tarihinde değil, arkeolojik ve müzecilik tarihinde büyük yer kazanmıştır. (Ek.5) Ölümünün ardından kendi isteği üzerine Gebze'nin altında Eski Hisar'da, kendisinin yetiştirdiği bir çam ormanı içinde bir yere gömülmüş ve kardeşine de vasiyet olarak “*müzeyi sakın bırakma, sıkı tut, iyi müdafaa et*” demiştir⁴⁰.

Osman Hamdi Bey ve kardeşi müzecilik ve müzelerde sergileme çalışmalarını, kuramsal olarak oluşturmuşlardır. Müzelerde sergileme düzeni tasarlarken, eser hakkında katalog çıkartarak, bilimsel müzecilik çalışmalarını başlatmışlardır. Devlet adına yapılan müzecilik çalışmalarında da Osman Hamdi Bey'in kişisel çabaları büyüktür⁴¹. (Ek.6)

⁴⁰ Hisar 2010, 79.

⁴¹ Erbay 2011, 48.

1.3 Günümüz Türkiye'sinde Müzecilik:

Cumhuriyet'in ilk yıllarında sadece Devlet desteği ile ayakta duran sanat ortamından söz edilebilir. Özel sermayenin olmadığı için bu oldukça doğaldır⁴².

Bu dönemde müzenin faaliyetleri kazılara ve yayınlara odaklanmış, bu nedenle müze yalnızca ihtisaslaşmak isteyen uzmanların ilgi alanına girmiştir. Bu dönemde ayrı bir müze uzmanlığı eğitimi olmaması nedeniyle, devlet sınırları içinde bu alanda uzman yetişmesi mümkün olmamıştır⁴³.

Anadolu'nun İşgal döneminde ve Kurtuluş Savaşı sırasında, çıkartılan meclis kararları dışında müzecilik alanında bir gelişme söz konusu değildir. Cumhuriyet döneminde ise müzecilikteki gelişmeler yeniden hız kazanacaktır. Mustafa Kemal Atatürk kültür değerlerinin korunmasına yönelik bir konuşmasında:

“Eski devirlerin boş inançlarından ve yeniden kuruluş özelliğimize hiç de uymayan yabancı fikirlerden, doğudan ve batıdan gelen etkilerden uzaklaşabilmek

⁴² Erbay 2011, 69

⁴³ Çınar 2009, 48.

ulusal karakterimize ve tarihimize sahip çıkan bir kültür birliği ile mümkündür.” demiştir. Atatürk'e göre: “...bir millet; etkilenmekten kurtulup etkileyici duruma gelirse tam bağımsız olabilir” demektedir. Ulusal birliğe ulaşabilmenin, tarihe ve kültürel değerlere sahip çıkmakla sağlanacağı, bir ülkenin diğer ülkelere göre üstünlüğünün savaşlarla değil, kültür ve sanatla olacağını bilinçle kavrayan Atatürk, sanata, kültüre ve dolayısıyla müzecilik çalışmalarının önemine dikkat çekmiştir. Nitekim Osmanlı çok kültürlü bir devletken Türkiye Cumhuriyeti bir ulus devlettir. Bir millet oluşturma çabası içindeki devlet için en önemli kültürel araçlardan biri de müzedir.

Devlet ulusal kültürü oluşturup yaymaya çalışırken, halkla köprü kurmak için müzeyi kullanacaktır. 1 Nisan 1924'te bakanlar kurulu kararıyla, Topkapı Sarayı'nın mevcut eşyası ile müze olarak ziyarete açılması kararı alınır. Burada Fransız ihtilalinden sonra Louvre'nin halk müzesi haline getirilmesiyle bir paralellik vardır. Ulus devlet anlayışıyla saraylar kısmi de olsa halkın ziyaretine

açılmıştır. İstanbul dışında da müzelerin açılması kararı Atatürk'ün emriyle hızla gelişir⁴⁴.

Cumhuriyet Dönemi'nde müzecilik ve sergileme konusunda azımsanamayacak gelişmeler olmuştur. Ülkenin hemen her köşesinde çok sayıda müze kurulmuş, tarihi eserlerin envanteri öğretmenler tarafından hazırlanmıştır. Türk Tarih Kurumu düzenli toplantı ve yayınlarını bu konuya yaptığı katkıları da bilmeliyiz. Arkeolojik kurtarma kazıları yapılmış, müzeler oluşturulmuştur. Cumhuriyet döneminde büyük merkezlerde bölgesel müze kurma çalışması da gerçekleşmiştir. Bu amaçla kurulan müzeler kurulan müzeler şöyledir:

1923 Ankara, Antalya, Bursa, Edirne Arkeoloji Müzeleri.

1924 Adana, Bergama Müzesi, Topkapı Sarayı Müzesi.

1925 Ankara Etnografya Müzesi.

1926 Tokat, Amasya, Sinop Müzeleri.

1927 İzmir, Sivas, Konya Mevlana Müzesi.

1929 Kayseri Müzesi.

⁴⁴ Karabıyık 2007, 17-18.

1931 Afyon Müzesi.

1934 Efes, Diyarbakır Müzeleri.

1935Manisa, Silifke, Isparta Müzeleri.

1937 İstanbul’da Resim Heykel Müzesi kurulmuştur⁴⁵.

Görüldüğü gibi, Cumhuriyetin ilanından sonra müzecilik çalışmaları daha da önem kazanarak birçok tarihi yapı (Topkapı Sarayı Müzesi, Ayasofya Müzesi, vb.) içindekilerle birlikte korunmaya alınmış ve gelecek kuşaklara aktarılmak üzere müzeye dönüştürülmüştür. Ayrıca özel olarak yaptırılan müze binalarıyla yeni müzeler (Ankara Etnografya Müzesi, Ayasofya Müzesi) kurulmuştur. (Ek.7) 1930 yılında Atatürk’ün emriyle kurulan Türk Tarih Kurumu, Türkiye’de tarih, Arkeoloji ve müzeciliğin hızla gelişmesini sağlamıştır. Ekonomi, endüstri ve diğer alanların yanı sıra “Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli kültürdür.” sözleri ile Atatürk, kültür ve sanata ne kadar önem verdiğini göstermektedir⁴⁶.

⁴⁵ Erbay 2011, 70.

⁴⁶ Abacı 2005, 16.

1923 ve 1938 Atatürk'ün yaşadığı bu dönemlerde müzeler kurumsallaştırılmıştır. Avrupa'da bulunan yeni sanat akımları ülkeye gelmiştir. Yurt dışına gönderilen öğretmen sanatçılar okullarda görevlendirilmiş ve Türk Dil Kurumu gibi oluşumlar, halkevlerinde açılan sanat kolları, gerek sanat gerekse müzecilik alanlarında oldukça önemli atılımlar olmuştur⁴⁷.

1950'lerde ise Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) Türkiye Milli Komitesi kurulur. Milli Komitenin üyeler arasında işbirliğini geliştirmek, danışmanlık yapmak, halk eğitimi ile ilgili çalışmalar yapmak gibi görevleri bulunmaktadır. Çalışmaları kapsamında "Müzelerin Eğitimdeki rolü hakkındaki UNESCO Semineri" 1962'de, 1958'de ICOM'un hazırladığı Müzelerin Teşkilatlanması kitabı 1963'de Türkçe olarak basılır. Her iki kitapta müzelerin eğitim yönü tartışılır. Milli Eğitim Bakanlığı ise 1958'de "Öğretmenler için Müze El Kitabını" çıkarır. Diğer taraftan dünya müzeciliğinde 20. yüzyılın ortalarında eğitim yolu ile kültürün yaygınlaşmasının artık önemi iyice anlaşılmış,

⁴⁷ Erbay 2011, 71.

ICOM'un 1952'de Brooklyn, New York, Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan toplantıda müzelerde eğitim için kararlar alınmış, müze uzmanı yetiştirmek üzere meslek-içi eğitim, staj ve müzecilik eğitimi veren üniversitelerde yüksek lisans düzeyinde programların önemi tartışılmıştır. 1954'de Atina, Yunanistan'da 1958'de Brezilya'da, 1960'da Tokyo ve Japonya'daki toplantılarda müzelerde eğitimin önemi daha da vurgulanır.⁴⁸

Türkiye'de ise müze eğitimi başlığı altında ise ancak son yıllarda gelişmeye başlamıştır. Türkiye'de müzelerin eğitim amacıyla kullanılmasına ilk olarak 1868 yılında Galatasaray Lisesi'nde okul müzesi kurulmasıyla başlamıştır. 1930 yılında ise Bursa'da bir ilkokul ve lisede okul müzesi açılması bunu takip etmiştir. 1958'de öğretmenlere rehberlik amacıyla bir müze el kitabı çıkarılmıştır. Müze eğitimi konusundaki bu örneklerle rağmen, müzelerin eğitimde kullanılması pek gündeme gelmemiştir⁴⁹.

⁴⁸ Atagök 1999, 97.

⁴⁹ Özseskiç 2009, 20

Türkiye’de müzelerin eğitim ve öğretimdeki önemi 1990’lara kadar hükümet programlarında, değişik toplantılarda ve seminerlerde dile getirilmiş, çeşitli önerilerde bulunulmuş ve bazı kararlar alınmış fakat uygulanmamıştır * Müze eğitiminde asıl gelişme 1990’lardan sonra yaşanmıştır. 1989’da Yıldız Teknik Üniversitesi’nde Müzecilik Ana Bilim Dalı’nın, 1998’de Ankara Üniversitesi’nde Müze Eğitimi Yüksek Lisans Programı’nın kurulması bu alan için akademik bir zemin oluşturmuş; bu konuda tartışma, araştırma ve projeler yapılarak bir müze eğitimi ortamı oluşmaya başlamıştır⁵⁰.

Vehbi Koç Vakfı’nın bir kolu olan Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü de 2002 yılında, amacının “müze eğitimi ülke geneline yaymak, başta müzeler olmak üzere ilgili bütün çevrelerde müze eğitimi anlayışını yaygınlaştırmak” olarak belirttiği “Akdeniz Bölgesi Müzeleri İçin Müze Eğitimi Seminerleri I” girişimini başlatmıştır. Bu girişim üniversite dışında düzenlenen bir çalışma gibi görünmesine karşın, üniversitelerin ilgili anabilim dallarının üyeleri de bu

⁵⁰ Akme Mehmet-Ödekan 2006, 47-58.

*M.E.B. 1961; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983

seminere katılmışlardır. Dolayısıyla girişim akademik boyutludur. Burada amaç hem müzecilikteki gelişmeleri konuşmak, hem de ilk kez topluca müze eğitiminin sorunlarını tartışmaktır⁵¹.

1997 yılında ise ülkemizde müze eğitiminin yaygınlık kazanması için, uzun vadeli bir çalışma örneği olarak, O.D.T.Ü. Geliştirme Vakfı desteğinde Ankara okullarında, öğretmenler, öğrenciler ve müze çalışanları ile birlikte, müze eğitimi projesi uygulanmış ve bu konuda çalışmalar bugüne kadar geliştirilerek sürdürülmüştür. Projenin amacı, okulumuzda ve müzelerde, öğretmen, öğrenci ve uzman çalışma ve uygulamalarına dayanarak düzenlenen bir müze eğitimi programının bilişsel, Duyuşsal ve psikomotor alanlardaki etkililiğini incelemektir⁵².

Özet olarak bizim topraklarımız daima medeniyet kaynağı olmuştur. En eski zamanları hatırlatan, geçmiş zamanların şimdiki benzerliklerini gösteren tarih, milattan önce Bergama’da, Antakya’da birçok yerde ve

⁵¹ Özseskiç 2009, 21.

⁵² Özseskiç 2009, 21.

sonraları da Bizans'ta müzeler olduğunu öğretiyor. Abdülhak Şinasi Hisar'ın dediğine göre:

“Bizim geçmiş zamanlarımızın büyük bir kusur ve noksanı, bu topraklarımızın dünyanın en kıymetli hatıraları olan tarih ve sanat eserleriyle dolu iken, milli medeniyetimize ve sanatımıza yabancılık duyarak, onları küçümsememiz bu yüzden kıymetlerini göremeyerek birçoklarını kaçırmış olmamızdır. Her şeye daha önce önem verseydik, dünyanın en kıymetli müzeleri bizim topraklarımızda olabilecekti hazin ve uzun bir gafletle, dünyanın hemen bütün eski müzeleri, bilhassa Londra, Paris ve Berlin müzelerine nakledilmiş olan eserler, artık bizim için telafi edilemez bir ziyandır... Dünyanın en mühim müzelerine şeref veren kıymetli eserleri kaybederken, nihayet Asar-ı Atika'yı muhafaza ile bunlarla bir müze toplamak fikri bizde nasıl tatbik olunmaya başladı?”⁵³

Günümüzdeki dünyada müzeler koleksiyonlarıyla var olurlar. Müzelerin bu koleksiyonları geliştirme ve koruma görevleri vardır. Bütün bu eserlerin iyi

⁵³ Hisar 2010, 24.

korunamaması onların gelecek nesillere iletilememesi anlamına gelir. Oysa müze, yüzyıllar boyunca yaşayacağı varsayılan bir kurumdur, çünkü kültür varlıklarını öngörülemeyen uzak geleceğe ulaştırmakla yükümlüdür. Müzeler, koleksiyonlarındaki yapıtlarla nesnelerin anlam ve değerlerinin topluma aktarılmasını amaçlayan etkinlikler yüklenmişlerdir. Yapıtlarla ilgili tüm bilgilerin yazılı, görsel ve işitsel yöntemlerle belgelenmesi sonucu müze arşivi oluşturulur. Müzeler arşivleri aracılığıyla koleksiyonları ve sanatçılar hakkında ilgi vererek bilgi aktarımı yaptıkları gibi, izleyicilerin yaratıcılığını, hayal ve düşünsel karşılaştırma gücünü de geliştirmeyi amaçlarlar. Müzelerdeki eğitim programları, yaygın halk eğitimi, gençliğe yönelik eğitim ve meslek eğitimi olarak geliştirilmiştir. Müze içinde ve dışından yazılı, sözlü ve rehberli gezilerle sergileri destekleyen eğitim programları yürütülür. Eğitimde gelişen yeni görüşlerin de etkisiyle müzeler, 20. yüzyılın başında söz edilmeye başlanan özellikle ellili yıllarda gerçekleştirme aşamasına gelen etkinliklerle farklı bir döneme girdiler. 1950'ler, müzecilerin yaşayan müze kavramını benimseyip, müzeciliği yeni bir görüşle yorumlama sorumluluğunu

üstlendikleri önemli bir aşamayı getirir. Başlangıçta müzelerin işlevi, değerli eserleri toplama, biriktirme, sergileme iken artık müzeler eğitime yönelik işlevler yüklenmişler ve eğitim, müzelerin klasik görevi olan korumanın önüne geçmiştir. Müzelerin yaşam içindeki yeri, günümüzde hiçbir şekilde yadsınmayacak bir boyut kazanmıştır. Müzeler tüm ziyaret edenlerine karşı sorumludur. Müzeler, insanları düşünmeye, yorumlamaya, anlamaya iterek öğrenmeye yönlendirmiş olurlar. Bugün ister sanat ister bilim müzeleri olsun, müzeler birer eğitim kurumu olarak kabul edilmiştir. Müzeler sergiledikleri sanat yapıtları ya da nesnelerle bilgilerin bir kuşaktan diğerine geçmelerini sağlarlar. Günümüzde müzeler, araştırmacılık, gözlem, yaratıcılık, hayal gücü ve beğeni duygusunun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunabilecek eğitim kurumları olarak benimsenmektedirler⁵⁴.

21. yüzyılın başlarında olduğumuz bu günlerde müzelerin bir geçiş ve değişim döneminde bulunduğu, modern müzeden post modern müzeye doğru bir dönüşüm olduğu düşünülmektedir. Yeni bir müze

⁵⁴ Karabıyık 2007, 23-24-25.

ideasının doğduğu süreçte en önemli değişim müzeler ile ziyaretçileri arasındaki ilişkinin niteliğinde ortaya çıkmaktadır. Müze kültürünün yeniden örgütlenmesi anlamına gelen bu süreçte ziyaretçilerle daha yakın ve ayrıntılı ilişkiler kurulması söz konusudur. Ziyaretçilerin hem birey olarak gelişim özellikleri, hem de öğrenme kapasiteleri müze-ziyaretçi ilişkilerinin kurulmasında dikkate alınması gereken temel konulardır⁵⁵.

Artık günümüzde Müzeler nesnenin sadece seyirlik bir nesne olmadığını kanıtlamakla kalmadı müze pedagojisi denilen bir alanın da varlığını ortaya çıkardı. Esin perilerinin tapınağı olmaktan kurtulan bu mekânlarda, yüksek kültürün kendinden menkul yapıtlarının dili çözülüyor, görmenin ve öğrenmenin temel yolları sorgulanıyor, adına sanayi ya da bilgi dediğimiz olgunun sınırları arlanmaya çalışılıyor. Geri dönülmez bu etkileşim içerisinde müzeler kültürü, kültürde müzeyi geniş bir çaplı bir hacimle kuşatıyor⁵⁶.

⁵⁵ Aktaş 2006, 2.

⁵⁶ Çalıköğlü 2009, 6.

2 Müze Türleri ile Yerel Müze ve Etnografya Müzesi:

Müzelerin koleksiyonları ile ilgili birçok sınıflama yapılmıştır. Bu sınıflamalardan biri The Official Museum Directory’de yapılmıştır. Buna göre müzeler şöyle sınıflandırılmaktadır:

A. Sanat Müzeleri (Sanat Kurumları, Danışma Kurulları ve Komisyonlar, Vakıflar ve Sanat Enstitülerinin müzeleri)

- Sanat kurumu galerileri
- Sanat müzeleri ve galerileri
- Sanat ve el sanatları müzeleri
- Porselen, cam ve gümüş sanatı müzeleri
- Süsleme sanatları müzeleri
- Halk sanatları müzeleri
- Tekstil müzeleri
- Modern sanat müzeleri

B. Çocuk Müzeleri

C. Okulların Bünyelerindeki Müzeler

D. Şirket Müzeleri

E. Genel Müzeler

F. Tarih Müzeleri : (Tarih Ajansları, Danışma Kurulları, Komisyonlar, Vakıflar ve Araştırma Enstitülerinin müzeleri)

- Tarihsel evler ve tarihsel yapılar
- Sit alanları
- Tarih müzeleri
- Denizcilik ve donanma müzeleri ve tarihsel değerli olan gemiler
- Askeri müzeler
- Koruma projeleri müzeleri

G. Kitap ve benzeri Farklı Koleksiyonlara Sahip Kütüphaneler

H. Park Müzeleri

- Bilim Müzeleri (Akademiler, Dernekler, Enstitüler, Vakıflar vb. müzeleri)
- Havacılık ve uzay müzeleri
- Antropoloji, etnoloji ve etnik müzeler
- Akvaryumlar, denizcilik müzeleri ve okyanus müzeleri
- Arboretum, doğal bitkiler ve ağaçlar müzeleri

- Arkeoloji müzeleri ve arkeolojik bölge müzeleri
- Ornitoloji müzeleri
- Botanik ve su bahçeleri müzeleri
- Seralar
- Böcekbilim müzeleri ve böcek koleksiyonları
- Jeoloji, mineraloji ve paleontoloji müzeleri
- Kurutulmuş bitki koleksiyonları müzeleri
- Herpetoloji (sürüngen bilim) müzeleri
- Tıp, diş, sağlık, eczacılık, psikiyatri müzeleri
- Doğal tarih ve doğal bilim müzeleri
- Plenataryumlar, gözlemevleri ve astronomi müzeleri
- Vahşi yaşam alanları, kus cennetleri
- Zooloji müzeleri
- Hayvanat bahçeleri
- Su altı müzeleri

J. Özelleşmiş Müzeler

- Ağaç işçiliği müzeleri
- Antika müzeleri
- Balina ve balina avcılığı müzeleri
- Balmumu müzeleri

- Dini araçlar müzeleri
- Elektrik müzeleri
- Endüstri Müzeleri
- Gıda müzeleri
- Görüntü, ses ve film Müzeleri
- Hobi müzeleri
- İletişim müzeleri
- Kesif müzeleri
- Kostüm müzeleri
- Madencilik müzeleri
- Matbaacılık müzeleri
- Mimarlık müzeleri
- Mobilya müzeleri
- Mumya müzesi
- Müzikal enstrüman müzeleri
- Orman ve odunculuk müzeleri
- Oyuncak ve kukla müzeleri
- Para ve para basım aletleri müzeleri
- Pul müzeleri
- Silah müzeleri
- Sirk müzeleri

- Spor müzeleri
- Suç aletleri müzeleri
- Tarım müzeleri
- Tas oymacılığı müzeleri
- Teknoloji müzeleri
- Tiyatro müzeleri
- Ulaşım müzeleri
- Yangın ve yangınla savaş müzeleri
- Zaman müzeleri

UNESCO'nun 1958 tarihli Brezilya bölgesel seminerinde belirlenen gruplamaya göre müzeler ilgili oldukları bilim dallarına göre su şekilde sınıflandırılmıştır:

- 1- Sanat müzeleri
- 2- Modern sanat müzeleri
- 3- Arkeoloji, tarihi ve kültürel miras müzeleri
- 4- Etnografya ve folklor müzeleri
- 5- Doğa tarihi müzeleri
- 6- Bilim ve Teknoloji Müzeleri
- 7- Bölge müzeleri
- 8- Uzmanlık müzeleri

9- Üniversite müzeleri

Hitap ettikleri bölgeye ve kitleye göre müzeler
Hizmet ettikleri bölgeye göre müzeler:

- 1- Ulusal müzeler
- 2- Bölgesel müzeler
- 3- Yerel müzeler

Bu tür sınıflama genellikle coğrafi alandan yola çıkarak yapılmaktadır. Ulusal Müzeler geniş konu çeşitliliği içerirken, yerel müzeler belirli uzmanlık alanlarını ele alabilirler.⁵⁷Biz ise bunlardan, Arkeoloji Tarihi ve Kültürel Miras Müzeleri'nden Arkeoloji Müzesi'ni; Çocuk ve Çocukluk Müzeleri, Doğa Tarihi Müzeleri'nden Açık Hava Müzesi'ni ve Etnografya ve Folklor Müzeleri'nden Etnografya Müzesi'ne kısa bir şekilde değineceğiz.

⁵⁷ Boyar 2006, 11-12-13-14-17.

2.1 Etnografya Müzesi:

Geçmiş uygarlıklara ait gelenek, görenek, giysi ve gündelik hayat ile ilgili çeşitli eserlerin sergilendiği müzelerdir⁵⁸. (Ek.8)

Bugüne ve yakın geçmişe ait olup doğrudan doğruya incelenebilen endüstri öncesi kültürlerle veya kültür unsurları ile ilgilenirler. Etnografya müzeleri, kendi yöresi dışında yakın çevre kültürlerinin etnografik malzemelerini de toplamakla, ait olduğu çevre ile yakın çevresi arasındaki kültürel iletişimi ortaya koymaya çalışmaktadır⁵⁹. (Ek.9)

Belli insan topluluklarını, kültürel öğelerinin biçimlendirdiği nesneler aracılığıyla betimlemek, etnografya biliminin kapsamındadır. Koleksiyonlarını bu tür, halı kilim, halk giyim eşyası, takılar, dokuma ile ilgili araç gereçler, bakır işçilikler gibi nesnelerin oluşturduğu müzelere etnografya müzeleri denir. Yurdumuzun birçok yöresinde yörenin sosyal yaşantısına ait nesnelerin sergilendiği bir etnografya müzesi bulunmaktadır.

⁵⁸ Karabıyık 2007, 10.

⁵⁹ Boyar 2006, 15.

Örneğin: Ankara Etnografya Müzesi, Eskişehir Etnografya Müzesi, İzmir Etnografya Müzesi⁶⁰.

Ankara Etnografya Müzesi bu müze türünün en iyi örneğidir ülkemizde. Ankara'nın Namazgâh adı ile anılan semtinde, Müslüman mezarlığı olan tepede kurulmuştur. 15 Kasım 1925 tarihli Bakanlar Kurulu kararı gereğince, Milli Eğitim Bakanlığı'na müze yapılmak üzere bağışlanmıştır. 15 Nisan 1928 yılında müzeyi ziyaret eden Gazi Mustafa Kemal Paşa (Atatürk) müze hakkında bilgi aldıktan sonra, Afgan Kral. Amanullah Han'ın Türkiye'yi ziyaretleri nedeniyle, müzenin hizmete açılmasını istemiştir. Müze 18 Temmuz 1930'da halka açılmış ve 1938 Kasım ayında müzenin iç avlusu, geçici kabir olarak ayrılincaya kadar açık kalmıştır. Atatürk'ün na'sı 1953'te Anıtkabir'e nakline kadar burada kalmıştır. Bu kısım halen Atatürk'ün anısına hürmeten sembolik bir kabir şeklinde korunmaktadır. Üzerinde beyaz mermere yazılmış şu kitabe bulunmaktadır: *“Burası 10.11.1938’de sonsuzluğa ulaşan Atatürk’ün 21.11.1938’den 10.11.1953’e kadar yattığı yerdir.”* 15 yıl süreyle Etnografya Müzesi Anıtkabir işlevi görmüştür. Devlet

⁶⁰ Abacı 2005, 21.

başkanlarının, elçilerin, yabancı heyetlerin ve halkın ziyaret yeri olmuştur. Bu süre içinde müzede çalışmalar sürdürülmüş: 6-14 Ekim 1956 tarihinde, Uluslararası Müzeler Haftası nedeniyle, gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra müze tekrar halkın ziyaretine açılmıştır. 2005 yılında yeniden düzenlenmiştir⁶¹. (Ek. 10)

Etnografya Müzesi, Türk sanatının Selçuklu Döneminden zamanımıza kadar devam eden örneklerinin sergilendiği bir müzedir. Anadolu'da düğün töreni ve Anadolu'nun çeşitli kentlerine ait gelin giysileri, Türk işleme sanatı, maden sanatı, halı ve kilim sanatı, kahve kültürü ve sünnet törenlerinin sergilendiği salonlar, müze girişinin sağ tarafında yer alır. Girişin sol tarafındaki salonlarda ise; çini ve cam eserler, Osmanlı Dönemi hat sanatı örnekleri ile Selçuklu ve Beylikler Dönemine ait nadide ahşap eserler sergilenmektedir⁶². (Ek.11)

⁶¹ TC. Ankara valiliği 2006, 24.

⁶² Kalenderoğlu 2006, 39.

2.2 Yerel Müze:

Yerel bir anlamda yaşadığınız çevredeki ailemizin, mahallemizin, köyümüzün ve şehrimizin tarihidir ve o bizim bizim yerelimizdir.

Ortak geçmişleri yine bu ortak geçmişlerini kendi çabalarıyla araştıran, öyküleyen ve sergileyen insanların, bir kente veya şehre aidiyet duygularının gelişmesini sağlayan mekânlarda yerel müzeleridir.

Yerel Müze, fiziki bir çevre işlevi de görmektedir. Yaşadığımız yer doğal özellikleriyle, içinde yer alan yapılarla yaşam çevremizi, siyasal iktidar merkezinin taşrasında bir mekânda bulunduğu bir alanda yer alabilmektedir. Yerel Müzenin en önemli özelliği merkezinde insan ve yaşamının yer almasıdır. Bu da Yerel Müzeyi ziyaret eden kişiler için aile büyüklerinin yaşadığı evlerin, gezdikleri sokakların nasıl olduğun, hangi eşyaları kullandıklarını, neler giydiklerini karşılaştırmalı olarak düşünmelerini sağlar ve eğitim hayatında da kullanıldığında hayatı yaşayarak kavrayan nesiller yetiştirmek daha elverişli hale gelir.

2.3 Arkeoloji Müzesi:

İnsanın geçmişini, bıraktığı kültür belgelerine dayanarak inceleyen bilim dalına arkeoloji denir⁶³.

Arkeologların yaptıkları kazılar sonucunda ortaya çıkarılan buluntuların sergilendiği müzelerdir⁶⁴.

Arkeolojik zenginlikleri içine alan, binlerce yıllık tarihin maddi kültür belgelerini sergileyen ve bilimsel açıklaması üzerinde duran müzelerdir⁶⁵.

Tarih öncesi ve tarihin ilk çağlarına ait insanların, yaptığı ya da doğada bulduğu biçimiyle kendi gereksinimleri için kullandığı nesnelerin tümünün ilk aletler, en eski evler, tapınaklar, çanak çömlek kalıntıları, taş boncuklar, pişmiş toprak heykelcikler, taş heykeller, ocaklarda bulunan yanmış kömürler, hayvan kemikleri, yazı tabletlerinin sergilendiği müzelere de arkeoloji müzesi denir⁶⁶.

⁶³ Abacı 2005, 17.

⁶⁴ Karabıyık 2007, 10.

⁶⁵ Boyar 2006, 14.

⁶⁶ Abacı 2005, 17.

2.4 Açık Hava Müzesi:

Arkeolojik mirasın bulunduğu, korunduğu ya da müze alanı olarak belirlenmiş, yerlerde kültürel belgeleri korumak ve sergilemek için kurulan; ziyaretçilerin geçmişlerini, kaybolmakta olan kültürlerin özelliklerini doğrudan müzenin etkinliklerine katılarak, deneyerek kendi ortamında yaşayarak öğrendiği aktif ve değişim içinde olan müzelerdir⁶⁷.

Açık havada eserlerini sergileyen müzeler, Arkeolojik sit alanları Açık hava müzelerine örnek verilebilir. Ahlat Açık hava Müzesi, Göreme Açık hava müzesi (Ek.12), Pessinus Müzesi ve Yazılıkaya, Efes, Bergama Antik kentleri örnek olarak verilebilir⁶⁸.

Tiyatro, arena, agora gibi kapalı bir mekânda sergilenmesi mümkün olmayan yapıtlar, açık hava müzelerinde sergilenmektedir⁶⁹.

Açık hava müzelerinin ilk örnekleri 19. yy. da İskandinavya'da görülmektedir. 18. yy. 'da ki büyük çadırlar, antik tapınaklar, eski kalıntılar ve küçük köy

⁶⁷ Ertürk 2002, 104.

⁶⁸ Abacı 2005, 25.

⁶⁹ Karabıyık 2007, 10.

evlerini içeren parklar açık hava müzelerinin öncüleri sayılmaktadır. Daha sonraki örnekleri ise, 19. yy. da uluslararası boyutta tüm dünya ile paylaşılan gerçek ya da sonradan yapılmış köy evleri olmuştur. Dünyanın ilk açık hava müzesi 1881’de açılan, Norveç’te Oslo yakınlarındaki Kral II. Oscar’ın koleksiyonudur. Müzenin orijinal planında ortaçağdan bu yana geleneksel Norveç yapı tiplerinin gelişimini gösteren 8 ya da 10 yapı bulunmaktadır. Kraliyete ait olan bu müze daha sonra 1890 tarihinde içerisinde 13. ve 14. yy.lardan kalma kilise ve diğer yapıları bulunduran, Norsk Folkemuseum (Norveç Kültür Tarihi Müzesi) ile birleştirilmiştir. Bunun ardından Norveç açık hava müzesinden etkilenen İsveçli öğretmen Arthur Hazelius 1891’de Stokholm’de Kuzey ve Doğu Avrupa’ya ve hatta tüm dünyaya model teşkil edecek Skansen’i oluşturdu⁷⁰.

⁷⁰ Boyar 2006, 26-27.

2.5 Çocuk Müzeleri:

“Duyarım, unuturum

Görürüm, hatırlarım

Yaparım ve anlarım”⁷¹.

Çocuk müzeleri; çocuklar için değişik deneyimlerin yaşandığı mekânlardır. Bu müzelerin koleksiyonlarında genellikle çocukluğun tarihini araştırmayı sağlayan çocuk kitapları, çocuk giysileri, çocuk fotoğrafları, oyuncaklar ve oyunlar yer almaktadır. Çocuk müzesi tıpkı geleneksel müzelerde olduğu gibi; nesneleri biriktirme, koruma, araştırma, sergileme, doğa ve kültür mirasının tanınmasına aracılık etme konuları ile ilgilenir⁷².

Çocuk müzelerinin ortak özelliklerine baktığımızda şunları görürüz:

- Bu müzelerde çocuklar kendi çabaları ile müze gezisinin merkezindedirler

⁷¹ Zilcioğlu 2008, 13.

⁷² Zilcioğlu 2008, 11-12-13.

- Koleksiyonlar çocukların ilgisini çekecek şekilde ve belirlenen görüŖe göre düzenlenir.
- Tüm sergiler, programlar ve aktiviteler çocukların ilgisini çekecek şekilde ve çoğu zaman onlardan gelen öneriler doğrultusunda hazırlanır.
- Çocuk müzeleri çocukları seven, onlarla iyi diyalog kurabilen, onların niteliklerini, gelişim evrelerini tanıyan ve müzedeki sergiyi ve tüm objeleri çocukların yararına kullanan çalışanlara sahiptir.

Çocuk müzelerinin genellikle temel hedef kitlesi çocuklar ve gençler olan müzelerdir. Çocuklar sadece ziyaretçi değildirler, bunun yanında; bizzat yapan, katılan, mümkün olduğunca serginin sunduğu olanakları daha da geliştiren bireylerdir⁷³.

Çocuk müzelerinin ortak özelliği kültür merkezleri olmalarıdır. Onların ağırlık noktaları, içeriklerinden çok, 6-14 yaş arası ziyaretçilerin yönlendirilmesidir. Bu müzeler ziyaretçilerine kültür, teknik ve bilimin kapılarını açarlar. Çocuk müzeleri bu

⁷³ Zilcioğlu 2008, 14.

alanları yaşama geçirerek, çocuk ve gençlerin kültürü kendi kimliklerinin bir parçası olarak kavramalarını isterler. Hedef kitleleri için hazırladıkları; sergiler, kurs programları, atölye çalışmaları bu müze türünün sunduğu olanaklar arasındadır. Okul dışı kültürel eğitim mekânları olarak çocuk müzeleri; genel anlamda eğitimi amaçlamaktadırlar. Bu müzeler; kendi konuları ve metot zenginlikleri ile ziyaretçilerine yeni öğrenme ve deneyim fırsatları sunarlar. Böylece bilgi değerlerini yaşama değerleri ile birleştirmeyi, bugüne dek tanınmayan, bilinmeyen bir dünyanın keşfini hedefler⁷⁴.

Çocuk müzelerinin doğuşu bundan yaklaşık 100 yıl önce Amerika Birleşik Devletleri'nde başlar. College Museum ya da School Museum olarak adlandırılan bu müzelerin çıkış noktası; çocuklara ve gençlere okul dışı eğitim mekânları olarak müzeleri tanıtmaktı. Bu ilk kuşak çocuk müzelerinin koleksiyonları genellikle doğa bilimlerine dayanıyordu.1899 yılında ilk olarak New York'ta Brooklyn Children's Museum kuruldu. Bunun ardından;1913 yılında Boston Children museum,1917 yılında Detroit Children's museum,1925 yılında

⁷⁴ Zilcioğlu 2008, 18.

Indianapolis Children's Museum kuruldu. Bunlar büyük müzelerdi ve ağırlıklı olarak kültür tarihi ve doğa bilimleri koleksiyonlarını bir araya getiriyorlardı. Aynı zamanda, okulların eğitim içerikleri ile müzelerin sergi ve rehberlik hizmetlerinin pedagojik anlayışı yakın ilişki içinde idi. Bu ilk kuşak çocuk müzelerinin temel anlayışı Amerikalı filozof John Dewey'in "Yaparak Öğrenme" kuramına dayanmaktaydı. Dewey'in eyleme dönük, davranış belirleyici ve yönlendirici öğrenme kuramı 60'lı yılların sonunda bir müze yöneticisi tarafından benimsendi ve bununla sergi düzenlemede ve müze eğitiminde yeni bir yol izlendi. Bu etkinlikler artarak boş zaman değerlendirme olanakları olarak görüldüğü bununla ziyaretçi gördüğü eylemin içine girebilir, nesnelere dokunur, dener. Dokun ve katıl-yap günümüze dek çocuk müzelerinin yol gösterici kavramı oldu. Bugün ABD 'de sayıları 300'e varan her büyüklükte çocuk müzesi bulunmaktadır⁷⁵.

Bundan yaklaşık yüz yıl önce Amerika Birleşik Devletlerinde ortaya çıkan bu çocuk müzeleri başlangıçtaki çıkış noktası olan çocuğa ve kadına hitap

⁷⁵ Zilcioğlu 2008, 20.

etmenin çok ötesinde, bugün tüm toplumu etkileyen, kültür ve sanat etkinliklerinin gerçekleştiği önemli mekânların arasında yer almaktadırlar. Çocuk müzeleri yaparak, yaşayarak öğrenmenin eğlenmenin aile ile birlikte anlamlı etkinlikler gerçekleştirmenin, özel günlerde geçmişe ya da geleceğe yapılan yolculuk ile farklı bir kutlamayı gerçekleştirmenin mekânlarıdır⁷⁶.

Çocuk müzeleri yalnızca çocuklar için tasarlanmış, çocukların eğitimini ve gelişim alanlarını bütünsel olarak desteklemeye özen gösteren, belli bir koleksiyona sahip olmak zorunda olmayan müzelerdir. Çocuk müzelerinin ortak amacı yaratıcı oyun ve dokunarak öğrenme etkinlikleri yoluyla eğitimidir. Çocukluk müzeleri yalnızca çocuklara yönelik olmayan, yetişkinler ve ilgi araştırmacılara da hitap eden, ancak toplumsal tarihin çeşitli yönlerini çocuklar açısından ele alan müzelerdir. Çocukluk müzelerinin ana konuları ise çocukluk kültürü ve çocukluk tarihidir. Çocukların kullandığı birçok eşya oynadıkları oyunlar, çocuk

⁷⁶ Zilcioğlu 2008, .89.

giysileri, okul araç gereçleri ve oyuncaklar bu müzelerin koleksiyonunu oluşturur⁷⁷.

Çocuk müzelerinin çıkış noktası; çocuklara ve gençlere okul dışı eğitim mekânları olarak müzeleri tanıtmak ve müzelerde yaratıcı etkinliklerde bulunmalarını sağlamaktır. Ancak bu müzelerin ortaya çıkışlarından bugüne oldukça farklı bir noktaya ulaştıkları görülmektedir. Dünyada eğitim ve anlamlı boş zaman etkinlikleri sunan bu müze türüne ilgi oldukça artmıştır. Bu müzelerin Türkiye’de müzecilik kültürüne yeni bir boyut katacağı, eğitim kurumları ve aileler için yeni bir soluk getireceği düşünülmektedir. Bu nedenle Türkiye için yabancı olan bu müze türünü araştırmak gerekmektedir. Çocuk müzelerinin tanımı, işlevi ve hedefleri ortaya konulmalı ve Türkiye için gerekliliği tartışılmalıdır⁷⁸.

⁷⁷ Abacı, 2005, 26.

⁷⁸ Zilcioğlu 2008, .9.

İKİNCİ BÖLÜM

3 Dünyadan Bazı Örneklerden Yola Çıkarak, Nevşehir ‘in Göreme Kasabasında Bir Yerel Müze Tasarısı:

Yerel Müze tasarısı oluşturmada önce Nevşehir ve Göreme Kasabasının fiziki konumları ve genel özelliklerine bir göz atacağız. Daha sonra dünyadan bazı örneklerden yola çıkarak Nevşehir, Göreme ilçesiyle ilgili verileri inceleyip, oluşturulmak istense, Göreme’de Yerel Müze nasıl olabilir bunu tasarlayacağız.

a) Nevşehir ve Göreme Kasabası’nın Coğrafi Konumu:

Nevşehir İç Anadolu Bölgesinde 36°19’ ve 39°24’ Kuzey enlemleri ile 34°15’ ve 35°15’ Doğu boylamları arasında bulunmaktadır. Konya kapalı havzasındaki Derinkuyu ilçesi dışında, ilin tamamı Orta Kızılırmak Havzasında yer almaktadır. Konum itibarıyla Türkiye’nin

tam ortasında bulunan Nevşehir, 5467 kilometre kare yüz ölçümüyle ülke topraklarının binde yedisini kaplamaktadır⁷⁹

Nevşehir ili, Kızılırmak Vadisinin güney yamacına kurulmuş olan Konya kapalı havzasında kalan bir şehirdir. Nevşehir Orta Anadolu'da Melendiz ve Hasan Dağı gibi yanardağların kül ve levhaların birleşmesiyle oluşmuş çok geniş bir plato üzerinde yer almaktadır. Bu dağlardan çıkan lavlar zamanla çevreye yayılarak geniş platolar oluşturmuştur. Platoların tümüne Kızılırmak Platosu adı verilir. İlin güney batısında Erdaş Dağı, doğusunda Hodul Dağı bulunmaktadır. İlin kuzeyinde ise Kızıldağ vardır. Erdaş Dağının kuzey uzantıları ise Oylu Dağı ve Kemil Dağı vardır. Kurak kuşak üzerinde bulunduğu için yer üstü su kaynakları pek zengin değildir. Nevşehir'de yeryüzü şekilleri açısından vadiler çok önemlidir. Volkanik lav ve tüflerden oluşan kesimlerde, akarsular dar oluklar açmıştır. Vadiler dar ve dik olduğundan verimli taban ovalar pek azdır. İlin en önemli vadisi Kızılırmak Vadisidir. Yalnızca, Avanos ve

⁷⁹ Karakaya 2007, 5.

Gölşehir yörelerinde yer yer genişleyen vadide dar ovalar oluşmuştur. Kızılırmak Vadisi'ne kuzeyden ve güneyden çok sayıda vadi açılır⁸⁰.

Nevşehir III. Zaman'da ve IV. Zaman'ın başlarında Erciyes ve Hasan Dağından yükselen lav ve tüflerden oluşmuştur. Daha çok kalker vardır. Nevşehir – Ürgüp arasında daha çok andezit vardır. Erciyes Dağı yakınlarında çakmak taşı bulunur. Nevşehir-Ürgüp-Avanos üçgeni içindeki vadi yamacından inen sel sularının, bu yapıyı aşındırmasıyla oluklar arasında bu aşındırmadan etkilenmeyerek yüksekte kalmış kimi oluşumlar ortaya çıkmıştır. Peribacası adı verilen bu şekiller 40 metreye kadar çıkabilmektedir. Nevşehir ve Ürgüp yörelerinde görülen çok sayıdaki peribacalarına Anadolu'nun başka yörelerindeki volkanik alanlarda rastlanmaz. Nevşehir 1. Dereceden deprem kuşağı içinde değildir. Bu yüzden tarihte peribacaları kolay yok olmamıştır⁸¹.

⁸⁰ Halme 2006, 7-8.

⁸¹ Halme 2006, 8.

b) İklim ve Bitki Örtüsü:

Platonun yaklaşık ortasında yer alan bölge genelde karasal ve yarı-çöl iklim kuşağının etkisindedir. Bu iklim dağların yükseklik ve yapısına göre bazı farklılıklar gösterir. Genellikle yazlar çok sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır. Kar yağışının en yoğun olduğu aylar Aralık, Ocak ve Şubat, yağmurun en yoğun olduğu aylar ise Mart, Nisan ve Mayıs'tır. En yüksek sıcaklıklar Mayıs ile Eylül arasında ölçülür; gündüz ve gece arasında büyük ısı farkı vardır. Kızılırmak vadisi yazın çevresindeki platolara göre daha sıcaktır. Kışın ise buralara yağın kar daha kısa süre yerde kalır, hemen erir. Karasal iklim bölgesinde yer alan Nevşehir ilinde step yani bozkır bitkileri görülür. Ormanları insan eliyle yok edilmiş bölgede geniş alanlar bozkır durumuna dönmüştür. Bozkır bitkileri genellikle bir yıllıktır. İlkbaharda havalar ısınıp da yağmurlar başlayınca toprak altında bekleyen tohumlar çatlar, süratle yeryüzüne çıkarlar. Bütün yazılar yemyeşil, renk renk çiçeklerle bezenir. Başlıca bozkır otları; keven, kekik, üzerlik, kertiye, sığırkuyruğu, kangal, yalargı, sormuk, püren...

Bölgede orman denen ağaç toplulukları yoktu. İklim özelliklerine ve toprak yapısına bağımlı olarak bitki yapısı değişmektedir. Volkanik dağların granit ve kireçtaşı kaplı yüksekliklerinde bitki örtüsü çok seyrek. Vadilerin yanındaki tuf toprağı ise nehir yataklarının çevresinde olduğı gibi verimlidir ve bilhassa üzüm yetiştirmeye elverişlidir⁸².

c) Kentin Arkeolojisi:

Kapadokya bölgesi tarih içerisinde çeşitli devlet, toplum ve önemli kişilerin adlarıyla anılan dönemler yaşamıştır. Kapadokya Bölgesi'nin tarihi M.Ö. 3000'lerde yaşamış Asur ticaret kolonileri ve Hititlere kadar gitmektedir. Kapadokya Bölgesi'ni üç ana dönemde incelemek mümkündür. Birinci dönem paleolitik, neolitik ve antik dönemlerdir. İkinci dönem Roma ve Bizans dönemleri ve son dönem Türk dönemidir. Kapadokya'da paleolitik döneme ilişkin izlere pek rastlanmamakla birlikte, bu güne kadar elde edilen veriler bu izlerin erken

⁸² Karakaya 2007, 6.

paleolitik dönemden çok son paleolitik döneme ait olduğunu göstermektedir. Paleolitik dönemden sonra volkan patlamalarının uzun süre insan yerleşimine müsaade etmediği sanılmaktadır. Bu dönem neolitik döneme kadar devam eder. Bölgede yapılan arkeolojik araştırmalar da neolitik dönemden başlayan birçok yerleşme tespit edilmiştir. İnsanlığın avcılık ve toplayıcılıkla geçindiği döneme ait izlere rastlanmamasında volkanik patlamaların yanı sıra, Kapadokya'nın yasayan doğasının sonucu, mekânların bir sonra gelenler tarafından genişletilip tekrar yerleşime sahne olmasıyla izlerin silinmesinden kaynaklanmaktadır⁸³.

Bölgede M.Ö. 2500 sonlarında Asurlular ticaret kolonileri kurmuşlardır. Bu dönemden kalan Anadolu tarihini aydınlatan en önemli belgeler Kapadokya tabletleridir. Kapadokya'nın “güzel atlar ülkesi” anlamına gelen adı da Asurluların mirasıdır. Asurluların Katpatuka adını verdiği bölge Persler döneminde Kapadokya adını almıştır. Erken bronz çağı sonlarında

⁸³ Karakaya 2007, 8.

(M.Ö.3200–1650) bölgenin- özellikle Avanos ve Kültepe'nin önemli, bir ticaret merkezi olduğunu Asurlu tüccarların pişmiş topraktan yapılmış ticaret mektuplarından öğreniyoruz. Asur dönemi 1850– 1800 yılları arasında sona ermiştir. M.Ö. 1800–1200 yıllarında Hititler Kapadokya'nın güney bölümlerini de egemenlikleri altına alınca, Nissa'da çevresiyle birlikte bu devletin sınırları içinde kalmıştır. Bu dönemde Nisa Ankara ile Kayseri'yi birbirine bağlayan yol üzerinde olduğundan önemli bir merkez olarak gelişmiştir⁸⁴.

M.Ö. 1100–950 Frigyalılar bölgeye hâkim olmuş ancak Kimmer ve İskit akınları sonucunda Firigler Orta Anadolu'dan Batı'ya sürülmüştür. M.Ö. VI. Yüzyılda bölgeye Firigya'nın önemli bir kısmını ele geçiren Lidyalılar egemen olmuştur. M.Ö. 575–546 arasında Lidya, Pers çatışması yaşanır. Persler bölgeye hâkim olur. Anadolu halkı kendilerine yancı olan Pers hâkimiyetine alışmamış ve sık sık ayaklanmışlardır. M.Ö. 334–331 dönemlerinde Makedonya komutanlığı bu büyük krallığı çöktürmüş ve Kapadokya'ya hâkim

⁸⁴ Karakaya 2007, 8.

olmuştur. M.S.17 Kapadokya Krallığı Dönemi birinci aşamayı oluşturmaktadır¹². Yorgo Seferis eserinde, Kapadokya monolitlerinde Hristiyanlık öncesinden hiçbir şey bulunamamış olmasını, Erciyes'in tasının yumuşak olmasından dolayı zamanın her şeyi silmiş olabileceğine bağlar. M.S. 1.yüzyılda Hristiyan dininin bölgedeki etkinliği hakkında da kesin bilgilere sahip olunmadığını, II. Yüzyılın sonlarında Caesarea ve Melitene'de (Malatya) bu dini kabul etmiş topluluklar mevcut olduğunu vurgular⁸⁵.

Roma İmparatorluğu bütün Anadolu'yu ele geçirdikten sonra, Hristiyanlığın yayılma dönemlerinde, dinsel özgürlük olmadığı için halk Göreme vadilerine sığındı. Peribacalarının içlerini oyarak kilise, ev, ahır, kiler, şarap evleri oluşturdu. Göreme ana yollardan uzak olduğu için Roma buraya uzanamadı. Burası uzun yıllar Hristiyanlık Okulu ve misyonerlik merkezi olarak kaldı. M.S.330'da Hristiyanlık serbest bırakınca Kapadokya Hristiyanlaştı. Roma imparatorluğu ikiye bölününce Anadolu Doğu Roma'nın eline geçti. Bizans'ın

⁸⁵ Karakaya 2007, 9.

egemenliğinin ilk dönemlerinde sessizce yaşamlarını sürdüren Kapadokya halkının huzurunu Sasaniler'in ve Arapların saldırıları bozmuştur. Araplar 300 yıl süreyle Kapadokya'ya hâkim olmuşlardır. Bu dönemde Hıristiyan halk yeraltındaki sığınaklara gizlenmiş ve baskının geçmesini beklemiştir. Bu dönemde Kapadokya durmadan Bizans ve Araplar arasında yer değiştirmiştir. Bu dönemde Kapadokya Hıristiyanlar için sığınak olmuştur. Bu dönemde ziyaret edilen kiliselerin çoğu bu dönemden kalmıştır⁸⁶.

Hıristiyanlığın bu topraklarda gerilemesi ve İslamiyet'in yerleşmesi ile Anadolu 1072 yılında Türkleştirildikten sonra XII. yüzyılda Anadolu Selçuklular zamanında Nissa'nın Göreme halkının büyük bir kısmı buradan ayrılarak yerlerinin Anadolu'nun asıl sahiplerine Türklere teslim etmiştir. Bundan sonra burada eski Bizans ve Hıristiyan köyleri ve kasabalarına karşılık İslam ve Türk köyleri görülmeye başlanıyor. Türk isimleri mesela Göre, Nar, Muşkara ve Göreme olmak üzere daha yakın yerlerde birçok Türk köyleri kasabaları

⁸⁶ Karakaya 2007, 9.

görülüyor. Türkler kitle kitle gelerek buraya yerleşiyor. Anadolu taşıyla toprağıyla Türkleşiyor. Hristiyanlık isimleri boy ve oymak isimlerini alarak bilhassa Osmanlılar zamanında Kayı kabilesi oymaklarına ait isimler yer alıyor. II. Beyazıt'ın oğlu Şehzade Ahmet'in sır kâtibi Muşkaralı İbrahim, Nevşehirli Damat İbrahim Paşa olarak sadrazamlığa getirildiğinde, doğduğu kent Nevşehir'de “ Muşkara” adı değiştirerek kente “Yenişehir“ anlamına gelen Nevşehir adını verdi. Nevşehir sonradan Osmanlı Devleti döneminde yeni baştan ve tüm eserleriyle Damat İbrahim Paşa tarafından şehri kuranın adına kıyasla Nevşehir adını almıştır⁸⁷.

Nevşehir kazasının Osmanlı Devletinde sancak merkezi yapılma isteğı dönemlerinde ise, Konya Valisi Hasan Bey, Niğde Sancağına teftiş gerçekleştirdiğı esnada, Nevşehir'in içinde bulunduğu durumu ayrıntısıyla tetkik etmiş ve Nevşehir kazasının da Konya'ya bağılı bir sancak merkezi yapılmasının yararlı olacağını düşünmüştür. Ağnam sayımı, öşür gelirleri ve sair malların tahsilâtında çeşitli sıkıntılar görülmüştür.

⁸⁷ Halme 2006, 9-10.

Niğde'ye bağlı Nevşehir kazası eskiden sancak merkezi olduğu halde sonradan lağvolunarak Niğde'ye bağlanmış ise de günden güne terfi ederek Niğde'den daha fazla gelişmiş ve imar olmuştur. Nevşehir, Niğde sancağına bağlı olan Arapsun ve Ürgüp ile önceden Konya vilayetine bağlı iken sonradan Ankara vilayetine katılmış olan Avanos kazalarının ortasında yer almaktadır. Ve adını saydığımız bu dört kazada birbirine üçer dörder saat mesafede bulunmaktadır⁸⁸.

Nevşehir kazası, Niğde, Kayseri ve Kırşehir sancaklarıyla Aksaray kazasının merkezinde bulunduğundan dolayı sancak olmaya layık olduğundan Nevşehir'e üçer dörder saat mesafede bulunan Ürgüp, Arapsun ve Avanos ve Konya sancağına bağlı olan ve merkez vilayete 40 ve Nevşehir'e 24 saat mesafede olan Koçhisar kazalarının bağlanmasıyla Nevşehir kazasının üçüncü sınıf sancak merkezi kabul edilmesi türlü ihsan ve terfiyatı husule getirecektir⁸⁹.

Nevşehir'in bu şekilde sancak oluşturulmasına müsaade olunması halinde Burdur sancağının dâhiliye,

⁸⁸ Halme 2006, 9-10.

⁸⁹ Hamle 2006, 9-10.

adliye ve maliye tahsisatıyla mahsusat-ı sairesinin Nevşehir'e nakledilmesi ve Nevşehir kazası gerçi birinci sınıf kaymakamlık ise de Burdur'un o kadar ehemmiyeti olmadığı cihetle ikinci sınıf kaymakamlığı ve kaymakam maaşının düzenlenmesi ile 1150 kuruşa indirilmesi ve bunun gibi Nevşehir kazası mahsusat-ı umumisinin Burdur nakil ve tahvil edilmesi ve Burdur mutasarrıflığı maaşı 4500 kuruştan ibaret olup Nevşehir'in işi çoğalmak ve orası da kazanacağı öneme binaen emsali vechle mutasarrıflık maaşının 5000 kuruşa yükseltilmesi gerekeceğinden Nevşehir kaymakam maaşından indirilmesi icap eden 750 kuruştan 500 kuruşunun mutasarrıf maaşına ve 250 kuruşunun tahrirat kalemi tahsisatına ilavesi ile Niğde sancağı Bor, Hamidiyye ve Aksaray kazalarından ibaret kalacaktır⁹⁰.

Konya Sancağı merkezle beraber on bir kazaya sahip olup bu halde Niğde'ye göre büyüklüğü meydanda olduğundan bu on kazadan merkez vilayete 30 Niğde'ye 14 saat mesafede bulunan Ereğli kazasının Konya vilayetinden ayrılarak Niğde sancağına bağlanması

⁹⁰ Hamle 2006, 9-10.

uygun görülmüş ve suret-i maruza vilayetçe iyi idarenin temin edilmesi, inzibat ve ahalice türlü faydalar getireceği ve Devlet hazinesinden dahi bir kuruş masraf çıkmadan bu işlerin gerçekleştirilebileceği 24 Ekim 1893 tarihli ve 146 numaralı mazbata ile dâhiliye nezaretine arz olunmuşsa da cevabı henüz gelmemiştir. Nevşehir kazası Yozgat ve Kayseri sancaklarına komşu olması ve bu iki sancaktaki Ermenilerin zaten Nevşehir'e gelip gitmelerinden dolayı Nevşehir'in merkez liva olması önemli olduğu için gerekenin yapılması devlet ve memleket açısından faydalı görüldüğü için yeniden istirhama cesaret edilmiştir⁹¹

Cumhuriyet yıllarından çok sonraki dönemlerde de 6429 sayılı yasa ile de Nevşehir 20 Temmuz 1954 tarihinde il haline getirildi. Kırşehir ve Kırşehir'e bağlı Mucur, Avanos, Hacıbektaş (1945'te ilçe oldu.), Kayseri'ye bağlı Ürgüp (1935'te ilçe oldu.), Niğde'ye bağlı Arapsun (1948'de Gülşehir adını aldı.) Nevşehir'in ilçeleri haline getirildi. Kozaklı ve Hamamorta köyleri Avanos'a bağlı birer köy iken birleştirilerek 1954'te

⁹¹ Halme 2006, 17-18.

Kozaklı adıyla ilçe olarak Nevşehir'e bağlandı. Kırşehir 1957'de tekrar il yapıldı. Mucur ilçesi ile beraber Nevşehir'den ayrıldı. Daha önceleri Melegübü ismi ile anılan bir bucak merkezi olan Derinkuyu 1 Nisan 1960'da ilçe durumuna getirildi. Acıgöl kasabası ise 4 Temmuz 1987'de ilçe olmuştur. Su anda Derinkuyu, Avanos, Ürgüp, Kozaklı, Hacıbektaş, Gülşehir ve Acıgöl olmak üzere yedi tane ilçesi vardır ⁹².

Doğal koruma alanları, Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup, ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli yer üstünde, yeraltında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır Kapadokya jeolojik yapısı, biçimsel zenginliği, topografyası ile ender görülen doğal oluşumlardan birisidir. (Ek.13) Kapadokya'nın bugünkü yapısı 60 milyon yıl önce, üçüncü jeolojik devirde Erciyes ve Hasan Dağı'nın volkanik aktiviteleri sonucu platoda biriken küllerin oluşturduğu yumuşak tuf tabakasının üzerinin lavlarla örtülmesi ve bu tabakanın da zamanla doğal koşullar altında aşınmasıyla oluştu. Doğal

⁹²Karakaya 2007, 10.

yapının kendi niteliklerinin yanında bunlara birde bu yapının insan eliyle şekillendirilmesi eklenince farklı yerleşim dokuları oluşmuştur. Kapadokya bölgesi tek bir kenti kapsamamaktadır. Nevşehir, Aksaray, Niğde, Kayseri ve Kırşehir kentlerini kapsamakta, daha dar bir alan olan kayalık Kapadokya Bölgesi ise Uçhisar, Ürgüp, Avanos, Göreme, Derinkuyu, Kaymaklı, İhlara ve çevresinden ibarettir⁹³. Manastır tarzı yaşam, Hıristiyanlık tarihinde 3.yy. sonlarıyla 4.yy. başlarında Mısır'da başlamış ve Filistin ile Suriye'de hızla yayılmıştır. Kayseri Piskoposu, bu dinsel akımı yakından gördüğü için bu manastırların benzerlerinin Kapadokya bölgesinde kurulmasını desteklediği sanılmaktadır. Göreme Vadisi'nin de manastır kolonilerinin ilk yerleştiği merkezlerden biri olduğu kabul edilmektedir. 3.yy. sonunda aziz Hieronimos'un yaşamını anlatan bir belgede Göreme'nin adı ilk kez Korama olarak geçmektedir⁹⁴.

Nevşehir ile Ürgüp arasında Nevşehir'e 17, Ürgüp'e 6 kilometre uzaklıktaki Avcılar vadisinde çok

⁹³ Boyar 2006, 49-50.

⁹⁴ Başgelen 1991, 14.

ilginç peribacaları, kaya kiliseleri ile yöreye gelenlerin dikkatlerini üzerine çekmektedir. Göreme civarında yaklaşık 400 kilise bulunmaktadır. Bunlar Zelve, Mustafa Paşa, Avcılar, Uçhisar, Ortahisar ve Çavuşin gibi yerlere dağılmış durumdadır⁹⁵.

Göreme Kasabasındaki en önemli yerlerden olan, Göreme Açık hava Müzesi'ndeki kiliseler ise daha dikkat çekicidir ve halkı için önemli turizm kaynağıdır. Bu mekândaki kiliseler ise: Tokalı Kilise (Ek.14), Çarıklı Kilise (Ek.15), Karanlık Kilise (Ek.16), Elmalı Kilise (Ek.17), Yılanlı Kilise (Ek.18), Aziz Barbara Şapeli (Ek.19), Aziz Catherine Şapeli (Ek.20) , Rahibeler Manastırı (Ek.21) bulunmaktayken, yemekhane olarak bilinen bir yer de mevcuttur. (Ek.22).

Göreme kasabasının bir diğer adı Avcılar'dır. Avcılar kasabası, Göreme kaya kiliseleri merkezinin 500 metre batısında ve Göreme vadisinin içerisine kurulmuş tabiat güzellikleri ve tarih kalıntılarıyla iç içe yaşayan bir kasabadır. Yaklaşık 5 km²'lik bir alana sahip olan bu yerde birbirinden güzel peribacaları, kaya kovukları ve

⁹⁵ Demir 1996, 26.

kiliseleri mevcuttur. Bu kiliselerin pek çoğu daha önce tahrip edilmiştir. Buranın sakinleri o görkemli peri bacaları ve kaya kovuklarıyla beraber yaşamlarını iç içe sürdürüp gitmektedirler. Bu bölgede kış mevsiminin soğuk olması, yazında sıcak olması nedeniyle bazı kaya kovuklarının içine kesme taşlarla odalar ilave edilerek kış mevsiminin de sığından da korunmuş olur. Yapılan bu odalar kışın ılık, yazın ise serin olmaktadır. Bunlardan bazıları da bugün turizme pansiyon olarak hizmet vermektedir. Kapadokya bölgesindeki peri bacalarını ve uçsuz bucaksız güzellikler seyretmek için kasabanın 2 km. batısındaki üzüm bağlarında veya Uçhisar Kalesi'nden bakılması gerekmektedir. Avcılar (Göreme) kasabası sakinleri turizmin önemini çok iyi kavramış ve turizme hizmet etmeyi bir görev bilmiştir. Bu nedenle buraya kendi imkânlarıyla otel, motel, kamping ve pansiyonlar yaparak misafirperverlikleriyle yöreye gelen yerli ve yabancı turistlere yardımcı olup onlara Türk konuk severliğinin en güzel örneklerini sunmaktadırlar⁹⁶.

⁹⁶ Demir 1996, 26.

Alan 1985’de UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası Listesi’ne alınmıştır. Nevşehir’i içine alan Kapadokya bölgesi her ne kadar kendisi tüm bölge itibariyle müze niteliği taşısa da bu bölgede Yerel Müze sistemi henüz kurulabilmiş değildir. Bölgede bulunan Göreme Açık Hava Müzesi, Avanos   mlek Atölyesi, Uçhisar – Ortahisar Kaleleri, Ihlara Vadisi, Derinkuyu Yeraltı şehri, Zelve Açık hava Müzesi Sarıhan Kervansarayını vb. birçok alan kendi baslarına bağımsız müze nitelikleri taşımaktadır. Bu ise bölgede çok parçalı bir sistemin oluşmasına neden olmaktadır⁹⁷.

Bu bilgilerden sonra seçtiğim bazı yabancı müzelerin örneklerinden yola çıkararak k  k bir tasarı kurgulamadan önce yabancı müzelerin bakış açılarının önemli noktalarına da değinmek istiyorum.

Avrupa ve Amerika müzeleri müze görevlilerinin yanı sıra eğitimi de ciddi biçimde üstlenmişlerdir. Almanya’daki müzelerin hemen hepsinde özel dershaneler ve atölyeler bulunmaktadır. Bu atölyelerde anaokulu çocuklarına gerçeğe yakın arkeolojik objeler

⁹⁷ Boyar 2006, 49-50.

verilmekte, onlardan kil ya da hamurla aynısını yapması istenmektedir. Böylece öğretmenin kontrolü altındaki anaokulu öğrencileri arkeoloji ve sanat tarihi ile küçük yaşta tanışmaktadırlar. Orta öğrenimde tarih dersleri çoğunlukla müzelerdeki arkeolojik bir ortamda yapılmaktadır. Avrupa ve Amerika müzelerinin bir başka eğitici yanı da geçmişteki yaşantılar Neolitik devirden başlayarak panolar ve maketler halinde gözler önüne serilmesidir. Yükseköğrenimde ise. Boon'daki bir müzede bütün dünya müzelerinde yer alan arkaik, klasik ve Helenistik dönem heykellerinin kopyaları bulunmaktadır. Aslında ülkemiz ile Avrupa ve Amerika müzeleri arasındaki fark olaylara bakış açımız ve eğitim eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Çağdaş sanat müzelerinin gerekliliği üzerine konuşmalar yapıldursun, elimizde var olanları değerlendiren girişimler olmadığı sürece, tartışılan 'çağdaşlık' kavramının içi de pek dolmuyor gibi gözükmektedir. Bunun yanında Avrupa'ya baktığımızda, pek çok ülkenin müzelerinde eğitim programlarının başarılı bir şekilde uygulandığını; bu yolla da genç ve yetişkinlerin sanata yaklaşımlarını, sanat yoluyla yaşadıkları dünyayı kavramalarını

hedeflediklerini görürüz. Bahsettiğimiz bu düzen, batıda devlet eliyle gerçekleştirilmektedir. Bizim ise, bu noktada yaşadığımız sıkıntı; bu tür girişimlerin ancak özel ve bireysel teşebbüslerle yaşama geçirildiği, tutarsa da devletin desteğinin devreye girmesi şeklindedir. Ülkemizde de çok az da olsa Avrupa’da ki gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Buna örnek olarak Sabancı müzesindeki eğitim programlarını gösterebiliriz⁹⁸.

d) Yerel Müzede Sergileme:

Yerel özellik gösteren böyle bir müzede sergileme de çok önemlidir, çeşitli mekânlarda ne çeşit bir sergileme düzenleneceği öncelikle insan faktörüyle ilgilidir. Sergilemenin üç önemli unsuru; sanatçı, ziyaretçi ve düzenleyicidir. Sergilenecek eser, hazırlık aşamasındaki zaman yönetimi, sergi süresi ve parasal kaynak unsurları serginin kalitesini etkiler⁹⁹.

Kullanılacak olan yöresel eserler, müzelerde kullanılan geleneksel vitrin içi sergilemeleri

⁹⁸ Karabıyık 2007, 88-89.

⁹⁹ Erbay 2011, 75.

kullanılabilir. Duvar panoları, stantlar, üzerinde eserlerin sergilenmesi, modeller, diyoramalı* odalar, maketler, çizimler, bilgi panoları, fotoğraflar, durağan sergileme teknikleri de o müzeyi görsel olarak da etkileyici hale getirebilir.

Vitrin içi sergilemeler; eserlerin tanıtımını daha iyi yapacak etiketler, fotoğraflar, haritalar ya da eserler hakkında bilgileri içeren panolar, eserlerin yanında yer alır. Eserlerin, ziyaretçilerinin görsel algılaması açısından birbirinin önüne geçmemesi, birbirini örtmemesi gerekmektedir. Ayrıca herhangi bir sarsıntıda birbirlerinin üzerine düşmemesi için gerekli risk önlemleri de müze sergi uzmanı tarafından alınmalıdır¹⁰⁰.

Maketlerde yerel müzeyi sunmada büyük öneme sahiptir. Statik ya da durağan sergilerde anlatımı kuvvetlendirmek için kullanılmaktadır. Maketle anlatım çeşitli yerleşim alanlarını, bina ve araçların ölçekli kopyalarının, birebir ölçekte küçültülerek yapılmasıdır. (Ek. 23) Yerleşim alanları, binalar vb. bu şekilde bütünü algılayabilecek şekilde gösterilebilmektedir¹⁰¹. (Ek.24)

¹⁰⁰ Erbay 2011, 90.

¹⁰¹ Erbay 2011, 94.

Yerel Müzeyi Göreme kasabasında peri bacaları dokulu yöreye özgü eski bir evi kullanarak oluşturduğumuzu düşünebiliriz. Burada vitrin içi sergileme etkili kullanılabilir. Bölgenin tarihini ve coğrafyasını anlatan uzun bir film şeridini anımsatan fotoğraf holü ile birlikte müze girişinde ziyaretçileri sıkmayacak bir düzen içinde sunulabilir.

Vilayet Salnameleri, eski kullanılan araç-gereçler, kıyafetler, fotoğraf arşivleri Göreme hakkında bilgi toplayabildiğimiz birçok ver bu sergileme için uygun görülen bir yöntem olabilir. Fotoğraf arşivlerinin bittiği bir odada arşiv belgeleri bunu takip eden başka bir alanda maket ve heykeller sunulabilir. Yöresel kıyafetlerin giydirildiği mankenler ve müzeyi daha etkili hale getirecek maketlerde Göreme'deki yerel müzede etkili bir sunum olacaktır.

İyi bir sözlü veri değerlendirmesi yapılarak elde edilen Göreme'de düğünler, bayramlar, iş bölümleri, kasabanın mimari özellikleri küçük maketlerde yaşama geçirilip sergileme yöntemi desteklenebilir. Bunlar bir koridor dizisi etrafında toplanabilir. Dokunabilir nitelikte

olmaları önemli olacaktır ancak maketler bu konuda uzak tutulmalıdır.

e) Yerel Müzede Gösteri Odaları:

Gösteri odaları da yerel bir müze için destekleyici unsur olabilir.

Sergilenecek eserler, eşyalarla birlikte bir oda içine gerçeğe uygun tasarlanır. (Ek. 25) Oda büyük bir vitrin olarak düşünülmüştür gösteri odaları çeşitli müzelerde, etnografya müzelerinde yaygın olarak kullanılır... Kaybolan mesleklerle ilgili çeşitli dükkânlar, atölyeler, hatta üretim aşamasında fabrikaların üretim atölyeleri olarak yeniden gösteri odalarına dönüştürülmüştür. (Ek.26) Çeşitli tarihi olaylar, kişiler, dönemi yansıtan değişimler, gösteri odaları kullanılarak diğer eserlerle kapsamlı anlatımlarla sunulur. Odalarda mobilyalar, resimler, eşyalar, sergilemenin yanında, tarihsel değişimi tanımlamak için etkili bir yoldur. Sergilenecek eserler bir oda düzeneği içinde yerleştirilir. Gösteri odaları içinde birden fazla figür, eşya orijinal boyutunda bütünlük içinde sadece bir esere, konuya odaklanılır. Bu tür

sergileme daha çok etnografik eserlerin sergilenmesinde, kullanılsa da müzeciler arasında en çok eleştiri olan sergileme tekniğidir¹⁰².

Göreme’de kaya bir evde varsaydığımız yerel müzede birinci katta ya da belli bir sıra ile izlenilen odalar ve duvarlarında sergilenen eserler sonunda bir başka alan gösteri odaları olarak düzenlenebilir. Belgeler ışığında elde edilen, unutulmuş meslekler, onları çalıştıran kişileri tasvir ederek gerçeğe uygun olarak tasarlanan gösteri odaları hayata geçirmek Göreme’de kurulacak müze için güzel olacaktır

Mekan boyutuna göre gösteri odalarının ne kadarlık bir alanı kapsayacağı isteğe bağlı olsa da en az sayıda dahi tutulsa ziyaretçilerin dikkatini çekmeyi başaracaktır.

f) Yerel Müzede Drama ve Tiyatral Sunum :

Drama ve tiyatral sunum teknikleri de müzelerde etkili olmaktadır.

¹⁰² Erbay 2011, 99.

Yaratıcı drama Amerika'daki Çocuk Tiyatrosu Derneği'ne göre şu şekilde açıklanmaktadır: Doğaldır, yazılı metni yoktur. Sunuşsal değildir, yani sahnelenmesi gerekmemektedir. Olay merkezlidir. Lider tarafından rehberlik edilen katılımcılar yaşadıkları ve hayal ettikleri durumları yaratıcı drama şekli içinde yansıtmaktadırlar. Lider grubun keşfetmesi, gelişmesi, fikirlerini ve duygularını dramatik oyunlar yoluyla ifade etmesi için rehber olmaktadır¹⁰³.

Drama oyunla, kostümlü ve malzemelerin etkin kullanımı ile gerçekleştirilir. Eğitim atölyelerinde ziyaretçiye o dönemin kostümleri tasarlattırılır. Kurgulanan oyun ile izleyicinin konuya katılması istenir. Tiyatral sunum müze eğitmeni ve ziyaretçilerinin faaliyete, etkinliğe katılımını gerektirir. Tiyatral sunumu gerçekleştirecek müze personelinin, eğitim, pedagoji ve tiyatro alanlarında kendini geliştirmiş olması bu sunum tekniklerinin başarısında önemlidir¹⁰⁴.

Yaratıcı drama ve tiyatral sunum sadece çocuk oyununun genişletilmiş hali değildir. Dramatik oyunun

¹⁰³ Turgay 1997, 16.

¹⁰⁴ Erbay 2011, 107.

pek çok özelliğini içerdği gibi kendine özgü özellikleri de vardır. Yaratıcı dramının bir öğrenme yolu olarak en önemli varlığı; zihinsel sosyal ve psikomotor yeteneklerle birleşmiş olmasıdır. Bunun yanı sıra çocukların iç dünyalarında gizli kalmış hislerin ve arzuların açığa çıkmasını sağlamakta; dinamik bir ortam içinde hayal gücü ve yaratıcılığı geliştirmektedir¹⁰⁵.

Drama ve tiyatral sunumlar sadece okullarda sınıf ortamında yerel özellik gösteren bir müze eğitimi hayata geçirmek yanında, gösteri odalarından da etkilenilerek Yerel Müze mekânında küçük drama odaları oluşturularak da yapılabilir. Ayrılmış olan zaman zarfında gezildiği sırada, birincil mekân yerine koyduğumuz Yerel Müzede oluşturulduğunda daha etkili olacağını düşündüğüm bu tasarı, Müze bilgilerini de daha da kalıcı hale getireceğini düşünmekteyim.

Göreme’de yerel bir müzede tüm ziyaretçilere yönelik drama etkinlikleri gerçekleştirmek çok fazla uzmanlık gerektireceği için çocuklara yönelik Tiyatral

¹⁰⁵ Turgay 1997, 16.

sunumlar tercih edilirse müzeye eğlenceli bir yön katabilir.

Yerel Müzenin mimari mekanı yöreye ait eski bir evse imkanlar dahilinde küçük bir yer bu etkinlik için ayrılarak sonradan tasarlanan bir müze binasında daha geniş mekanlarda bir alanı etkili kılmak kolay olacaktır. Hem Göreme kasabası yereli eğlenceli sunumlarla çocuklara güzel vakit geçirmek imkanı sağlarken, bir öğretmenin de öğrencileri için eğitici bir alanı aktif kullanmasını sağlayacaktır. Böylece kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirirken yerelide gelecek kuşaklara aktarmanın en keyifli köprüsünü kuracaklardır.

g) Yerel Müzede Bilgi Panoları:

Bilgi panoları ve yön panoları da bir önceki teknikler gibi yerel bir müzede olması gereken özellikler arasında sıralayabiliriz.

Müze anlayışında bilgi panoları sergi asılı eserler yanında, bilgi panoları, ziyaretçi bilgilendirmek ve meraklılara cevap vermek için düzenlenir. Bilgi panoları detaylı ansiklopedik bilgi vermeyi amaçlamamalıdır. Yön

panoları da müze ve gezi alanlarının önemli işaret unsurlarıdır. Duvar, pencere, kapı üstleri, merdivenler, tavan ve taban vb. gibi farklı alanlarda kullanılan işaretler kullanım özelliğine göre değişebilir. Paneller, bölmeler de sergileme alanının vazgeçilmez unsurlarıdır. Mekâna giriş, çıkış yönleri, acil çıkışlar için yön panolarının konma zorluluğu vardır. Çeşitli dillerde ya da uluslararası standartlarda hazırlanan yön panoları, ziyaretçinin gereksiz yere zaman kaybetmesini önleyecektir¹⁰⁶.

Nevşehir'in Göreme ilçesinde bir yerel müze düşüneneksen o bölgenin turizm potansiyelini de düşünüp yabancı ve yerli ziyaretçileri de göz önünde bulundurmalıyız.

Müzelerin ve sergi alanlarının temel kullanıcı kitlesi yerli ziyaretçilerdir. Müzeler tarihte halkın kültürünü, geçmiş yaşayış tarzlarını, önem verdikleri değerleri anlamak için önemli gösterge bilim merkezleri olmuştur. Yabancı turistler çoğunlukla ziyaret ettikleri ülkenin kültürel geçmişini tanımak, o ülkenin halkın yaşayış tarzını, sanatı, tarihi etkilenişleri hakkında bilgi edinmek,

¹⁰⁶ Erbay 2011, 138-139.

görgü ve kültürünü artırmak için müzeleri gezmektedir. Ziyaretçi dolaşmaktan ayakları ağrıyan, kısa zamanda çok yer görmek isteyen, yorgun ve bir yerden bir yere giden yolcudur. Sergi kişiyi durdurmamalı zevkli bir biçimde kısa ve öz bilgi vermeli deneyim ve anı kazandırmalıdır¹⁰⁷.

Bilgi panoları ve yön panoları Yerel Müze için önemli unsurunu oluşturmaktadır. Göreme'deki Yerel Müzede turizm bölgesinde kurulacağı için yabancı ziyaretçiler bunun önemli bölümünü oluşturacaktır. Bu yüzden hem Türkçe hem yabancı dillere çevrilmiş panolar olmazsa olmazları olacaktır. Çünkü ziyaretçiler Göreme'nin kültürünü, tarihini, yaşam tarzlarını bu panolar sayesinde anlamlandırılacaktır.

Belli eserlerde ayrıntılar panolarda yer alırken çoğu eserde sade, anlaşılır bir üslupla tanıtımlar yer almalıdır. Böylece küçükten büyüğe, yabancısından yerlisine herkes yereli daha rahat ve sıkılmadan gezecek, eserleri tanıyacaktır. Bunların yanında ziyaretçilerin eserlerin sergileniş sırasına göre gezmelerini sağlayacak yön

¹⁰⁷ Erbay 2011, 161.

panoları da dikkat çekici bir o kadar da Göreme'nin Yerel Müzesini bozmayacak titizlikte hazırlanmalı. Yerel bir ev müze olarak düzenlenecek ise yön kavramını kafaları karıştıracığı için adım adım yereli anlatacak sıralamada sunulmalıdır.

h) Yerel Müzede Engelli ve Yaşlı Ziyaretçileri:

Müzeye gelen engelli ve yaşlı ziyaretçileri de unutmamak gerekir.

Müze ve sergiyi gezen engelli ziyaretçiler, zayıf görme ve denge kabiliyeti eksikliği gibi sorunlara sahip olabilirler. Sergi alanları, onlara uygun hareket serbestliği verebilecek genişlikte düzenlenmelidir. Göreme'de Yerel Müze tasarımlarında değnek, yürüteç, araç ve bastonları ile gelen ziyaretçiler düşünülmelidir. Sergi gezi alanları engelli ve yaşlı ziyaretçilere göre planlanmalıdır. Müze sergileme alanı içinde müze rampaları, kolay açılan çift kanatlı kapılar, taşıyıcı araçlar, platformlar, yürüyen merdivenler, vitrin boyutları standartlarına uygun olmalıdır. Müzelerin sanat galerileri ve sergileme sistemleri, rampalar, engelli ziyaretçiler düşünülerek

hazırlanır. Müzelerde sergi alanı tasarımlarında geniş halk katılımlarını dikkate almanın yanında, engelliler için müze alt katlarında özel düzenlemeler yapılabilir. Tuvaletler, merdiven korkulukları, asansörle özürü ve yaşlı ziyaretçiler düşünülerek düzenlenmelidir. Asansörlerin kapı genişliği, engellilerin rahatça girebileceği genişlikte planlanmalıdır¹⁰⁸.

i) Yerel Müzede Öğrenci ve Çocuk Ziyaretçiler:

Öğrenci ve çocuklar ise hem yerel müze açısından hem de Sosyal Bilgiler Eğitimi açısından da düşündüğümüzde önemli yere sahiptir. Yerel Müze tasarlarken onları da merkeze almamız gerekmektedir.

Göreme'deki Yerel Müzenin ve sergi alanlarının eğitim mekânı olduğu düşünülecek olur ise eserlerin vitrin içlerini rahatlıkla görülebilir tarzda olması, tablo ve heykellerin bulunduğu bölümler gezi esnasında çarpmalara uzak, kolayca devrilecek şekilde yerleştirilmemeli. Etkileyici sergileme sunumları,

¹⁰⁸ Erbay 2011, 161.

eserlerin öğrenciler üzerindeki etkisini arttırmaktadır. Müzede yaşayarak öğrenmeyi hızlandırmadaki drama, atölye çalışmalarının etkisi inkâr edilemez¹⁰⁹.

Nevşehir'in geleneksel çanak çömlek yapma ustalığı atölye çalışmalarına aktif şekilde yerel müzede kullanılmasını gerekli kılar. Çünkü bu yaparak yaşayarak öğrenmenin etkisini öğrencilere eğlenceli bir biçimde sunarken, yerel müzenin daha aktif ve müze amaçlarına uygun şekilde işlemlerini sağlar.

Eğitim kurumlarında yapılan araştırmalarda müze ve galeri gezileri sırasında kazanılan tecrübenin, öğrencilerin sınıf ortamında eğitilmesi sırasında kazanılan tecrübeden çok daha kalıcı ve etkili olduğunu kanıtlamaktadır. Yayınlarda öğrenciler için müze ortamının %70- %80 oranında eğitim açısından daha kalıcı olduğu kanıtlanmıştır. Öğretmen, öğrencilerin yapılacak müze gezilerinde eser ve sergi hakkındaki açıklamaları akılda kalıcı olmaktadır. Sergi kapsamına giren programlar, konferanslar, tartışmalar, tiyatro gösterileri, özel günlerdeki düzenlemeler, çocuklara ve

¹⁰⁹ Erbay 2011, 162.

belli yaş gruplarına yönelik çalışmalar, müze sergisinin etkisini artırır. Böylece okuldaki öğrenme, müzedeki görsel öğrenme ile gelişir ve pekişir¹¹⁰.

Hele de yerel ve sözlü tarih kapsamında bölgede kurulacak müzeler yerelliğin ve yerel tarihin önemli olan ayağını didaktik bir yaklaşımla oluşturacaktır. Böylece müzede, yerel halkın geçirdiği sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal evrelerinin tamamı izlenebilecektir. Bu kapsamda kurulacak yerel müzede; bölgenin mimari, kültürel ve etnik kimlikleri, tarihsel süreci, komşu bölgelerle olan ticari, kültürel ilişkileri eğitici ve bilimsel verilere dayalı halkı bilinçlendirecektir. Yerel ya da ekomüze modeli, yörenin ekonomik, sosyal, eğitim ve yerleşim orunların çözümüne katkı bile sağlayacaktır. Dolayısıyla müze, bir araştırma laboratuvarı gibi çalışarak, ziyaretçiler için bilgi kaynağı ve aidiyet bilinci geliştiren kar amacı gütmeyen bir kurum olacaktır¹¹¹.

Göreme’de kurulacak müze çocuklarda yereli ve tarih bilincini oluşturmada etkili olabilmek için yakın geçmişte ya da hala kullanılan ve yörenin ekonomisine,

¹¹⁰ Erbay 2011, 162.

¹¹¹ Karauğuz 2011, 22.

kültürüne etki etmiş ya da etmekte olan malzemelerin tamamı toplanmalıdır. Bu bağlamda yörede rol oynamış fakat şimdi unutulmuş berberler, fotoğrafçılar, kalaycılar nalbantlar ve semerciler gibi yöredeki esnafların betimlendiği seksiyonlar, yerel müze için vazgeçilmez malzemeleri oluşturacaktır. Kurulacak yerel bir müze için bilimsel mantık ile hareket etmek en önde gelen koşul olmalıdır. Dinamik müzecilik yöntemlerinin kullanılması ile de müzenin hedeflediği kitlelere daha doğru ve kolay bir şekilde ulaşılabilecektir. Bu bağlamda,

- Toplum daha doğru bir şekilde kültürünü tanıyabilecek
- Toplumun bilgi seviyesi ve kalitesi artacak
- Toplumda kültürel varlıklara karşı ilgi ve sevgi oluřacak¹¹².

Göreme’de bölge insanının bilinçlenmesi noktasında önemli görevler üstlenen Göreme Açık Hava Müzesi olsa da, yerel özelliklerden uzaktır. Bu yüzden yöreyi tamamen tanıtma yönüne giden bir yerel müze kurulması gerekmektedir.

¹¹² Karauğuz 2011, 23.

Göreme’de kurulacak yerel müze;

- Bölgede milli şuurun şekillenmesinde ve artmasında çok önemli bir rol oynayacaktır.
- İnsanımızda, toplumsal değerlerin artmasına ve kendi toplumunu, kültürünü ve tarihini daha iyi tanınmasına yardımcı olacaktır.
- Halk boş zamanlarını görerek, gezerek ve eğlenerek değerlendirmesine katkı sağlayacaktır¹¹³.

Göreme kasabasında kurulacak yerel müzede, yakın geçmişinde ekonomisinde ve kültür hayatında önemli rol oynamış tüm etnografik malzemelerin, eski fotoğrafların yanında (Ek.27), (Ek.28), (Ek. 29), (Ek.30) (Ek.31), (Ek.32), (Ek.33), yöresel yemekler de sergilenmeli, çömlekte kuru fasulyesi (Ek.34) ve tandır ateşinde (Ek.35) pişirilen üzüm pekmezi gibi (Ek.36) yöresel lezzetlerin yapılış aşamalarının gösterileceği salonlar müzeyi daha etkileyici hale getirecektir.

Müze binasına gelince, geleneksel mimari ile yapılmış, Göreme’nin doğal güzelliğini yansıtan

¹¹³ Karauğuz 2011, 59.

peribacaları ile iç içe geçmiş evleri olmalı ki tüm ihtişamıyla yöreyi yerel müzede yansıtabilsin. (Ek.37)

Şimdi kısaca yerel özellik gösteren noktalarının olduğunu düşündüğüm müzelere göz atalım.

3.1 Aşağı Doğu Yakası “Yoksul Apartman” Müzesi:

New York’taki Aşağı doğu Yakası “yoksul apartman” Müzesi hakkında bilgileri aktaran Philips Scranton’a göre bu müze galeri merkezli yorumlamalara kesin bir karşıtlık oluşturmak için tasarlanmış. Yoksul Apartman Müzesinin çıkış noktasını oluşturan yorum, Güney Manhattan’da sekiz metreye otuz metrelik bir apartman binasında yer almasıdır. Bina, 1935’te boşaltılıncaya kadar, 22 geniş aileyi ve iki dükkânı barındırmıştı. O tarihte bina sahipleri sağlık ve güvenlik önemleri gerektirdiği masrafları yapmak üzere kiracıları çıkartmıştır. Bu müzede ziyaretçiler önce karanlık ve kasvetli birinci kat holünde toplanıp ardından ilk kattaki üç daireye geçiyorlar. İlki, müzenin binayı satın aldığı 1988’de bulunduğu şekliyle muhafaza edilmiş. Çıplak döküntülüğü, emekçilerin kentsel yaşamının çetin

gerçeklerini anlatıyor-en az düzeyde gün ışığı, holdeki dört ailenin birden kullandığı tuvalet, üç odanın tek ısı kaynağı olarak soba, dökülmüş sıvalar gibi... İkinci daire,1880'lerde, bir Alman göçmen ailesi yaşadığı sıradaki biçimine uygun şekilde restore edilmiş. Rehberin kısaca anlattığı öyküye göre, yapılan araştırmalar babanın aileyi terk ettiğini, annenin komşu kadınlarına elbise dikerek dört çocuğuna baktığını ortaya koymuştur. Üçüncü dairenin sakinleri İtalyan ailenin reisi, yasadışı bir yabancıymış. Hiç açıklayıcı yazıların olmadığı b yoksul kiracılar apartmanında ziyaretçilerin diğer galeri sunumlarının tersine, doğrudan yanıtlanabilecek bireysel sorular için olanak sağlıyor. Yoksul apartman müzesin örneğinde binanın ayakta kalması ve ıslah edilmesi için ayrılan fonlar dâhil olmak üzere, her yerleştirme için yüz binlerce dolarlık masraflara mal olması müzenin tek dezavantajıdır¹¹⁴.

¹¹⁴ Scranton 2001, 6-7.

3.2 Amerikan Yerlileri Ulusal Müzesi:

Philips Scranton'ın aktardıkları doğrultusunda Yaradılışın Yolculuğu: Yerli Amerikan Kimliği ve İnancı sergisi bu müzenin yerel özellik gösterdiğini düşündüğün bir bölümü, New York 'ta Manhattan Adası'nın hemen girişinde, Smithsonian'ın bir şubesi Amerikan yerlileri ulusal Müzesi'nde sergilenen “yaradılışın Yolculuğu: Yerli Amerikan Kimliği ve İnancı” sergisi yerel bir müze tasarısı için güzel örnekler içermektedir. Bu sergiyi kısaca inceleyecek olursak;

Yaradılışın Yolculuğu: Yerli Amerikan Kimliği ve inancı sergisi Batı yarımküresinin yerli toplumları içindeki insan ilişkilerinin, ruhsal semboller ve kültürel geleneklerin küçük portresini sunuyor. Bunun yanı sıra, askeri, siyasi, ekonomik egemenliğin yerlilerin yaşamında ve umutlarında yarattığı dönüşümleri de kısaca betimliyor. Sergi, fiziksel olarak katı bir çizgisel biçime sahip; ziyaretçiler, çıkışa ulaşmaya kadar sağa ve sola dönen dar koridordan oluşan, önceden belirlenmiş bir yolu izliyorlar. Yollarının üzerinde, çömlekler, sepetler, törensel nesneler, giysiler ve yerlilerin gerçek

ölçülerdeki modellerini içeren eser dizisiyle karşılaşıyorlar. Diğer nesneler arasında örneğin bir çömleğe ve sıkı tüylü bir buffalo postuna dokunma fırsatı buluyorlar. Ovalar, çöl ve Büyük Okyanus'un kuzeybatı bölgesi topluluklarına ayrı bir dikkat gösterilmekle birlikte, Kuzey Kutbu'ndan Güney Amerika'ya kadar uzanan alandaki tüm yerli toplumlara yer veriliyor¹¹⁵."

320 metrekaresel bir alanı kapsayan bu sergide duvarları uzun bir geçmişi gösteren, bölgenin manzarasının bir fotoğrafı ve duvar resimleriyle temellendirilen bu sergide belirli bir istasyona ziyaretçinin girmesiyle birlikte, yerli Amerikalıların toplumsal uygulamalarını ve kendi kültürel bağlamlarında özgül nesneleri yorumladıkları sözel kayıtları içeren bant dönmeye başlıyor¹¹⁶.

Bu müzede bir sergi daha göze çarpıyor:

Bütün yollar iyidir sergisi, Smithsonian Müzesi'nde Amerikan yerlileri bölümündeki serginin hemen bitişiğinde yer alır. Burada ziyaretçi, çok büyük dikdörtgen bir alanda bir dizi nesne-yorumlama

¹¹⁵ Scranton 2001, 4-5.

¹¹⁶ Scranton 2001, 5.

istasyonları arasında dolaşmaya çağrılıyorlar. Düzenleme, hiçbir belirli izleme tarzını dayatmıyor. 23 yerli Amerikan zanaatkârdan ya da sergiyi düzenleyenlerden birinin Smithsonian'ın geniş koleksiyonlarından seçtiği özel nesne gruplarının tarihsel ve kültürel bir değerlendirmesini sunuyor. Ayakkabılardan battaniyelere, törensel eserlere kadar uzanmasının yansıra, Birleşik devletlerin sınırları içerisinde üretilenleri içeriyor. Birçok istasyonda, gösterilen eserlerin toplumsal önemini anlatan televizyon ekranları var. Bunların birçoğu, ziyaretçilerin bir dizi seçenek arasından dilediği konu başlığını seçebilmesi için dokunmatik ekran olarak tasarlanmıştır. Her istasyon, bir yerli Amerikalının, kültürünün ayakta kalan maddi örneklerinin tarihsel tortularıyla kişisel ilişkisini temsil ediyor¹¹⁷.

Bütün yollar iyidir sergisi, her şeyin üzerine çıkan profesyonel ses gibi bir şeyin olmayacağı düşünüldüğü için, bunun yerine, , ziyaretçiler videobantlar aracılığı ile nesnelerin ardındaki öyküleri, kişisel bilgileri, anıları ve aile tarihlerini malzemelerin üretimini ya da kullanım

¹¹⁷ Scranton 2001, 5.

şeklini yaklaşık iki düzüne ayrı sesi doğrudan dinleyebiliyorlar. Bu anlatıların ziyaretçiler istasyonlarda yer alan dokunmatik ekranlara basıncaya kadar her şey ziyaretçilerin elinde. Bazı istasyonlarda dokunmatik bir panoda bir eserin nasıl kullanıldığı ile ilgilide iki ila dört dakikalık bir anlatıyı içeren temalarda bulunmaktadır. İleri teknolojinin bir müzeyi nasıl daha kullanışlı ve anlaşılır olmasının bir örneği olmuştur¹¹⁸.

Bu sergi ve müzeleri karşılaştırmasını yaptığımızda, Yaradılışın yolculuğu başlıklı ilk sergide, eserleri kültürlerinin başyapıtları olarak betimleyerek, estetik zeminde ilerliyor. Ondan sonra, bir metin yığını, bir dizi rakip, zaman zaman yetersiz değerlendirme ifadeleri ve nesnelere ağır basma tehlikesi arz eden bir sürü yorumlayıcı malzeme sunuyor. Sonuç anlam kayması ve belirsizliği şeklindeki bilgiden yapılmış bir Babil Kulesi oluyor. Yerli kültürel malzemenin, konuşmacıya bağlı olarak yorumlayıcı gerçeklere maruz kaldığını doğruluyor. Tarihsel malzeme benzer şekilde çoklu anlamlara maruz kaldığı sürece yetki sorunun genişletiyor. Yetki, müze yöneticilerinin uzmanlığı ile

¹¹⁸ Scranton 2001, 7.

ziyaretçilerin bilgisi arasındaki iletişimsel varsayımları belirler. Yaratılışın yolculuğu sergisi bir sürü metin sunma yoluyla yetki meselesini tanımlayabiliyorsa bütün yollar iyidir sergisi de, yorumlayıcı içeriğe tutunmak için bireysel deneyimin özgünlüğünü ve televizyon ekranının doğrudanlığını devreye sokuyor. Yoksul apartman Müzesi'nde ise sunum yapan rehberi, tamamlanan araştırmaya ve sergilenen malzemeyi bağışlayan topluluk üyelerine yapılan dikkatli göndermelerle ve ziyaretçilerin doğrudan sorularına yanıt vermeye hazır olması nedeniyle güvenilirliğini destekliyor. Fakat yoksul apartman müzesinin dar merdivenleri fiziksel engellilerin gezmesi mümkün değildir. Bir müze tasarlanırken bunların da düşünülmesi gerekmektedir. Yaratılışın yolculuğu sergisinde metin panolarının kalabalıklığı ve bunların birbirini olumsuzlayan vizyonlar izleyicilerin kafalarını bir hayli karıştırdığı düşünülüyor. Sadece akademisyenlere, bu alanda bilgisi olan insanlara yönelik hazırlanmış etkisi de sorunu katlıyor. Özellikle de yerel bir sergi düşünüldüğünde vitrindeki bir esere karşı sorulan her sunun yanıt bulması gerekmektedir. Örneğin bir nesne için; bunları onlar mı yapmış. Değilse nereden

bulmuşlar. Neden kullanmışlar gibi sorular yanıtsız kalamamalıyken bu sergilerde edinilen bilgilere göre cevap bulunmadığı bazı durumlar olmuştur¹¹⁹.

3.3 Londra Müzesi:

Müzeler ve kent tarihleri yakın zamana kadar yeterince birlikte düşünülmemiştir. Genel kabul gören müzelerin daha çok nesnelere bağlı, maddi kültüre yönelimleri, tarihsel temaları dar bir kapsamda ele almalarına neden olmuştur. Genellikle son yıllarda müzelerde, toplumsal tarihe akademik bir ilgi gösterilmeye başlanmıştır¹²⁰.

Londra Müzesi 1975 yılında mevcut iki müzenin ve koleksiyonlarının birleştirilmesiyle yaratılmıştır. Londra müzesi bütün metropolü yansıtır. Ve sadece arkeolojik koleksiyonları yoktu; resim, dekoratif sanatlar, giyim ve dokumalar, ticaret, sanayi ile toplum ve ev hayatına ilişkin koleksiyonları, Londra'nın MS. 50 yılında ilk

¹¹⁹ Scranton 2001, 8-9-10-11.

¹²⁰ Fleming, 2001, 25.

kuruluşundan bu yana tarihini ve gelişmesinin her yüzünü yansıtmak üzere, iki katından fazla artış göstermiştir. Müze devletin ve Londra Kent Birliği'nin eşit miktarda yardımlarıyla finanse edilmektedir. Giriş ücretleri ve diğer gelirler de buna eklenmektedir. Londra Müzesi'nin de, diğer müzeler gibi, koleksiyonunu koruması ve artırması, bunların halka açılması yasa tarafından istenmektedir¹²¹.

Londra müzesi hem günümüz hem de gelecekteki bir dizi izleyiciye hizmet etmek için yola çıkmış bir yerdir. Müze halka yönelik eğitim çalışmalarında, koleksiyonları kullanarak, halkının aşağıdaki sorulara cevap aramasına davet etme eğilimindedir.

- Londralılar kimlerdir?
- Onların hayatlarını etkilemiş sosyal, ekonomik ve politik temel güçler nelerdir?
- Bu onların giyimlerinde, evlerinde, işyerlerinde, ulaşımalarında, araziyi kullanmalarında, inançlarında nasıl yansır?

¹²¹ Hebditch 2001, .39.

- Londralıların davranışları ve fikirleri diğerlerini nasıl etkilemiştir?¹²²

İşte bu sorular bir yerel müze oluşturmak için Londra müzesiyle kıyaslanmaksızın doğru hedeflere yönlendirilmesini sağlar. Nevşehir ilinin Göreme Kasabası temel aldığımızda bir yerel müze konu başlığını oluşturmak için benzer sorular yöneltilmelidir:

Şimdi bu müze örneklerine bakarak küçük bir yerel müze tasarısı oluşturacağız. Nevşehir ve çevresi tarihi üzerine yerel müzeler bağlamında pek çok çalışma yapılmamıştır. Arşivlerinde son birkaç yılda tarih çalışmalarına daha çok imkân verir duruma gelmesiyle yerel müze ile ilgili çalışmalarda giderek artmaktadır. Yerel tarih, sözlü verilerin kullanılmasıyla yerel müze ile ilgili çalışmaların yapılması, yayınlanması çok önemlidir. Bu konu üzerinde vilayet salnamelerinden, seyahatnamelerden ve bölgenin yöresel bilgileri bizim için ana kaynaklar olacaktır.

Tüm bu bilgiler, bir müze tasarısı oluşturmak için önemli verilerdir.

¹²² Hebditch 2001, 40.

Bir müze tasarısı oluşturmak oldukça zordur. Müzeler ayakta kalabilmek için bir yandan devlet bir yandan da konu desteğinin altında yer alırlar ve tüm bunlara rağmen yerel bir müze geleceğın çevresel koşullarında böyle bir müze varlığını sürdürebilecek mi? Sorularını da düşünmek zorundayız. Finansman bulma, korunacak malzemelerin niteliğı, personel sayısı ve özellikleri bu konuda önemli yere sahiptir. Para ve personel böyle bir müze için bir zorunluluk olarak düşünölür ve uzman bir personel vazgeçilmez bir zorunluluk olmalıdır. Başka bir kon da bütçedir. Amaçlanmış olan yerel bir müze düşünürken, paranın önemli bir bölümü, eserlerin korunması, restorasyon, sergileme için kullanılmalıdır. Isıtma, havalandırma, engelli insanların da böyle bir müzeyi gezmesi için oluşturulacak ekipmanlar da bütçeyi etkilemektedir. Tasarımcı aileye, adetlere, eğitime ve birçok yöresel faktöre önem vermelidir ki hedef kitlenin kim ve kimler olduğunu daha iyi bilebilsin. Müzeler farklı düzeylerde araştırma yapabilme olanağı sağlar. Görsel işitsel medyanın desteğı önemlidir ve öğretmenlerde birincil hedef kitlelerinden biri olmalıdır. Çünkü onlar

arkalarından öğrencileri yerel bir müzeye sürükleyebilirler. Öğretmenlerin bu yüzden önemi büyüktür. Bu yüzden ilköğretim çocukları için eğitim programları düzenlemek de aynı zamanda müzeye de kaynak yaratabilir. Çünkü sürekli mali sıkıntı tehdidi ile karşı karşıya kalan müzeler bunların karşısında, okullar, halk eğitim merkezleri, kütüphaneler gibi kamu kuruluşlarından destek bulmaktadırlar. Yerel bir müze kurgulamak istediğimizde ise Bir müzenin tasarım sürecinde mekânsal kurgudan önce ve adeta ondan bağımsız çok boyutlu bir kurgu vardır ya da olması gerekir. Bu, zamanca ve mekânca belirli bir yaşamsal gelişmenin öyküsünü, bugünün insanına, dünden yarına uzanan bir zaman çizgisi üzerinde, derinliğine ve yaşamsal ilişkileri içinde – her yönde- açıklamayı amaçlayan bir “anlatım kurgusu” dur. Kurgu müzeyi oluşturan envanterin, nesne ve belgelerin tematik ve kronolojik bir sistematik içinde düzenlenmesinden çok ötede, çok boyutlu bir tasarımdır. Müzenin açıklamayı üstlendiği bir konu vardır veya olmalıdır. Bu açıklamaya elverişli olabildiğince otantik bir belge ve nesne envanteri vardır veya olmalıdır. Bu açıklamanın hedefi,

müzenin misyonu, yani müzenin mesajıdır. Bu anlatımın tasarımına ve kurgusuna senaryo da diyebiliriz. Sözcükler, otantik nesnelerin oluşturduğu bir anlatım doğru ve etkili kullanıldığında, bu “görsel” sözcükler bir araya getirildiğinde, izleyiciye düşündürdükleri, hatırlattıkları ya da dosdoğru açıkladıkları gerçeklerin algılanmasıyla, bir kitabın okunmasına oranla hem daha etkili, hem daha heyecan verici, hem de izleyiciye çok daha geniş hayal kurma fırsatı ve yorum hakkı tanıyan bir iletim gerçekleştirebilir. Yine de bir “müzeyi gezmekten” çok “okumaktan” söz edebiliriz. Bu müze ziyaretçisine değil müze tasarımcısına verilecek bir öğüt, hatta bir direktiftir¹²³.

Önemli olan nesnenin gözlemciyle doğrudan yalnız kalmasıdır. Mimari mekânın bir ögesi haline gelmeksizin, burada onunla buluşmak ve konuşmak üzere, geçici olarak bulunduğu gözlemci tarafından algılanmasıdır. Ancak yine de, onun gerçek konumundaki mesafe ve açılarla algılanmasını sağlamak, nesnelerin anlamlı birlikteliklerinin sağlanmasına yardımcı olmak ve en önemlisi bütün bunları hiçbirle

¹²³ Karabıyık 2007, 55.

gerçekleştirmek gerekecektir. Gerçekleştirmesi söylenişi kadar kolay olmayan, zor bir iştir bu. Nesnelerin dilinden sunulan bu söylem, onu izleyen gözlemci için gerçekten heyecanlı bir yaşanmışlık kazanmışsa ve müze çıkışında, bunları yalnız bunları hatırlıyorsa, o mimarı kutlamalıdır¹²⁴.

Göreme’de Yerel Müze kurmak istiyorsak önce bir müzenin olmazsa olmazlarına sahip olması gerekmektedir. Bir müzenin olmazsa olmazları şöyledir:

Birincil Mekânlar

- 1) Sergileme mekânları, galeriler
- 2) Eēitim Birimleri
- 3) Kütüphane
- 4) ok amaçlı Salon
- 5) Simülasyon, Ses ve Görüntü Odaları
- 6) Satış Birimleri

Servis Mekânları ve Yönetim Mekânları

- 1) Atölyeler
- 2) Depolar
- 3) Laboratuvarlar
- 4) Yönetim Birimleri

¹²⁴ Karabıyık 2007, 56.

5) Teknik ve Mekanik Servisler

Yardımcı Mekânlar

1) Restoranlar

2) Kafeler

3) Lobi, Dinlenme Odaları ¹²⁵.

Bu mekânlar hayata geçirildiğinde önemli görev Göreme'nin yerelini uygun sunumlarla ziyaretçilere tanıtmak bu alanların içlerini etkili kullanmaya kalıyor. Göreme'nin yerelini anlatmak için ne kadar büyük bir alan, fazlaca yerel belge ve eşyalar müzeyi daha cazip kılacaktır.

Müzelerin diğer önemli noktası Müzelerin yalnızca kamu kaynaklarıyla desteklenmeye değer kuruluşlar olarak değil, bulundukları yere gelir sağlayacak potansiyel kaynaklar olarak da görülmeye başlanmış olmasıdır. Bu kuruluşlar, yerel yönetimlerin ve diğer resmi kurumların, söz konusu kentte ya da bölgede hayat kalitesi yükseltmek ve ekonomik büyümeyi hızlandırmak amacıyla uyguladıkları kültür politikaları açısından büyük önem taşır. Turistlerin talepleri ile müzenin bulunduğu yerde yaşayanların istekleri arasında

¹²⁵ Karabıyık 2007, 58.

paralellik de olmayabilir yani karmaşık, anlaşılması çaba gerektiren müzelerin her yerleşim yerinde olması mümkün değildir¹²⁶.

Bir diğer önemli özellik de eserlerdir. Yerel özellik gösteren bir müzedeki eski araçlar ve gereçler ağırlıklı sergi, açıklamaları olmadan anlamsızdır ve tek bir grup bu açıklamaları sunabilir: onları kullanmış olanlar¹²⁷.

Nitekim belgelere dayanan kanıt, yaşamın çok küçük parçasını kaydeder son yıllarda arşivlerin sayısı artmakta, birçok şeyin arşivlerde korunmasına rağmen, bu bilgilerin bireylerin yaşamlarına fazla ışık tuttuğu söylenemez. Bunlara rağmen ortamın parçası olmayan bir yörenin özellikleri hakkında ne bilebilir? Ya da o toplumun incelemeye açık olmayan diğer zümreleri hakkında ya da açık görünen ancak belgelerde sadece kısmen kayda geçirilmiş olan yaşamlarla ilgili özel ve gizli detaylar hakkında, gelecekte farklı toplumlarda farklı

¹²⁶ Caunce, 2011, 150.

¹²⁷ Caunce, 2011, 3.

aplarda yaşayacak insanlar sadece belgeler aracılığın ile nasıl anlayabilecekler¹²⁸?

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

4 Yerel Müzeciliği Besleyen Başlıca Unsurlar

4.1 Yerel Tarihin Yerel Müzecilikteki Yeri:

Yanı başımızdaki tarih, yöre tarihi, bölgesel tarih, mikro tarih gibi çeşitli adlarla karşımıza çıkan yerel tarih, bir ülkenin, bir bölgenin veya yörenin sahip olduğu kendine özgü niteliklerin, geçmişten günümüze tarihi gelişimi sonucu o yerde oluşan tarihi izlere denir¹²⁹.

Yerel tarihi, insan ve zamanın bir siyasal iktidar merkezinin taşrasında bir mekânda buluştuğu bir alan, sosyal tarih araştırmalarının bir parçası olarak da tanımlayabiliriz. Başka bir anlamda yerel tarih, ulusal

¹²⁸ Caunce, 2011, 15.

¹²⁹ Özer 2012, 7.

tarih içinden bir kenara atılmış alanlara eğilmek demektir¹³⁰.

Merkezinde insan olan yerel tarih, değişimleri ve bu değişimlerin insan üzerindeki etkilerini incelemektedir. Bir anlamada yaşadığınız çevredeki ailemizin mahallemizin, köyümüzün ve şehrimizin tarihidir. Yerel tarih çalışmaları, belli bir yerleşim biriminde bir arada yaşayan insanların ortak geçmişlerini ve anılarını ortaya çıkarmayı amaçlar. Bu tanımıyla ortak geçmişlerini yine ortak geçmişlerini yine ortak çabalarıyla araştıran, öyküleyen ve sergileyen insanların, bir kente veya şehre aidiyet duygularının gelişmesi, bir arada yaşama kültürü ve bilinci oluşturmaları, tarih bilincinin yanı sıra, örgütleme kültürü açısından da önemli grnmektedir¹³¹.

Günümüzde ise insanı günlük yaşamın ayrıntıları içinde yakalamaya çalışan bir tarih anlayışı karşımıza çıkmaktadır. Askeri ve siyasi olayların dışında kasabaların, köylerin, köylülerin, göçebelerin bütün yönleriyle tarihlerinin bütün yönleriyle araştırılması, yazılması görüşü giderek çağımızın tarihçiliğini etkileyen

¹³⁰ zer 2012, 8.

¹³¹ zer 2012, 9.

bir ivme kazanmıştır. Türkiye’de yerel tarih çalışmalarının halkevleriyle başladığını söylemek yanlış değildir¹³².

Halkevleri Cumhuriyet ideolojisini kitlelere yaymak için 1932 yılında kurulmuştur. Kapatıldığı tarih olan 1951 yılına kadar kurulan Halkevi ve Halk odalarının sayısı 4780 olması coğrafi anlamda ulaştığı yaygınlığını, yerelin gündeminin ne olduğunu, Cumhuriyet ideolojisinin yerel bazda biçimlenişi ve nüfuz etme kanallarını göstermesi açısından oldukça önemlidir¹³³.

Halkevlerinin dil, tarih, edebiyat, müzecilik kollarının dikkate değer, özgün araştırmalar ortaya koyduğunu özellikle belirtmek gerekir. Geçmişin her cephesine, her köşesine kadar dikkatlerimizi uzatmaktan geri kalmamalıyız. Günümüzün farklı koşulları ve geniş olanakları içinde yerel yönetimler, kendi yörelerinin tarihine, kültürüne önemli katkıda bulunacak önemli toplantılar düzenlemeliler¹³⁴.

¹³² Arıkan 2001, 9.

¹³³ Özer 2012, 22.

¹³⁴ Arıkan 2001, 9.

Yerel, kavram olarak anlamı bir kavram çifti içinde bulunuyor. Onun anlamı, ya evrensel-yerel, ya da ulusal-yerel karşıtlığı içinde belirleniyor. Bu, üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Biz her yerelliği doğrudan biliyoruz. Biz yerel içinde yaşıyoruz. Onu somut olarak birinci elden biliyoruz. Tarih yazımı açısından yerel hem içinde yaşayanların yaşamları için bir çerçeve oluşturması, hem de orada yaşayanların kapasitelerince belirlenmiş olması bakımından önem kazanmaktadır. Yerel, yaşamımıza iki bakımdan çerçeve oluşturmaktadır. Bunlardan birincisi yaşamımız için fiziki bir çevre işlevi görmesidir. Yaşadığımız yer doğal özellikleriyle, içinde yer alan yapılarla yaşam çevremizi oluşturur. Her gün uyandığımızda bu fiziki nesnelerin nerede olduğunu biliriz. Yaşamımıza yön verirler, anlam katarlar. İkincisi ise bu çevrede oluşan topluluktur. Bu topluluk içinde yaşayanlara aşinalığımız vardır, ortak yaşam deneyimlerimiz bulunur, yüz yüze ilişkiler kurarız, bu çevrede kurduğumuz ilişkiler yaşamımızı anlamlı kılar. Kısaca:

- Yereli nesneleriyle, objeleriyle biliriz
- Yereli insanlarıyla biliriz

- Yereli iç ve dış ilişkileriyle biliriz.

Yaşamımıza böyle bir çerçeve çizen bir yerelde yaşamak yaşamımıza ne katıyor sorusu aklımıza geliyor. Biz yerelin içinde sosyalleşiyoruz. Yaşamımıza bir komitede kurduğumuz ilişkiler anlam veriyor. Yaşadığımız böyle anlıyoruz. İnsancıl değerlerin soyuttan çıkarak somutlaşması burada oluyor. İnsan hakları burada yaşama geçiyor. Bireyle çevresi bütünleşiyor ve kimliğimizin bir parçası haline geliyor¹³⁵

4.2 Sözlü Tarihin ve Sözlü Geleneklerin Yerel Müzecilikteki Yeri:

a) Sözlü Tarih:

Sözlü tarih daha çok bir malzeme toplama yöntemi daha çok bir malzeme toplama yöntemi, bugünü daha iyi anlayabilmek ve geleceği yönlendirebilmek için, geçmişî anlamlandırma sürecine yapılan bir katkıdır¹³⁶.

¹³⁵ Tekeli 200, 186-187.

¹³⁶ Özer 2012, 35.

Sözlü tarih insanlar tarafında kurulmuş bir tarih türüdür. Tarihin içine hayatı sokar, kapsamını genişletir. Kahramanlarını sadece liderler arasından değil çoğunluğu oluşturan ve o ana kadar bilinmeyen insanlardan da seçer¹³⁷.

İnsanların günlük hayatlarındaki en sıradan olaylardan en olağan üstü olaylara kadar tarihe kayıt düşürülmesi söz konusu olan veya kayıt düşürülmeden hafızalarda kalan belleklere kayıt düşülen her türlü sosyal, siyasi, ekonomik ve insani hadiseler sözlü kültür ortamında yaşanmaktadır. İşte bu noktada sözlü kültürün bir alt kadrosu olarak sözlü tarihi de bu bağlamda değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü tarihi olaylar cereyan ettikleri toplum içerisinde birtakım etkiler bırakmaktadırlar. Bu etkinin bir yansıması olarak da bir sözlü kültür üretiminin (folklor ürününün) meydana gelmesi en doğal bir süreçtir. Örneğin uzun süre devam etmiş, büyük acılara sebep olmuş, savaşlar ve göçler sonunda oluşan destanlar ve acıklı iz bırakan ölüm olayları karşısında yakılan ağıtlar, sosyal ve siyasi

¹³⁷ Özer 2012 35.

olayların sonucunda olayları veya olayların kahramanlarını konu alan türküler bunlara en basit örneklerdir¹³⁸.

Sözlü kültür bir milletin hayatında, fertlerin sözlü ve yazılı geleneklerinde yer alan, müştereklik gücüne erisen ve millî kimliği oluşturan maddî ve manevî faaliyetlerin bütünüdür. Sözlü kültür, toplumun ortak malı olan hazır kalıpların deneyimleri pekiştirecek şekilde biçimlendirilmesiyle oluşur ve metinden yoksun olduğu için de toplum belleğinde yüzyıllarca gelişerek varlığını halkın bilincine yerleştirerek sürdürür. Sözle biçimlenen düşünce zaman içinde geliştikçe hazır deyişlerin kullanımı da daha ince bir ustalık kazanır¹³⁹.

Bilgiyi sıcağı sıcağına toplama yoluyla, çarpıtmalardan kurtulamıyoruz, çünkü bilgi aldığımız insanlar dürüst davranmakla birlikte yanılabilirler, gerçeği söylemenin getireceği bazı cezai suçlardan başlarına bir şey gelmesinden kaygı duyabilirler ve içlerinde onaylamadıkları bir şeye kılıf uydurabilirler. Yıllar sonra toplanacak olan sözlü malzemeler bunlardan

¹³⁸Sarı 2007, 88.

¹³⁹Sarı 2007, 89.

etkilenir. İnsanların yaşam karşısındaki tutumları, hem yaşadığı kültürü, toplumu etkiler¹⁴⁰.

Sözlü kaynaklar tarihsel veri olarak konum açısından farklı nitelikler taşıyan iki ayrı kategori içinde toplanabilir. Birincisi sözlü tarih dediğimiz sözlü hayat hikâyeleridir; yani bir tarihçinin görüşme yaptığı kişilerin ilk elden anılarından oluşur. İkinci olarak da sözlü gelenek gelmektedir¹⁴¹.

b)Sözlü Gelenekler:

Geçmişteki kişilerle olaylar hakkında kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılmış anlatı ve tasvirlerdir¹⁴². Sözlü gelenek kuşaklar boyunca aktarılıp bir toplumun bütün üyelerinin ortak malı olan değerlerdir¹⁴³.

Sözlü gelenek, ileri düzeyde sanayileşmiş ülkelerde pratikte tükenmiş durumdadır, ancak esas olarak sözlü bir kültürün yerini okuryazarlığın henüz tam anlamıyla almadığı ülkelerde hâlâ canlı bir güçtür. Afrika tarihçileri

¹⁴⁰ Caunce 2011, 102-134.

¹⁴¹ Çınar 2009, 91.

¹⁴² Çınar 2009, 91.

¹⁴³ Özer 2012, 36.

1950'lerden beri sözlü geleneği giderek artan bir güvenle incelemektedirler¹⁴⁴.

İnsanların günlük hayatlarındaki en sıradan olaylardan en olağan üstü olaylara kadar her türlü sosyal, siyasi, ekonomik ve insani hadiseler sözlü kültür ortamında yaşanmaktadır¹⁴⁵.

Bu yüzden aile tarihleri de, kentlerin mekânsal yerleşim dokusuna ilişkin ipuçları verebiliyor. Kentlerin tarihinde farklı sülalelerin ya da soy zincirlerinin çatışması da belirleyici olabiliyor. Kentin mekânsal dokusunda, sülalelerin ikamet ettikleri mahallelerde, konaklarda, mimaride, mahalle isimlerinde sülalelerin izleri görülebiliyor¹⁴⁶.

Sözlü kayıt olmadan, insan yaşantısının, insan yaşantısının pek çok kesimi açıkça yok olur. Bu teknolojik değişim devrinde, sanayiler, artlarında, kullanışları hakkında pek bir şey bilmediğimiz bazı araçlara benzeyen tuhaf kalıntılar bırakarak yitebilir. Şiveler, diller kaybolmuştur, topluluklar da yerlerinden

¹⁴⁴ Çınar 2009, 91.

¹⁴⁵ Özer 2012, 36.

¹⁴⁶ Durakbaşı 2001, 158.

olup dağılabilir. Belki de bu farklı hızlı değişim düzeyi ve bu değişimin bütünlüklü doğası sözlü verilerin önem kazanmasına yol açmıştır. Çünkü daha önce tarihin geleneksel olarak ilgilendiği önemli olaylar, çok da önemszenmeyen sıradan bir yaşam fonunun önüne geçiyor gibi görünmekteydi. Sıradan insanların değişen hayatları ve bu değişim yerel olarak hızlı, geniş olmuş olabilir bu nedenle yaşanmış süreçlerin pek farkında olunmamış, yitip gitmekte olan bu değerlere ilişkin az kayıt korunmaktadır. Bu konularda bilgi toplayanın başından itibaren can alıcı bir önemdedir; konuşulacak insanlar bulunur, seçer, bir araya getirir ve onlarla kişisel bir ilişki bağı kurar. Bir yaşam öyküsü, sıradan bir insanın yaşamına kişinin kendi gözüyle bakar ve bilgi toplayanın müdahalesine rağmen oldukça kişiseldir¹⁴⁷.

Sözlü veriler konusunda bu ülkedeki belki en eski eğilim, geleneksel topluluklarda insanları birbirine bağlayan ve onların kimlik duygusuna katkıda bulunan toplumsal bağları, folklor ve popüler kültürü incelemektir. Yerel tarih sürekli olarak etrafımızda serpilmektedir, şimdi olan bir şey kesintisiz bir şekilde

¹⁴⁷ Counce 2011, 16-27-31.

geçmişe uzanan bu sürecin parçasıdır ve geçmiş olarak bildiğimiz şeyden yola çıkarak tahminler üretmek geleceği şekillendirmemize yardımcı olmaktadır¹⁴⁸.

Nevşehir'in Göreme kasabasında yaşayan bazı insanlarla konuşmakla onlardan beklenen, karakteristik özellikler sergilemeleri veya temsil gücü göstermeleri değil kendi geçmişleri, gördükleri gelenek görenekler hakkında konuşacak bireyler olmalarıydı; kendilerini nasıl gördükleri, neler hatırladıkları, kişisel ve toplumsal olaylara nasıl baktıkları... Göreme'de bilgi toplama işinin kanıtlara, kanıtlara gerçekten dinamik bir unsur katmak, fotoğraflardan ya da geçmiş tarihlerden kalma bir film kullanmak istedim. Normalde, insanlarla, uzak geçmişten sorular sormak, anımsadıkları şeyle dair bilgilerden yararlanmak elbette kaçınılmazdı. Bu çalışmada, Yerel Müze için önemli olduğunu düşündüğüm gelenek görenekler üzerine yoğunlaşıldı. Anımsayabildikleri yaşantıları duymak ve onları somutlaştırmak bir müze için önemli görsel malzeme haline dönüşebilir. Bu yüzden Göreme'de düşünler nasıl

¹⁴⁸ Caunce 2011, 49-98.

yapılırdı? Bayram ve özel günlerde nerelere gidilir, hangi ritüeller yapılırdı? Sözlü verilerin cevaplarını şöyle:

Göreme’de Düğün

1.Gün, Pazar: Oğlan evine bayrak dua okunarak bayrak dikilir. Bayrak direğinin başına elma dikilir.

2.Gün, Pazartesi: Oğlan evi tarafından bayrak yemeği adı altında düğün yemeği verilir. Yemekten bitiminden sonra akrabalarından biri düğün bayrağına sahip çıkar. Sadıç olur. Güvey başı ismiyle anılan damat başı yıkamayı üstlenir.

3.Gün, Salı: Kız evi yemek verir, kız evinin bir akrabasında ciğerli pilav pişirilir her gelen misafire o sunulurdu. Kız tarafından biri masrafını üstlenerek kız başı yıkardı.

4.Gün, Çarşamba: Düğünü üstlenen Sadıç, Güvey Başı yıkar. Erkekler damat evinde toplanır, kendi aralarında eğlenirler. Bu eğlenceler kimi zaman davul zurna eşliğinde kimi zamanda köçekler getirilerek yapılırdı. Kız evinde de geline kına töreni yapılır, erkek

evinden bir takım akraba da kız evinde akşam yatıya kalırlar. Bu kalma zamanında eğlenceler yapılır genç kızlar pijamalarını yorganlara dikerler ve çeşitli oyunlarla o geceyi geçirirlerdi.

5.Gün, Perşembe: Gelin alma günüdür ancak gelin alınmadan önce nikâh kıyılmaya belediyeye gidilirdi. Damat olmadan, gelini almaya kız evine gidilir. Davullar eşliğinde gidilen gelin alma sırasında kapı bastırma denilen bir olayla, kız evinden yakın akraba gelini erkek evine teslim etmeden kapıları kapatır. Sağdıçtan bahşiş almadan kapılar açılmaz. Kapı açıldığında çeyiz sandığına kız evinden bir akraba sandığın üzerine oturur. Bu olaydan da bahşiş alındıktan sonra gelin çeyiziyle erkek tarafına emanet edilir. Erkek evinden varsa eltiler gelinin kollarına girerek erkek evine doğru yürürler ve bu sırada kız evinden akrabalar, damat evine hazırlanan bohçaları başlarının üzerinde taşıyarak bu yürüyüşe eşlik ederlerdi. Damat evine varıldığında, bohçalar yine bir bahşiş karşılığında teslim edilirdi. Bu süreç bittikten sonra, damat evinde eğlence başlar. Yatsı

namazı kılındıktan sonra, damat dualar eşliğinde gerdek odasına bırakılır.

6.Gün, Cuma: Damat, arkadaşlarıyla birlikte düğünün bu ertesi günü eğlenirler. Evde kalan gelinin yanına tanıdıklar toplanıp yanına gelirler ve gelek denilen saç kesme işlemi yaparlar. Bu sırada da eğlenirler ve bu gelen konukları, tanıdıklar misafirlğe götürür, yemek yedirir, buna konak alma denir. Bu artık düğünün bitip, genç kızın gelin olduğunun işaretidir.

Göreme’de Bayram günleri:

Arife Günü: Kasabanın mezarına gidilir, ziyaret yapılır, Arife çeşmesine su doldurmaya gidilirdi. Çünkü kasaba halkının inancına göre Arife günü akan su zemzem suyu niyetine geçer denilirdi. Gidilen bu Arife çeşmesi etrafında hem kadınlar kendi aralarında, erkekler de kendi aralarında eğlenirlerdi. Bu olay bir nevi kız bakma törenine dönüşür, erkekler beğendikleri genç kızları eş adayı olarak seçerlerdi. Arife günü akşamına kadınlar ellerine kına yakarlar.

Bayramın 1. Günü: Sabah kalkılır anne baba eli öpölür, bayram kahvaltısı yapılır ve sonra komşular dolaşıldı. Çocuklar gezdikleri kasaba halkının evlerinden buğday kavurgası, nohut, akide şekeri toplarlar, bayramlaşırlardı. Nişanlı olan çiftler bayram günü biraz daha farklı olup, kız evi damat evine bayramlaşmaya gider, sonrasında erkek tarafı da kız evine bayram ziyaretine giderdi. Günümüzdeki gibi birlikte çiftlerin dolaşması uygun olmazdı. Bu gelenekler bittiğinde bayramlaşmada biterdi.

Bayramın diğer günleri de gençler evlerde oturup yaşlı ev halkı bayram ziyaretine giderdi.

Bu kısa sözlü geleneklerden de anlaşılacağı üzere basılmış kitap sayısı kadar yazılmamış kitaplarda var diyebiliriz. Bu bilgiler Göreme'deki Yerel Müzede maket kurgusunda ya da drama sunumlarında rahatça kullanılabilecek verilerdir. Bunun yanında Göreme Yerel Müzesinde bir olayı, durumu anlatan maket tasarımlarının yanında sesli kayıt olarak da kullanılabilir. Bu durum en çok yaşlı ziyaretçiler ve çocuk ziyaretçiler için daha kullanışlı bir yöntem de olacaktır.

4.3 Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşı ve İstiklal Savaşında Şehit Olan Nevşehirli ve Bu Belgelerin Yerel Müzecilikteki Yeri:

Bu başlık altında Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşı ve İstiklal Savaşında Nevşehir Kaza sınırları içerisinde şehit olanlar tespit edilmeye çalışılmış ve bu verilerin Sosyal Bilgiler dersinde de kullanılabilir olmasıyla da bir etkinliğe yer verilmiştir. Bu konuda Milli Savunma Bakanlığının beş cilt olarak hazırladığı “Şehitlerimiz” isimli kitabı ve Milli Savunma Bakanlığının web sitesinde sunulan askerlik şubesi kayıtları şehitler listesi incelenerek meydana getirilmiştir. Ancak araştırma içinde bazı eksiklikler ve yanlışlıklar içerebilmektedir çünkü askerlik şubesi kanalıyla cepheye gidenlerin yanı sıra gönüllü olarak giden şehitlerde bulunmaktadır.

Bu bilgileri Yerel Müze içinde kullanmak farklı bir bakış açısı getirecektir. Torunlar dedelerini, beklide tanıdığı diğer insanların kaybettiği şehitlerinin isimlerini ve hangi savaşta şehit olduğunu bilmesi manevi açıdan doyurucu bir deneyim olacaktır.

Çünkü geçmişteki şehitlerini hafızalarda yaşatma becerisini gösteremeyen milletler gelecekte şehit olacak insanları yetiştirmede güçlük çekecektir. Gelecek nesiller devletin ve vatanın kıymetini, geçmişte bu değerlerini elde ederken çekilen zahmet ölçüsünde takdir ederler. Bu yüzden gençlere bu değerlerin aktarılması ve takdir edilmesi büyük önem arz etmektedir¹⁴⁹.

Sosyal Bilgiler eğitiminde yerel müze konulu anlatımlarda kullanılabilecek bu bilgiler öğretmen ve öğrenciler arasında değişik bir bilgi aktarımı olacaktır.

İçeriğinde tarih olan derslerin eğitiminde istenilen neticelerin alınabilmesi için milli hafızanın güçlü bir şekilde inşasına bağlıdır¹⁵⁰. Bu bilgileri analiz ve sentez kademesinde ele alınabilse eğitimde istenilen amaca ulaşılabilir. Bu konunun bilimsel metotlarla ele alınıp topluma aktarılmasıyla tarih şuurunun inşası hususunda büyük faydalar sağlanacaktır. İl il, hatta ilçe ilçe yapılacak çalışmalarla o bölgelerden şehit olanların tespiti ve bunlar üzerinden yapılacak tahliller ile o

¹⁴⁹ Evirgen 2011, 141.

¹⁵⁰ Evirgen 2011, 142.

coğrafyada yaşayan insanlar kendilerini içinde bulacaklardır¹⁵¹.

Bu bilgileri elde ettiğimiz “*Şehitlerimiz*” adlı kitapta Mili Savunma Bakanlığınca 5 cilt olarak hazırlanmış olup şehitlerle ilgili önemli veriler sunmaktadır. Kitabın hazırlanmasında Osmanlı- Rus Savaşı (1877-1878), Osmanlı- Yunan Savaşı (1897), Trablusgarp Savaşı (1911), Balkan Harbi (1912- 1913), Birinci Dünya Harbi (1914- 1918) ve İstiklal Savaşına (1919- 1923) ait şehit kimlikleri Milli Savunma Bakanlığı Arşiv Müdürlüğü’ndeki Osmanlıca belgelerin incelenmesi ile tespit edilmiştir. Kore Savaşı (1950- 1953)ve Kıbrıs Harekâtı (1974) ile İç Güvenlik Harekâtında şehit olanların bilgileri ise ilgili resmi makamlardan alınmıştır¹⁵².

Şehitlerle ilgi detay bilgilerde ise sırasıyla; sıra no, savaş cephe, birlik bilgileri, lakap, baba adı, adı, sınıf, rütbe, doğum yılı, İlçe, bucak, köy, ölüm tarihi, ölüm yeri, askerlik şubesi ve özel birlik verileri bulunmaktadır ve isimlerine göre alfabetik bilgilere göre sıralanmıştır.

¹⁵¹ Evirgen 2011, 143.

¹⁵² Evirgen 2011, 144.

Bu bilgiler ışığında yeni şeyler öğrenmek, dersinde bir konu olarak işleyen bir öğretmen ve öğrencilere aynı zamanda yerel müzeyi gezen ziyaretçilere dair farklı bir deneyim olacaktır. Örneğin Nevşehir’de bir ders konusu olarak işlendiğinde şöyle bir etkinliğe ve sunuma yer verilebilir:

“Yerel Müzede Şehit İsimleri”

Konu	:Yerel Müze
Diğer Alanlar	:Tarih
Kazanımlar	: Bulunduğu yöredeki şehit isimlerinin farkına varma ve bu değerlerin önemimi kavrama.
Süre	:80 dakika (40+40)
Seviye	: 6-7-8. sınıf
Gereçler	:Şehitler kitabı ve arşiv belgesi örnekleri, tepegöz.

İşleniş

Birinci Basamak

Süre : 10 dk.

Gereçler : Şehitler Kitabı

İşleniş :Öğretmen Milli Savunma

Bakanlığının 5 cilt olarak hazırladığı şehitler kitabını sınıfa göstererek öğrencilerin dikkatini çeker ve derse giriş yapar:

“Bulunduğumuz toplum için yerel önemlidir. Biz yereli sadece sözlü verilerden, fotoğraf arşivlerinden elde etmeyiz. Bilmediğimiz, henüz farkına varmadığımız bazı belgeler de olabilir. Bu belgeler sayesinde yerel olarak sayabileceğimiz, bizi biz yapan değerlere ulaşabiliriz. Bunlardan biride savaşlarda şehit olan kişileri bulabileceğimiz belgelerdir. Bizler bu bilgiler ışığında bulduğumuz yörenin kahramanlarını bulabilir, onların ne kadar önemli olduklarını kavrar ve onların varlıklarına sahip çıkabiliriz.”

Dikkat çeken bir girişten sonra öğretmen şehitler kitabının yayınlanmasının önemini ve şehit isimlerinin

bulunabileceği arşiv belgeleri örneklerini gösterir, gerekli açıklamaları yapar.

İkinci Basamak

Süre :30 dk.

Gereçler :Tepegöz

İşleniş :Öğretmen bir önceki derste sunduğu bilgiler ışığında öğrencilerin bu konuda neler hissedebileceklerini anlayabilmek için bulundukları yörenin şehitlerini tahtaya yansıtmadan önce savaşlardan örnekler verir. Trablusgarp, Baklan ve İstiklal Savaşları hakkında bilgiler sunar:

Trablusgarp Savaşı

“Jön Türklerin Türk milliyetçiliğine geçiş dönemi henüz başladığı sırada, İtalyanların Trablusgarp’ta ve 1911 sonlarında Bingazi’de Osmanlı İmparatorluğu’na karşı başlattıkları saldırılar hız kazandı. Akdeniz kıyısında bulunan Afrika topraklarının çoğu İngiliz ve Fransız tarafından paylaşılmış, geride sadece Trablusgarp kalmıştı. Burada garnizon zayıf, hükümet yetersiz ve ekonomi kötüydü. İtalyanların 1911’de Trablusgarp’a

karşı harekâta geçmelerinin en önemli sebebi Fas olayıydı. İtalya 1900’de Fransa ile yaptığı anlaşmaya göre; Fransa Fas’ta yeni menfaatler elde ederse İtalya’da Trablusgarp’da harekete geçecekti. Böylece Trablusgarp İtalya’ya vaat edilmiş oluyordu. İtalya hükümeti bir süredir bu gizli hesaplara rağmen Trablusgarp ve Bingazi’deki İtalyan uyruklulara kötü davranılmasından şikayet ediyordu. Osmanlılar bir savaştan kaçınabilmek için gayret göstermiş olsa da savaş kararı alan İtalya 29 Eylül 1911’de savaş ilan etti. Bir gün sonra Trablusgarp denizden ablukaya alındı. İngiltere tarafsızlığını ilan etmiş, 4 Ekim 1911’de Trablusgarp bombardımana tutulmuş ve İtalya birliği Tobruk’a çıkmıştır. Balkanlardaki durum nedeniyle İstanbul Hükümeti çok az birlik bulundurabilmişti. Bu birliğin başına her ikisi de İttihat ve Terakki üyesi olan üstün yetenekli iki subay getirilmişti. Enver Bey Bingazi, Mustafa Kemal’de Trablusgarp ve Demre komutanlıklarına getirilmişti. İtalyanlar savaşın başından Ekim sonlarına kadar Trablusgarp ve Bingazi kıyılarında önemli noktaları ele

geçirse de Trablusgarp içlerinde Osmanlı direnişini kıramamışlardır¹⁵³.

Osmanlı kamuoyunu aldatmak için Trablusgarp’a güya padişah temsilcisi olarak bir naib-i sultan ataması kabul ediliyordu. Fakat naib-i sultanın hiçbir yetkisi yoktu ve seçilmeden önce İtalya’nın onayından geçmesi gerekiyordu. İtalya Osmanlılıkların kapitülasyonlarından kurtulması için yapacağı teşebbüslerde ona yardımcı olacağını vaat ediyordu. Ama bunun için diğer Avrupa devletlerinin de yardımcı olmasını şart koşuyordu. İtalya diğer Avrupa devletlerinin kapitülasyonlardan vazgeçmeyeceğini bildiği için bu vaat de gerçekleşmedi. Osmanlı Devleti’ne tanınan haklar bir müddet sonra ortadan kalktı ve Osmanlı Devleti’nin Trablusgarp ile bütün ilişiği kesildi¹⁵⁴.”

Balkan Savaşı

“Karadağ 8 Ekim1912’de kuzey Arnavutluk ve Yenipazar sancağına giderek savaşı başlattı. Bunun ardından müttefikleri de Bab-ı Ali’ye benzer ultimatolar giderek geri kalan Avrupa vilayetlerinin

¹⁵³ Şehitlerimiz 1998, 21-22.

¹⁵⁴ Şehitlerimiz 1998, 21-22.

özerkliklerini istediler, sınırları etnik çizgilere göre yeniden çizdiler, Hristiyan valiler, vilayet meclisleri, parasız öğrenim, yerli milis ve jandarma, Hristiyan denetiminde yeni reformlar ve tüm Osmanlı ordusunun hemen terhisini istediler. Osmanlıların bu koşulları kabul etmeleri beklenmediğinden bundan sonraki birkaç gün içerisinde her yandan savaş ilanları gelmeye başladı. Yunanistan Girit'i resmen ilhak ettiğini bildirmişti. Savaş öncesi Osmanlı Devleti'nin ekonomik durumu kötüydü ve borçlar nedeniyle ordu kötü durumdaydı. Avrupalı Devletlerde çıkması olası Balkan Savaşı'nda sınırların değişmeyeceğini ilan etse de çıkan savaşta Osmanlı Devleti Balkan Devletlerine karşı her cephede yenilgiye uğradı. Bölgede olan toprak kayıpları Türk halkının yaşadığı birçok toprağı dışarıda bıraktı ve Anadolu'ya göçler başladı ¹⁵⁵.”

İstiklal Savaşı

“ İstiklal Harbinin en büyük nedeni; Türk Milletinin, hangi ad altında olursa olsun, yabancı bir iradeyi reddetmesidir. İtilaf devletleri b iradeyi Birinci

¹⁵⁵ Şehitlerimiz 1998, 23-26.

Dünya Harbi neticesinde Osmanlı Cihan Devleti'ne zorla imzalatılan Mondros Mütarekesi sonunda uygulamaya kalkışmışlar, lakin Türk Milletinin Dünya Tarihine altın harflerle geçen mücadelesi karşısında geri çekilmek zorunda kalmışlardır. İstiklal harbi hazırlığı, idare ve oluş bakımından normal bir harple ölçülemeyecek kadar değişik özellikler gösterir. En dikkate değer niteliği askeri, politik, sosyal ve ekonomik bütün yönlerinin harbin içinde hazırlanmış olmasıdır. İstiklal Harbinde Milletin gücü çok iyi değerlendirilmiştir. Bu güç düşmanlarca küçümse- nmiş, Türkün tarihi, insani ve milli birliğinden gelen moral gücü dikkate alınmamıştır. Düşman kuvvetleri ise güç ve mevcut potansiyel varlık bakımından büyük bir üstünlüğe sahipti. Yunanlıların harp doktrinleri, stratejik taarruzdu. Türklerin harp doktrinleri ise; bütün yurt ölçüsünde, harekât bakımından stratejik savunma ve stratejik taarruz olarak iki türde olup, kendi lehine çok önemli bir güç olan saha ve mesafeden çek iyi yararlanmaktı¹⁵⁶.Tüm bu gücüyle savaşlar sonucunda kimi zaman başarısızlıklar olsa da,

¹⁵⁶ Şehitlerimiz 1998, 57-68.

çoğunda başarılar kazanarak milletin kötü talihini yenerek düşmanları ülkemizden atmışlardır.”

Üçüncü Basamak

Süre :40 dk.

İşleniş :Ön bilgileri veren öğretmen, savaşlarda şehit olan Nevşehirliileri tahtaya yansıtır.(Ek.38) bu bilgilerle tümevarım yöntemini rahatça kullanabilen öğretmen öğrencilerin bazı ortak noktalara ulaşmalarını ister. Öğrencilere beyin fırtınası yaptırdıktan sonra öğretmen bilgileri doğrulamak ya da düzeltmek adına görüşlerini bildir. Daha ayrıntılı araştırma yapılmak istense nerelerden ulaşılabilceğini öğrencilerine anlatır ve örneklerini verir:

“Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşı ve İstiklal Savaşında şehit olan İsimlerin yaş durumuna baktığımızda büyük bir çoğunluğu 21-25 yaş arasıken 27-32-37 ve 40 yaşlarında da şehit yaş ortalamasının olduğunu görüyoruz. İsimlere Göre dağılımına baktığımızda ise Büyük bir yüzdeyi Ali, Mehmet ve Mustafa İsminin ve bunların dışında Hüseyin, Musa, Eyüp, Yahya, Nuh, Hamza gibi birçok dini nitelik taşıyan

isimlerin yoğunluğunu görüyoruz ve buna göre de Nevşehir’in dinsel değerlerin ağır bastığı bir şehir olduğu ortaya çıkıyor.”

“Bu verilerle birlikte daha derinlemesine bilgilere ulaşmak için, uzmanlık gerektiren, nüfus müdürlüklerinde bulunan ve yeterince fark edilmeyen Vefayata Mahsus Vukuat Defterlerinin incelenmesiyle oluşturulmak istenilen Yerel Müze için kalıcı bilgiler elde edilmiş olacaktır. Bu bilgiler Yerel özellik gösteren bir müzede sergilendiğinde daha da ayrıntıya inilerek o yöreye özgü şehit isimlerini bulmak gerekmektedir. Yine Milli Savunma Bakanlığı <http://www.msb.gov.tr/arsiv/phpscr/Sehitler.php> internet verileri incelenip, detay kısmına bakıldığında 985 şehit isminden Nevşehir’in Göreme Kasabasında şehit olan kişilerin bilgilerine de ulaşılabilmekte ve Yerel Müze’de kullanılması düşünüldüğünde şu verilerde örnek gösterilebilir:

- Baba adı: Ali
Adı: Bekir
Soyadı: Demircioğulları
Rütbesi: Er

Köyü: Göreme

11. Alay 2. Tabur

Şehit Olduğu Savaş: I.Dünya Savaşı

Şehit Olduğu Yer: Galiçya Cevat Tepe

Şehit Olduğu Tarih: 28.05.1332

- Baba Adı: Mehmet

Adı: Ahmet

Soyadı: Karaçavuşoğulları

Doğum Tarihi: 1891

Rütbesi: Er

Köyü: Göreme

40. Fırka 30. Alay

Şehit Olduğu Savaş: İstiklal Savaşı

Şehit Olduğu Yer: Kaplan Kaya

Şehit Olduğu Tarih: 31.10.1338

- Baba Adı: Atanullah

Adı: Hasan

Lakabı: Türkmenoğulları

Doğum Tarihi: 1831

Rütbesi: Er

Köyü: Göreme

Şehit Olduğu Savaş: İstiklal Savaşı

Şehit Olduğu Yer: Meydana Harbi Şehidi

Şehit Olduğu Tarih: 10.08.1337”

4.4 Seyyahların Yerel Müzecilikteki Yeri:

Seyahatnamelerde de Nevşehir ve Göreme hakkında da bilgiler vardır. Bun bilgilerde yerel bir müze oluşturulmak istenirken kullanılabilecek kaynaklardan biridir.

Nevşehir’in bulunduğu bölge Roma İmparatorluğu’nun baskılarına dayanamayan ilk Hıristiyanların bu baskıdan kaçıp yerleştikleri bir bölge olmuştur. Buraya gelen halk burada yaşamaya ve ibadetlerini yapmaya başlamıştır¹⁵⁷. Birçok seyyah da bu bölgeyi gezmiş ve birçok bilgi sunmuştur.

İnsanları seyahate iten en önemli nedenlerden biri gezip görme ve yeni yerler keşfetme isteğidir. Tarihin ilk dönemlerinden beri insanlar bu amaçla yeni yerlere gitmişlerdir. 19. yy da ise bu sebeplerin yanına bir de

¹⁵⁷ Şaşmaz 2008, 15.

ekonomik ve siyasi nedenler eklenmiştir. Sebebi ne olursa olsun seyahatnameler; bir kentin tarihi, sosyal ve siyasi hayatı, ekonomisi, dini inançları, coğrafi özellikleri, o kentin bitki örtüsü vs. hakkında okuyucuları bilgilendirmektedir¹⁵⁸. Seyyahlar bu bilgilendirmelerin yanında edindikleri gözlemler sonucunda çeşitli resimlerde yapmışlardır. (Ek.39)

Bölgeyi gezen seyyahlardan 22 Batılı seyyahtan 9'u, Göreme hakkında az da olsa bilgiler sunmuşlardır. Bunlardan ilki:

a) Hans Dernschwam:

Hans Dernschwam, 16. Yüzyıldaki Anadolu'nun durumunu, halkın yaşayışını ve önemini olayları anlatan kaynakların başına Bohemyalı gezgin Hans Dernschwam'ın "İstanbul ve Anadolu Seyahat Günlüğü" isimli eseri gelir¹⁵⁹.

Gezgin Dernschwam, kitabında çamurlu elbise suyundan çorba yapılmasından din değiştirenlere

¹⁵⁸ Karakaya 2008, 27.

¹⁵⁹ Karakaya 2008, 29.

uygulanan cezalara kadar birçok konuyu yazar ama bazen son derece abartılı bir dil kullanır. Gezisi 1553'ten 1555'e kadar devam eder. Hans Dernschwam Anadolu gezisini günlük tarzında anlatır. Gezisinin Nevşehir'i ilgilendiren bölümü şöyledir. Dernschwam, iki gün önce geçtikleri suların şimdi üzerinden geçtikleri bakırlı su ile birleşerek büyük ırmağı oluşturduklarını söyler. Bu ırmağın Solinus'un eserinin Kapadokya bölümünde yazdığı Halis (Kızılırmak) olduğunu anlatır. Geçtikleri yerlerde Halis'in büyük fakat bulanık aktığını, bu Agi Su'yu yahut da Halis'i geçer geçmez sol tarafta çok büyük bir dağ silsilesinin uzanmakta olduğunu söyler. Bu silsile boyunca doğuya doğru ilerlediklerini ama dağların çok çıplak olduğunu söyler¹⁶⁰.

her tarafının bembeyaz mermer dolu olduğunu söyler. Zira yağın yağmur ve eriyen karların mermerleri ta aşağılara kadar sürüklemiş olduğunu belirtir. Bu arazide yerin altında da çok mermer olduğunu düşünür. Her tarafın ağaçsız, fundasız, çıplak ve kupkuru olduğunu ve bu düzlükten Kızılırmak'ın akıp gittiğini söyler. Böylece

¹⁶⁰ Karakaya 2007, 13.

birbirini izlen vadilerden ve tepelerden geçtiklerini söylerken, orman ve bağ bahçe olmamasından şikâyet eder¹⁶¹.

Dernschwam, bu bölgenin ekonomisinin sadece hayvancılığa dayandığını, başka bir geçim yolu veya ticaret şekli düşünmediklerini ifade etmektedir. Nisan ayı başlarında burada bulundukları için, köylülerin hepsinin evlerini terk edip hayvanlarıyla birlikte dağlara, yüksek yerlere, su kenarlarına çıktıklarını ve gittikleri yerlerde kulübelerde kaldıklarını beyan etmektedir. Bunların evlerini bırakıp gitmelerinin çok kolay olduğunu, zira evlerinin çok basit, dağların içine oyulmuş mağaralar olduğunu söyler. Evlerin taş veya kerpiçe yapıp, çamurla sıvanmış olduğunu; tavanları da ahşap olduğu için yanma tehlikelerinin bulunduğunu belirtmektedir¹⁶².

Burada öküz, inek, koyun, keçi, deve ve at cinsinden bol miktarda hayvan beslendiğini ancak bu kadar hayvan için yeteri kadar mera olmadığını söylemektedir. Burada yetişen otların kısa cılız, kuru olduğunu ve atlar için de gerekli olan arpa ve samanın

¹⁶¹ Karakaya 2007, 14

¹⁶² Karakaya 2008, 30.

çok az üretildiği görülmektedir. Samanın ekin saplarının döven ile dövülmesi ile elde edildiğini, bütün yıl bel bağladıkları ekinin ise yazın yanması ile kuruduğunu söylemektedir¹⁶³.

b) Charles Texier:

İkinci seyyahımız ise, Charles Texier'dir. 1834 ve 1835 yıllarında bu bölgeye gelmiştir. Halkın yaşadığı evlerle ilgili bilgiler vermiştir.

Halkın yaşadığı yerlere fert sayısı çoğaldıkça yeni odaların kazıldığını ve bir müddet sonra yavaş yavaş bu evlerin, delikleriyle arı kovanlarına benzediklerini söylemektedir.¹⁶⁴.

Texier, Kapadokya halkının yaşam tarzları hakkındaki fikirlerini birazda önyargılı biçimde dile getirmiştir. İlkçağlarda bu halkın okuma ve yazma bilmediğini ve barbar insanlar olduklarını söyler. Ovalara kurulan çadırlarda veya bu kayaların arasında yasadıklarını, keçi kılından 'of' giydiklerini belirtir.

¹⁶³ Karakaya 2008, 30.

¹⁶⁴ Karakaya 2008, 33.

Seyahat ettiği sırada ise halkın yine aynı giysiyi giydiğini ama adına ‘aba’ dediklerini belirtir. Bunun Kapadokya halkının tek giysisi olduğunu söyler. Buralardaki yasamı biraz küçümser bir tavrı vardır. Hiçbir yerde, ne bir sanat yapıtı kalıntısına, ne de simetri izine rastlamadığını söyler. Halkın sanata önem vermediğini belirtir¹⁶⁵.

c) William Hamilton:

Diğer bir önemli seyyah İngiliz, William Hamilton’dur. 1836- 1837 yılında bölgeyi gezmiştir. Göreme’nin bazı yazılı kaynaklara ve sözlü verilere göre, eski ismi Maccan olarak bilinmektedir. Burada şu önemlidir ki Hamilton Matyas köyünden bahseder ve yaptığı anlatımlar kesin olmamakla birlikte Maccan Köyü ile özellikle de Göreme Açık hava müzesinin bulunduğu yer ve mekânlar ile uyuşmaktadır. Bir varsayım olarak bilgiler şöyledir:

Hamilton, peribacalarının arasına kurulmuş Matyas köyünü gördüklerini, bu köyde mağaraların

¹⁶⁵ Karakaya 2007, 18-19.

yaşama yeri olarak kullanıldığını ve hiçbir tanımlamanın bu olağan dışı arazinin değişik ve tuhaf görüntüsünün anlatmaya yetmeyeceğini ifade etmektedir. Bu yerlerin niçin kullanıldığını ve kimler tarafından yapıldığını belirleyemediğini, bazılarının mezar, bazılarının yaşama yeri olarak kullandıklarını, bazılarının da, içlerini süsleyen resimlerden anlaşıldığı kadarıyla ibadet yeri olduklarını tahmin etmektedir. Hamilton, dışarıdan hiçbir ulaşım imkânı görülmeyen tepedeki deliklerden güvercinlerin uçup gittiğini gördüklerini ve güvercinliklerin bile kırmızı boya ile süslenmesine şaşırdığını belirtmektedir. Güvercinlikleri ise tuhaf oluşumlar şeklinde adlandırıp, bunların bütün vadilerde bulunduğunu, her yerde sayısız kuleciğin görüldüğünü akarsuyun dik bir vadi halinde biçimlendirdiği her yerde doğanın bunları yarattığını ve insanoğlunun da bu yerlere hemen el koyduğunu söyler¹⁶⁶.

¹⁶⁶ Karakaya 2008, 38.

d) A.D. Mordtmann:

Diğer seyyah A. D. Mordtmann'dır. 1850-1859 yıllarında Anadolu'ya gezi yapmıştır.

Atlar için yorucu bir etap olan lav ve bazalt bloklarından oluşan yükseltileri geçmek zorunda kaldıklarını söyler. Vadide sayılamayacak kadar tuf piramitlerin olduğunu ve bunların insanlar tarafından oyulmuş ikamet haline getirilmiş olduğunu söyler. Bu troglodit memleketin Leo Diaconus ve Paul Lucas tarafından ilk olarak tanıtılmış olduğunu, ama insanların bunlara şüphe ile baktığını, daha sonra bu trogloditlerin Texier, Ainsworth tarafından tasdik edilmiş olduğunu belirtir¹⁶⁷.

Ürgüp'ten Maccan'a (Göreme) kadar olan yolların kesintisiz tuf piramitlerinden oluştuğunu, Maccan Deresi'nin kenarlarındaki oyma kaya mekânlarının incelemeye değer olduğunu beyan etmektedir. Kaya oyma mekânların içindeki tarihlerin 1830'lu yılları göstermesi, Mordtmann'ı buradaki yaşamın kısa zaman önce bittiğini sonucuna götürmüştür.

¹⁶⁷ Karakaya 2007, 36

Burada yaşıyan insanların hepsinin Maccan’a gittiğini, sadece Rumların Ürgüp’e taşınmış olduklarını söyler. Maccan Köyü’nde 226 hane olduğunu, burada sadece Türklerin oturduğunu, halkın meyve bahçelerine yetişmiş olduğu kayısı, elma, armut ve üzümle geçindiğini beyan etmiştir¹⁶⁸.

e) Roman Oberhummer- Heinrich Zimmerer:

Bu bölgeyi gezen diğer seyyahlarımız Roman Oberhummer- Heinrich Zimmerer. 1899’da dokuz kişilik bir ekiple bölgeyi gezmişlerdir. Daha çok arkeolojik eserleri incelemişlerdir. Talas’tan Ürgüp’e gelip özellikle Ürgüp ve Göreme yöresini ayrıntılı olarak incelemişlerdir. Seyyahlar Türk köyü olan Göreme’ye giderler. Göreme Vadisi’nin diğerlerine benzememesine rağmen, çok daha fazla peribacasına sahip olduğunu gözlerler. Yatacak yer bulamadıkları için, burayı misafirperver olmayan köy olarak nitelerler¹⁶⁹.

¹⁶⁸ Karakaya 2008, 44.

¹⁶⁹ Karakaya 2008, 53.

Bu düşünceleri, bölge halkının şimdiki durumundan farklı o dönemlerde yabancılara alışık olmamalarından, onlardan çekinmelerinden ileri olsa gerek.

f) Hans- Heman Graf Von Schwinitz

Nevşehir ve Göreme hakkında bilgi sunan başka bir seyyah 1950’de bölgeye gelmiş Hans- Heman Graf Von Schwinitz. Tuf kayaların Şekillerinin genelde piramit tarzında ve sekilerlinin çoğunlukla seker külahına benzer olduğunu, yerden bitmiş gibi göründüklerini söyler. Bazı yerlerde ise oturma alanının geniş bir yüzölçümüne sahip olduğunu söyler¹⁷⁰.

Göreme’ye geldiklerinde çok eski kaya evler gördüklerini ve bu dar vadide evlerin kayalara oyulmuş, üst üste çıkan katlardan oluşmuş olduğunu ifade etmektedir. Genelde ön duvarlarının uçmuş olduğunu bu mekânları izlerken, insan, cüceler için yapıldığı düşüncesine kapılıyor. Göreme’deki peribacalarının

¹⁷⁰ Karakaya 2007, 53.

kendi başına bir bütünlük oluşturduğunu, tuf kayasının içinde bulunduğu ve buranın dışarıdan sanatsal bir kapıdan tanındığını söyler. Göreme şapellerinin sanki gizlenmek istenmemiş görüntü arz ettiğini ve Göreme’den batıya doğru gidildikçe, toplu halde çok büyük peribacalarının bulunduğunu ve Türlerin burayı 1001 Kilise diye adlandırdıklarını söylemektedir. Schwinitz, buradan yola devam ederken meyve bahçelerinin, eski oyma mekânlarının ve taş evlerin birbirine girmiş vaziyette olduklarını ve buradaki tuf kayalar denizinin kilometrelerce uzağa gittiğini, tepeden batıya baktıklarında tablo gibi duran Uçhisar’ı, doğuya baktıklarında Maccan’ı ve çok uzaklarda da büyük ihtişamıyla Erciyes’i gördüklerini nakletmektedir¹⁷¹.

g) Hans Rott:

Avusturyalı Hans Rott da bu bölgeyi ziyaret edenler arasındadır. 3 saatlik at yolculuğundan sonra Erciyes’in güneyinde derin bir çukurdaki Göreme

¹⁷¹ Karakaya 2008, 55.

harabelerine vardıklarını belirtir. Ürgüp- Nevşehir yolundan gidildiğinde heybetli yarlardan oluşan Göreme Vadisi'nin görüleceğini, Göreme'de kaya kiliselerinin ve inzivaya çekilen keşişlerin yerleşim yerlerinin mevcut olduğunu belirtmektedir¹⁷².

Rott, Göreme'nin soğuk rüzgârdan korunmuş yüksek dağ manzarasıyla, verimli tahıl tarlaları ve sürekli çağlayan su kaynaklarıyla bilindiğini belirtir. Buradaki bazilikanın resmedilmesi isinin çok uzun sürmesi sebebiyle Roma krallığı döneminden kalma klasik arkeologlar için çok önem arz eden bu çok ilginç harabeleri inceleme şanslarının kalmadığını söyler.¹⁷³

Rott, burada başka bir vadiden çok kuvvetli bir hava dolaşımının mevcut olduğunu ve kısa süre sonra insanın güneşin ve ayın nerede olduğunu tahmin edemez bir duruma geldiğini belirtir. Oradan, tavanı yarım çökmüş olan bir şapele girdiklerini, buranın içerisinde iskeletler bulunan mezarlarla kaplı bir yer olduğunu ve sürünerek hareket ettiklerini söyler. Buranın çevresinde asma budaklarının ve yabani armutların bulunduğunu

¹⁷² Karakaya 2008, 57.

¹⁷³ Karakaya 2007, 57-58.

gözlemler. Yine dar bir delikten geçerek kutsanmış insanların olduğu bir yere geldiklerini söyler. Buradaki insanların suyun derinliğinde banyo yaptıklarını ve böylece kutsandıklarını belirtir. Göle çevrilmiş bu şapelin duvarlarında mezarların oyulmuş olduğunu ve ölülerini buraya defnettiklerini söyler.

Rott, bu arada karınlarını leziz dediği üzümlerle, her gün yaptıkları sis kebablarla doyurduklarını ve çok iyi beslendikleri için, merak ve yeni bir şeyler keşfetme arzularını frenleyemediklerinden dolayı tırmanmaktan da yorgunluk hissetmediklerini belirtir¹⁷⁴.

h) Yorgo Seferis:

Yorgo Seferis’de 1950 yılında gezdiği Göreme’yi 1953 yılında bir günlük şeklinde yayınlamış ve Göreme’ye doğru yola çıktıkları taraçasının önündeki manzarayı şöyle ifade etmiştir: “ ‘ *Önümüzde o çılgın manzara yayılıyordu, anlaşılmaz oyuncaklarla dolu bir yayla gibi. Doğa etkenleriyle ya da insan eliyle işlenmiş,*

¹⁷⁴ Karakaya 2007, 57-58.

her türden, her biçimden taşlar. Kimi zaman yıkık dış duvarlar, karmakarışık bir manastırın hücrelerinde, dolambaçlı mekânlarında gözlerimizi teklifsizce gezdirmemize izin veriyor. Şu son zamanlarda yıkımların bildik utanmazlığıyla karnı deşilmiş evler anımsıyorum. Toprağın yazgısının istediği yıkımlar; insan yazgısının istediği yıkımlar. Kış suları, kaya boşluklarını dolduruyor, donuyor, genişliyor ve taşı çatlayıp parçalıyor. İnsan sürüleri çoğu çekirgeler gibi yayılıyor, her şeyi yok ediyor. Böylece yanı başımda, yaşamın ve ölümün çarkı dönüyor¹⁷⁵.’’

i) Yaşar Kemal:

Son olarak Yaşar Kemal’de bu bölgeyi gezip, bilgiler veren kişilerden olmuştur.

Göreme’ye geldiğinde önüne çıkan manzarayı heykel ormanına, yürüyen, duran, hemen kalkıp koşacakmış gibi tetikte duran, uçmaya hazırlanan ata, insana, kuşa, file, türlü başara benzetir. İnsanın bunları

¹⁷⁵ Karakaya 2008, 64.

seyrederken dünyayı unuttuğun belirtir. Burada gördüğü güvercinliklerin bir servet olduğunu ve orta bir güvercinliğin fiyatının 3-4 bin arasında olduğunu ifade etmektedir. Güvercin gübresinin bu çorak toprağa can verdiğini ve verimi birkaç misli yükselttiğini bu nedenle de çok pahalıya satıldığını belirtmektedir¹⁷⁶.

Seyyahlardan edindiğimiz bilgiler doğrultusunda Göreme Yerel Müzesinde kullanabileceğimiz ortak yargılara ulaşmaktayız.16.yy. 1834-1836-1850-1950 yıllarında Nevşehir'i ve Göreme'yi gezen seyyahların bilgileriyle; Göreme'deki evlerin çoğunun peribacaları içinde yer alması, fert sayısı arttıkça yeni odaların kazıldığı ve küçük arı kovanlarını andırdıkları gibi ortak kanılara ulaşabiliyoruz. Bunun yanı sıra halkın geçim kaynaklarının tarım ve hayvancılığa dayanması, sert iklime sahip olması ve Nisan aylarında yağış alıp günümüzde Göreme'de yapılmayan yaylacılık faaliyetinin o dönemlerde aktif olması ve daha birçok günlük yaşam ile ilgili veriler bulunuyor.

¹⁷⁶ Karakaya 2008, 68.

Bu veriler sayesinde Göreme’de Yerel Müzeyi gezerken hem bilgi panolarında okuyup hem de o dönemi yansıtan küçük yaşam alanlarının gösterildiği maketler ya da gerçek boyutlarında hazırlanan bir kesit sunan köy yaşamı ile desteklenebilir.

Bulunabilen en eski filmler- belgeseller sine vizyonlarda ziyaretçilere sunulabilir. Göreme’de eski evlerin içlerinde bulunan avlularda açık hava sineması tarzında bir sunumda daha yerel dokular yansıtabilir ve sunumları daha doğal, bozmadan hazırlanma imkânı yaratır.

4.5 Osmanlı Vilayet Salnamelerinin Yerel Müzecilikteki Yeri:

Osmanlı arşivlerinde mevcut dokümanın tasnif edilerek yararlanılabilecek duruma getirilmesinde on dokuzuncu yüzyıl ve sonrasına ait olanlarına sıra yeni gelmekte olduğundan; korunmuş, günümüze ulaşmış on binlerle ifade edilen belgelerin çok küçük bir kısmından yararlanma olanağına sahibiz. Sözüünü ettiğimiz belgelerden biri de Vilayet yıllıklarıdır. Bunlar

basıldıkları için hemen hemen bütün vilayetlerin salnameleri günümüze ulaşmış bulunmaktadır. Buralarda ki bilgiler genellikle bir önceki yıl verilerinin yenilenmesi gibidir. Bursa, Aydın, Konya gibi vilayet yıllıklarının sağlıklı değerlendirmeye kullanılabilir ve işe yarar bilgi kaynağı olduklarını belirtmek gerekir¹⁷⁷.

Nitekim Nevşehir ile ilgili verilere de bu kaynaklardan Konya Vilayeti Salnamesinde bulabilmekteyiz. Ondan Önce Salname hakkında genel bir bilgiye göz atacağız.

Kelime manası olarak salname, Farsça ‘sene’ ve ‘mektup/kitap’ anlamlarını karşılamakta olup bir yerleşim biriminin o yılına ya da geçmiş yıllarına ait ziraat, ticaret, tarih ve biyografi bilgilerini özetleyen neşredilmiş yıllıklardır. Sâlnâmeler özetle kentin yerel tarihidir ve genellikle yüz ile bin arasında değişen sayfalarda yayımlanmıştır. H. 1263/M. 1847 tarihli ilk sâlnâme, Sadrazam Koca Rüstem Paşa’nın himayesinde Hayrullah Efendi, Ahmet Refik Efendi ve Ahmet Cevdet Paşa’nın çalışmaları ile ortaya çıkarılmıştır. 1847-1918

¹⁷⁷ Çadırcı 2011, 14-15-16.

yılları arasında toplam altmış sekiz, Cumhuriyetin ilk yıllarında (1926-1928) da üç adet yayımlanmak suretiyle toplam yetmiş bire ulaşmıştır. H. 1263/M. 1879 yılına kadar Devlet Sâlnâmeleri olarak, bu yıldan sonra da ‘Sâlnâme-i Devlet-i Aliye-i Osmaniye’ adıyla yayımlanmıştır. H. 1263/M. 1847–H. 1297/M. 1880 tarihlerinde yayımlananlar taş baskı, daha sonrakiler ise matbaa harfleriyle, bazıları altın yaldızlı yayınlanmışlardır. II. Abdülhamit dönemine ait olanlar ise daha itinalıdır. 1913–1916 yıllarında sâlnâme yayımlanamamış olup son Devlet Sâlnâmesi, 68 baskı yapmış ve 1918 yılına aittir. İlk vilayet sâlnâmeleri ise H. 1284/M. 1868 yılında ‘Bosna’ başlığı ile sonuncusu 1922 yılı Bolu’sunu anlatan Bolu Livası Sâlnâmesi’dir¹⁷⁸.

Nevşehir ile ilgili bilgileri bulacağımız Salname, Konya Vilayeti Salnamesidir. Konya Vilayeti Salnamesinin 28 sayısı mevcuttur ve ilk olarak Hicri 1285 (1868) tarihinde yayınlanmıştır. Çeşitli eserlerde incelenen bu tarihlerde Nevşehir ile bilgilere ulaşılmış olup bu tezde de 1305 tarihli Konya Vilayeti

¹⁷⁸ Budak, Aydın, Özçiçek, 2011, 347.

Salnamesinde geçen Nevşehir ile ilgili inceleme yapılmıştır.

Vilayet salnameleri, ilgili vilayetin idari taksimatı, memur listeleri, mahalli tarih ve coğrafyası, eski eserleri, ticari ve ekonomik faaliyetleri, nüfus, okullar, kütüphaneler gibi birçok konuda bilgiler vermektedir. Her vilayet, kendi vilayeti için aynı sayıda salname yayınlamamıştır. Bazıları bir kez, bazıları ise hemen her yıl yayınlanmıştır¹⁷⁹. Bu özellikleriyle bildiğimiz bir şehrin, yerel müze tasarısında vilayet salnamelerin kullanılabilmesi önemli bir yere sahiptir. Çünkü yerel müzeyi görmeye gelen ziyaretçiler, o yörenin Osmanlı devleti zamanında kayda alınan Vilayet Salnamelerinde yörenin hangi özelliklerinin belirtildiğini bilmesi ve onları eskiye götürüp geçmiş ile gelecek arasında köprü kurabilmelerini sağlamasıyla daha da etkili hale getirecektir.

Vilayet Salnameleri, Göreme Yerel Müzesinde ya da Nevşehir’de Yerel Müze’de kullanılacak olduğunda bölgenin tarihine farklı bir açıdan bakmayı sağlayacaktır.

¹⁷⁹ Şaşmaz 2008, 108.

Bu bilgiler titizlikle elde edilip incelenmeli ve veri kaynağı olarak Yerel Müzelerde kullanılmalıdır. Bu sayede Osmanlı devleti döneminde bölgenin beşeri özelliklerini sayısal verilerle desteklenmiş halde ulaşabilecek ve ziyaretçiler için eşsiz bir arşiv belgesi olacaktır. Bölgenin nüfusu, eğitim durumu, ekonomik kaynakları ve halkın birçok faaliyetini Yerel Müzede bu belgeler sayesinde bulabileceklerdir. Bu belgeler vitrin içi sergileme ile sunulabilir ve onu izleyen bir dizi veri de fotoğraflarla desteklendiğinde daha anlaşılır hale gelecektir. Nevşehir’de Yerel Müzeye girildiğinde sade ve anlaşılır bir pano ve arşiv bilgileri sunulmalıdır ki ziyaretçi kafası karışan, sıkılmış bir hal içine girmesin. Nevşehir’de Yerel Müzede kullanılacak Vilayet Salnamesi Konya Vilayet Salnamesidir. Bu verilerin incelenip Yerel Müzeye konulmalıdır.

5 Vilayet Salnamelerine Bir Örnek: Konya Vilayet Salnamelerinden Nevşehir ve Göreme Kasabası:

Konya Vilayet Salnamelerine baktığımızda, bu tezde incelenen H.1305 (1887-8) tarihli salnamenin dışında Nevşehir ile ilgili bilgilerin bulunduğu H. 1287-1291-1296-1312-1317 Konya Vilayet Salnamelerinde de bilgiler mevcut olduğu ve Niğde Sancağına bağlı bir kasaba olarak geçmektedir Nevşehir. H.1305 tarihli Konya Vilayet Salnamesinde Nevşehir ile ilgili bilgiler 133. Sayfasında 135. Sayfaya kadar olan kısımda yer verilmiştir.

“Nevşehir’e Dair Malumat” başlığı ile bilgi veren sayfalarda, Nevşehir kazasının çok güzel bir mahal olduğunu ve zerdali denilen kayısının burada da hâsıl olduğunu ve Nevşehir kazasının merkez bir vilayet olduğunu belirtmekle başlamıştır¹⁸⁰.

Merkez liva olan Nevşehir’in haftada bir defa Pazar günleri kurulan meyve sebze pazarının olduğunu da belirtir¹⁸¹. (Ek.40) Bu bilgiye baktığımızda günümüzde

¹⁸⁰ Konya Vilayet Salnamesi 1305, 133.

¹⁸¹ Konya Vilayet Salnamesi 1305, 133-134.

de Nevşehir'in Pazar günleri hala aynı geleneği sürdürdüğünü bilmekteyiz. (Ek.41)

Okullar hakkında bilgilerinde bulunduğu bu verilerde Niğde'de 123, Bor'da 13, Aksaray'da 123, Nevşehir'de 72 Sıbyan Mektebi bulunmakta olduğunu belirtir¹⁸².

Nevşehir kazasında Damat İbrahim Paşa ve Besim Ağa kütüphanelerinin bulunduğu bilgisi de yer almaktadır. Arapsun'da Kara Mehmet Paşa kütüphanesinde 87 adet çeşitli kitap bulunmaktaydı¹⁸³.

1287 yılında yayınlanan Konya Vilayet Salnamesinde ise Nevşehir'de 2 Medrese, 10 Sıbyan Mektebi bulunmakta¹⁸⁴.

1291 tarihli salnamede ise, Nevşehir'deki medreselerden daha ayrıntılı bahsedilir. Medreseler Osmanlı Devleti'nde klasik ve geleneksel eğitim kurumlarından ilk medreseler akla gelir. Osmanlılarda Orhan Gazi'nin İznik Medresesi ile bir başlangıç yapılmış ve kısa sürede Osmanlı topraklarında

¹⁸² Konya Vilayet Salnamesi 1305, 119-134.

¹⁸³ Konya Vilayet Salnamesi 1305, 240.

¹⁸⁴ Öztürk 2008, 112.

yaygınlaşmıştır. 1291 yılında Niğde Sancağı ve Kazalarındaki medreseler ve öğrenci sayıları şöyledir¹⁸⁵.

	Medrese	Öğrenci
Niğde Merkez	6	73
Bor	7	102
Ürgüp	7	166
Aksaray	3	57
Nevşehir	5	163
Toplam	28	561

H. 1296 Konya Vilayet Salnamesinde de Rüştîyeler (Ortaokullar) hakkında bilgilerde yer alır. Nevşehir Rüştîyesi'nin muallim-i evveli Seyit Efendi, muallim-i sanisi Hüseyin Efendi, Rika hocası Hafız Mehmet

¹⁸⁵ Öztürk 2008, 124.

Efendi, hizmetli de Mehmet Efendi'dir. Toplam Öğrenci sayısı da 75'tir¹⁸⁶.

1317 tarihli Konya Vilayet Salnamesinde İptidai Mektepler hakkında bilgiler verilmiş, Nevşehir'de Sıbyan okullarının yanı sıra, usulde eğitim veren iptidai okullar da açılmıştır. Nevşehir Kazasında Müslümanlara ait 1 iptida okulda 126 öğrenci ile Gayri Müslimlere ait 12 okulda 598 erkek ve 532 kız öğrenci bulunmaktadır¹⁸⁷.

1312 tarihli salnamede Nevşehir'in nüfusu ile bilgiler sunulurken, nüfusun milletlere göre dağılımı da şöyledir¹⁸⁸.

Millet ismi	Niğde	Nevşehir	Aksaray	Bor
Müslüman	25.936	29.040	37.021	17.416
Rum Ortodoks	11.977	8.538	2.393	508
Ermeni	790	469	346	1.062

¹⁸⁶ Öztürk 2008, 120.

¹⁸⁷ Öztürk 2008, 114-115.

¹⁸⁸ Ösen 2008, 85.

1317 (1899) yılına ait Konya Vilayet Salnamesine göre Niğde Sancağına bağlı kazalardaki eski usule göre eğitim veren (Sıbyan Mektebi) okul ve erkek-kız öğrenci sayıları da şöyledir¹⁸⁹.

	Okul Sayısı	Erkek Öğrenci	Kız Öğrenci
Nevşehir	65	2519	1981
Bor	29	1265	1400
Aksaray	84	1569	591
Arabsun	31	754	600
Hamidiye	10	263	
Ürgüp	44	2047	

Konya Vilayet Salnamelerinde Göreme kasabası ile ilgili bilgilere rastlayamamak kurulacak yerel müze tasarısı için olumsuz gözükse de Nevşehir ili için düşünüldüğünde elde edilen birçok bilginin

¹⁸⁹ Öztürk 2008, 114.

sergilenebileceği ve Osmanlı Devleti zamanında bu yöre nasıldı, eğitim, nüfus,ziraat nasıl işliyordu gibi birçok soruyu meraklara sunabilme olanağına sahiptir.

Göreme ile ilgili bilgiler ise 1919-1920 Yıllarında Nevşehir ve Köylerindeki iptidai mektepler ve öğrenci sayıları başlığı altında Cumhuriyetin hemen öncesinde TBMM Umur-ı Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti (Sağlık Bakanlığı) tarafından sipariş edilerek hazırlanan Türkiye'nin Sıhhiye-i İçtimai Coğrafyası, Niğde Sancağı isimli çalışmada kısa bir yer almıştır. Meccan olarak adı geçen Göreme'nin eğitimi ile ilgili bilgi verilip; Öğrenci sayısı 42, Öğretmen Sayısı 2 olarak verilmiştir.¹⁹⁰ .

Nevşehir	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
İbrahim Paşa	1641	3
Selçuk	116	3
İntibah	51	3
Eneki	58	2
Civarı Zile	20	1

¹⁹⁰ Öztürk 2008, 116-117.

Çat	50	1
Dübade	27	1
Sulusaray	58	2
Tatlar	38	1
Tuz	35	1
Kurugöl	26	1
Küre	70	2
Macacan	42	2
Meleköy	57	2
Nar	96	3
Toplam	2385	28

Devlet salnamelerinde Niğde sancağına bağlı Nevşehir kazası ve birçok kazasına ilişkin nahiye ve köy sayıları da bildirilmiştir¹⁹¹.

Yıl	Kaza Sayısı ve İsimleri	Nahiye	Köy
-----	----------------------------	--------	-----

¹⁹¹ Öztürk 2008, 76.

1854	17		
1855-1860	23		
1861-1865	14		
1866-1868	10		
1869-1871(1288h)	5 Niğde, Nevşehir, Kırşehir ile Yahyalı, Ürgüp, Aksaray		
1872(1289h)-1877 (1294h)	5 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray		
1878(1295h)	5 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray	5	429
1879(1296h)	5 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp,	5	

	Aksaray		
1880(1297h)	6 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray	8	
1881(1298h)-1882 (1299h)	6 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray, Arabsun	4	
1883(1300h)	6 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray, Arabsun	7	
1884(1301h)	6 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray, Arabsun	4	
1885(1302)	6 Niğde,	3	

	Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray, Arabsun		
1886(1303h)	7 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray, Arabsun, Maden	4	
1887(1304h)-1887- 8(1305h)	7 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray, Arabsun, Maden	4	
1888(1306h)- 1892(1309h)	7 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray, Arabsun,	9	383

	Maden		
1893(1310h)- 1899(1316h)	7 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray, Arabsun, Maden	9	392
1900(1318h)1902(1320h)	7 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray, Arabsun, Maden	9	332
1903(1321h)-1906 (1324h)	7 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray, Arabsun, Maden	9	361
1907-8(1325-6h)	7 Niğde, Nevşehir,	10	397

	Bor, Ürgüp, Aksaray, Arabsun, Maden, Şücaaddin		
1909(1327h)	7 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray, Arabsun, Maden, Şücaaddin, Ulukışla	10	397
1910(1328h)	7 Niğde, Nevşehir, Bor, Ürgüp, Aksaray, Arabsun, Maden, Şücaaddin, Ulukışla	10	393

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

6 Yerel Tarih Başlığı ile Yerel Müzeciliğin Sosyal Bilgiler Eğitimindeki Yeri:

Yerel tarih, geniş manada bir ülkenin; dar manada bir beldenin veya bölgenin kendine özgü niteliklerinin öne ya da ortaya çıkarılması, bölgesel anlatımın zenginliğe yöneliş, gündelik yaşamın sıradanlığının, kısaca yerelin hikâyesidir¹⁹².

Yurttaşlık, milli şuur ve sivil toplum bilincinin gelişmesinin ana unsuru olan yerel tarih, belli bir köyün, beldenin, ilçenin, ilin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısının kavranmasında önemlidir. Dolayısıyla yerel tarih, belli insanların, belli zamanda öyküsü ya da geçmişin bilgisidir. Kısacası yerel tarih, yörenin bütünle, yani kültürel ve genel tarihle kaynaştırılması, anlamlandırılmasıdır¹⁹³.

¹⁹² Karauğuz 2011, 14.

¹⁹³ Karauğuz 2011, 14.

Eğitimin belirli bir zaman ve planla sınırlı plan öğretimden farklı yaşam boyu devam eden bir süreç oluşu ve öğrenmeyi insanın tüm yaşamına yaymış olmasıdır. Öğretim belirli bir amaç için gereken bilgileri verme, öğrenmeyi kolaylaştıracak düzenleme, gereçleri sağlama ve kılavuzluk etme eylemidir. Öğrenme ise belli bilgi, beceri ve anlayışları edinme, davranışlarda her zaman ya da kimi durumlarda yaşantıların oluşturduğu değişimdir. Çocuklar ve yetişkinler için öğrenme ortamları sadece okullar mıdır? Okul çocuk ve ergenlere yaparak, yaşayarak öğrenme ortamları sunmayı başaramamakta, onların hayal güçlerini tek başına zenginleştirememektedir. Bu yüzden de okul öğrenmenin ve bilginin tek kaynağı değildir. Müzeler, sanat ve kültür merkezleri gibi farklı ortamlar eğitsel etkinlikleri gerçekleştirebilir¹⁹⁴.

Müzenin eğitim ile ilişkilendirilmesi oldukça yeni bir kavramdır. Müze eğitimi ya da müzecilik adlarıyla da olsa akademik düzeydeki çalışmalar çok eskiye uzanmamaktadır. Meşrutiyet döneminin sonlarında Satı Bey'in "okul müzesi" projesi ve Baltacıoğlu'nun

¹⁹⁴ Adıgüzel 2000, 130.

müzecilik çalışmaları Türk eğitim tarihinde yer almasına rağmen ömürleri uzun olmamıştır. Son yıllarda bu konu ülkemizde gündeme gelmeye başlamış ve bunda yaratıcı drama uygulamalarının büyük etkisi olmuştur¹⁹⁵.

Çocuklar büyürken bedensel, bilişsel ve duygusal olarak değişik gelişim evrelerinden geçerler. Bunlara bağlı olarak da birtakım davranışlar ile anlama ve değerlendirme yetileri kazanırlar. Zaman kavramını anlamak, zamanın geçmişi, bugünü ve geleceği içeren bir boyut olduğunun farkına varmak, çocukları giderek tarihi anlamaya vardırır. Geçmiş, her çocuk için önceleri kendi doğumlarıyla başlayan bir zaman dilimidir. Sonraları en yakınlarının(ablalar, ağabeyler, anne, babalar, büyükanneler ve dedeler vb.) geçmişi kadar geriye gider. Çocuklar somut düşünce evresinde olduklarında, eski günlere ait eşya yardımıyla geçmişi kavrarlar ancak birçoğumuz evlerimizde eskiye ait eşya bulundurmuyoruz. Dolayısıyla aile albümleri, daha önceki dönemler hakkında çocuklara rehber görevi üstlenir. Aile büyüklerinin yaşadığı evlerin, gezdikleri sokakların nasıl olduğun, hangi eşyaları kullandıklarını,

¹⁹⁵ Adıgüzel 2000, 131-132.

neler giydiklerini karşılaştırmalı olarak düşünmelerini sağlar. Fakat hayatı yaşayarak kavrayan çocuklar, aile albümlerini görerek ya da onlardan dinledikleriyle geçmişini algılamak yeterli olmuyor. Bu anlamda müzeler, evlerimizde barındıramadığımız, anlatmakla kavratamadığımız geçmiş yaşamlara ait görsel, yazınsal ve işitsel her türlü belgeyi biçim için sergiler hatta aile tarihinden de geriye giderek çocuğun tarihi anlama sürecine doğrudan katkıda bulunan kurum olma niteliğiyle yaşantımızda önemli bir yer tutar¹⁹⁶.

Bu yüzden Müzeler en önemli eğitim kurumlarından biridir. Hem yerel topluma hizmet, hem de diğer eğitim kurumlarına destek verici niteliktedir. Birçok müze çeşidi vardır. Birçok çeşidi olmasına rağmen müzelerin hedefleri aynıdır. Müzenin uzmanlık alanına göre nesneleri toplayarak sergilemek ve içeriğini saptamaktır. Bir diğeri eserleri özenli şartlarda korumak, onarmaktır ve en önemli hedeflerinden biri de eğitimidir. Günümüzde müzelerin sadece arkeolojik buluntuların ve sanat eserlerinin yabancılar, yerel halk ve okula giden çocuklar tarafından gezildiği yerler olmaktan çıkmış, eğitim görevi

¹⁹⁶ Abacı 2005, 29-30.

giderek artmıştır. Öğrenciler doğrudan kültürel mirasları tanıyıp, ziyaretlerin çekiciliğini arttırıyordu. Aslında müzelerin eğitimdeki rolü yeni değildir bu konu John Ruskin'ın 1857 yılında İngiltere parlamentosunda müzelerin sınıfların eğitiminde kullanılmasını önermesiyle başlamıştır. Arthur Parker'ın 1905-1945 yıllarında müzelerin eğitimde etkili bir şekilde kullanılmasını ilk kez sağlamasıyla gelişimi hızlanmıştır¹⁹⁷.

Eğitim bilimlerindeki ve müzecilik anlayışındaki değişimler müzelere temel işlevlerinin yanında farklı görevlerde yüklemektedir. Bunların en önemlisi okula alternatif ya da sınıftaki öğrenmeyi destekleyecek düzeyde bir öğrenme ortamı oluşturmastır. Çünkü yaşadığımız yüzyılda eğitimde öğrenmenin sadece okulla sınırlı olmaması gerektiği, öğrenmede çoklu ortamların, örtük programların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Müze kavramı tarihsel bir fenomen, pedagojik bir disiplin olduğu kadar müzecilik servisini, öğrenme ve sosyalleşme gibi birçok öğeyi de içinde taşır. Müzelerin

¹⁹⁷Şahabbar 2001, 68-69.

ilk oluştuğu yıllarda başlıca amaçları geçmişi toplama, koruma, belgeleme ve sergilemeydi. Sonraları b amaçlar toplumun öğrenim ve eğitiminin gelişmesi, estetik olgusunun yerleşmesi, yaşanan anın, geçmişin ve giderek geleceğin açıklanması, yorumlanması, toplumsal değişmelerin yönlendirilmesi ve halkın eğlenirken gelişmesi ve zamanını değerlendirilmesi biçimine dönüşmüştür. Müzeler bu işlevleri ile toplumu eğiten eğitim kurumları olarak bir nitelik kazanmışlardır. Örneğin, bir yerel müze gezisine katılan öğrencilerden oluşturulacak 4-5 kişilik gruplar düşünelim. Dün-Bugün bölümü olan bir fotoğraf koridorunu gezerken bir resmin seçilip o resim hakkında yorumlar yapılmaya başlanır. Grup üyeleri çeşitli sorularla onun ne ya da kim olduğunu bilmeye çalışacaklardır. Daha sonra sergi salonlarını sanatçı, Bürokrat, eğitimci, sağlıkçı veya medya çalışanı olarak gezmeleri istenebilir. Kısa bir ara verilerek dinlenme alanlarında gezilen bölümler ve görülen eserlerle ilgili bir gazeteleri varmış gibi haberler yazmaları istenebilir. Görsel veriler, fotoğraflar ya da minyatür heykellerin anlatmaya çalıştıkları durumları canlandırabilir, drama için ayrılmış özel bölümlerde

müze için düşündüklerini, hissettiklerini yazmaları istenilebilir. Bu faaliyetler onların hem gelişimsel özellikleri açısından hem de öğrendiklerini onlar farkına varmadan daha kalıcı hale getirmelerini sağlar.

Müze ortamında ki öğrenme okuldaki öğrenmeyi destekler nitelikte olmalıdır. Okulda öğrenmeler genellikle öğrencilerin duyularıyla hissedemediği, yaşamlarında hiç tecrübe edemedikleri konuları anlatırlar. Öğrencilerin kendi yaşantılarının düzeylerinden uzak bu tür anlatımlar öğrenilecek olanları soyutluktan kurtaramaz. Oysa müze ortamında her yönüyle aktif bir öğrenci ve öğrenen söz konusudur. Müze eğitimbilimi açısından konulu ve gezici müze içeriği de yanı başımızdaki sosyal hayatı daha iyi kavratacak bir tarih ise bu içeriği dokunulabilir, hissedilebilir kılar. Milli Eğitim Bakanlığı'na düzenlenen hizmet içi eğitim programlarında müze ve sergi ortamlarında eğitim ile ilgili bilgi, beceri ve tutumlar geliştirilmelidir. Müze ortamlarında kopya nesnelere dokunabilecek , onlar hakkında görsel-işitsel yöntemlerle bilgi sahibi olunabilecek, çocuk ve ergenlerin bu nesneleri yaratıcı drama çalışmaları ile

yaşamlarına geçirebilecekleri uygun ortamlar sunmalıdır. Müzeler, Türk eğitim sisteminde ve yaşam boyu etimde bir öğrenme alanı olarak yer alması için müzelerden etkin olarak yararlanılmalı, okullarda en azından o okulun birikimlerini içeren müzecikler açılmalı eğitimsel çalışmalar yapabilecek organik bağlar geliştirilmelidir¹⁹⁸.

Toplumun kültürel mirasını toplayan, araştıran, koruyan ve halkın eğitimi için sunan müzeler, günümüzde çağdaş bir toplumda bulunması gereken temel kurumlardan biri olarak kabul edilmektedirler. Müzeler kuruluşlarından itibaren eğitim amacını taşımışlardır. Fakat eğitim 20. yüzyıl ortalarından başlayarak müzelerin temel işlevlerinden biri olmuş, eğitim aracılığıyla izleyicilerin müze koleksiyonlarına ulaşmalarını sağlamak en önemli görevleri arasında kabul edilmiştir. Böylece müzecilikte “müze eğitimi” olarak adlandırılan ayrı bir alan ortaya çıkmıştır. Caspar F. Neickel tarafından yazılan 1727 tarihli “Museographia” adlı eserde müzenin ilk kez önemli bir eğitim aracı olarak tanımlandığını belirtmektedir. Müzelerin halka yönelik “eğitim” misyonu ile kurulmaları ise, Fransa’da başlayan

¹⁹⁸ Adıgüzel 2000, 141-142.

Aydınlanma hareketiyle oluşan toplum yapısı ve onunla birlikte gelen 1789 Fransız Devrimi'nin hemen ardından halka açılmaları ile başlamıştır.¹⁹⁹

Okul-müze ilişkisi özellikle 1950'lerden sonra gelişmiştir. 1949'da Stockholm'de Stockholm okulları için öngörölmüş öğretim programlarının Stokholm'de bulunan sekiz müzedeki dersleri kapsadığı bilinmektedir. “Yaşam boyu öğrenme” görüşünün 1980'lerde yaygınlaşması da müzeleri yetişkin eğitimi için ön plana çıkarmış; müzeler doğal olarak yetişkinlerin eğitim alabilecekleri kurumlar olarak görölmüşlerdir²⁰⁰.

Eğitim kavramının, yaşanan büyük sosyal ve kültürel gelişmeler sonucunda değişikliğe uğraması da 20. yüzyılda müzelerde eğitime bakışı etkileyen en büyük etkindir. Eğitim, “insanları belli amaçlara göre yetiştirme süreci” yerine, “insanların öğrenme ihtiyaçları ve deneyimlerine göre kapasitelerinin artırılmasını sağlamak” olarak ele alınmaya başlamıştır. Bu bakış açısıyla, öğrenmeyi gerçekleştirmek, bunun için bireylerin formal ve informal öğrenme deneyimlerini

¹⁹⁹ Akmehmet- Ödekan 2006, 49-50.

²⁰⁰ Akmehmet- Ödekan 2006, 50-53.

kendileriyle ilgili ve anlamlı yapmak üzerine odaklanılmıştır²⁰¹.

Ülkemizde müzelerin, çocukların ve halkın eğitimine katkısı yeni yeni önemsenmeye başlanmış olsa da henüz müze ve okul işbirliği tam olarak gelişmemiştir. Bu nedenle büyük görev aile ve öğretmenlere düşmektedir. Çocuklar ile müzelere gitmek, onlarla tarihsel geçmişimizi paylaşmak, uygarlık sürecini sorgulamak, müzelerden yararlanmayı yaşamın bir parçası olarak kabul ettirmek onları gelişimlerinde önemli bir adım olarak değerlendirmek herkesin görevi olmalıdır. Eğitim öğretimde esas olan, elden geldiğince fazla duy organını harekete geçirmek, onları aktif hale getirmektir. Dersler ve konular, bir yaşantı haline getirilirse, silinmez bir biçimde algılanıp öğrenilir. Ancak müze gezisi, çocuklara diğer gezilerden daha farklı bir dünya sunar. Müze gezileri:

- Çocuklara tarih bilinci edinmelerine yardımcı olur.
- Bilgilerini geliştirme yollarını öğretir.

²⁰¹ Akmehmet- Ödekan 2006, 54.

- Kitaplarda okudukları, tarihsel dönemlerde kullanılan yaşam nesnelerinin gerçekleşme olanağı verir.
- Tarihsel olaylar ve o dönemin yaşam nesneleri arasında ilişki kurmaya yönlendirir.
- Bu nesnelerin günümüz nesnelerinden farklılıklarını ve benzerliklerini karşılaştırmalarını sağlar.
- Gözlem, mantık, yaratıcılık, hayal gücü ve beğeni duygusunun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunur.
- Gelişimin ve değişimin kaçınılmaz olduğunu gösterir.

Kısaca müzeler, bilişsel öğrenmenin yanı sıra duyuşsal ve yaşantısal öğrenmenin de sağlanacağı ortamlardır²⁰².

Müze eğitiminin geniş anlamı; müzede öğrenmeyi ve deneyim kazanmayı sağlayacak etkinliklerin planlanması ve gerçekleştirilmesidir. Müze eğitimi; müze objeleri, onların içerdiği anlamlar ile ziyaretçiler arasında

²⁰² Abacı 2005, 32-33-34.

ilişki kurmanın aracıdır. Almanca 'da “Müze Pedagojisi” kelimesi; obje içeriklerinin ziyaretçilere aktarılmasından çok, eğitim, eğitim bilimi, bilgi ve insanın sosyalleşmesi ile olan bağlantısını göstermektedir. 19.yüzyılın ortalarında müzelerin işlevlerinden birinin eğitim olması kabul görmüş, nesneleri toplayıp sergilemek, toplumda pasif öğrenmeyi sağlamak önem kazanmıştır.20.yy ile birlikte müzelerin sayısında büyük artış olmuş ve klasik müzecilik yerini çağdaş müzeciliğe bırakmıştır. Bu süreç ile müzelerin tanımı, eğitim programları yeniden yapılmamış, müzelerin işlevleri değişmiş ve müzelere yeni görevler eklenmiştir. Günümüz müzeleri birer eğitim ve kültür merkezi olma yolunda ilerlemektedir²⁰³.

Müzeler topluma karşı hissettikleri bu sorumluluk duygusu ile özellikle çocukların eğitime ve gelişimine hizmet eden programlar hazırlamayı temel işlevleri arasında saymaktadırlar. Eğitimde aktif olma, deneyim kazanma, çevre etkileşiminin ön plana çıkmasıyla, müzelerin eğitimdeki önemi pek çok kuramcı tarafından vurgulanmaktadır. Çünkü müze; yaparak, yaşayarak, zihinsel, bedensel, duyuşsal, bilişsel ve sosyal gelişime

²⁰³ Zilcioğlu 2008, 10-11.

katkıda bulunabilecek ideal bir ortam sunmaktadır. Müzeler sosyal etkileşim içinde kültürle ilgili çeşitli belgeleri tanıtarak, genç kuşaklara o toplumun bir bireyi olduklarını kavramalarına, kişiliklerinin ve özgüvenlerinin geliştirilmesi yolunda temeller atılmasına yardımcı olurlar. Müzelerin örgün eğitimin alışılmış yöntemlerin dışında çeşitli etkinliklerle çağdaş bir eğitim-öğretim sunma görevini üstlenmeleri, çocukların sanat ile olan bağlarını kurmasında da önemli katkılar sağlamaktadır. Küçük yaşlardan itibaren müzelerde sanat nesneleri ile karşılaşan ve bunlarla bağlantılı etkinlikler yapan çocuğun sanat anlayışı gelişmekte ve sanata bakış açısı farklılaşmaktadır²⁰⁴.

Müzelerin eğitim açısından kullandığımızda çocuklara özel bir ilgi gösterilmelidir. Bir müzeyi anlamak onlar için öze bir ilgi göstermekle sahip olabiliriz. Çünkü öğrenciler eğitici bu tür etkinliklere öğretmenlerinin zorla yönlendirmeleriyle katılmaktadırlar. Geleneksel yöntemler, öğretmenin sunuş yolu ile bir müze gezdirmesi, eserleri sadece anlatarak bilgilendirmesi, öğrencileri sıkılmaktadır. Bu

²⁰⁴ Zilcioğlu 2008, 89-90.

onların hem dikkatlerinin dağılmasına hem de müzelere olan ilgilerinin azalmasına yol açmaktadır. Öğrencilerin bir yerel müzeyi gezdiklerini farz ettiğimizde, eserleri görmeleri, dokunmaları, duymaları ve hissetmeleri gerekir. Bu geziyi eğlenceli bir hale getirir ve okul ve müze ilişkisinde güçlenmesini sağlar. Burada öğretmenlere önemli bir görev düşmektedir. Bu da, müze-okul ilişkisini iyi kavrayabilecek ve bu konuda eğitim görebilecek öğretmenler sayesinde olmaktadır. Bu konuyu müfredatlarına alarak, gezi sırasında müze personelinden daha fazla zaman geçirerek öğrenciler için daha etkin rol almalarıyla gelişim gösterecektir. Müzelerin öneminin farkında olan pek çok ülkenin, ilk ve ortaokul programlarında, müze gezileri yer almaktadır. Bu geziler; ders konularını kapsamaktadır ve okullar yılda en az iki kere müze gezisi yapılmak zorundadır. Artık öğrenciler için çalışma mekânları, sınıf içinden yaşam içine taşınmıştır. Bugün Amerikan okullarında sanat eğitimi, müze ve galerilerde uygulamalı eğitim olarak, sanat eğitimi programları içinde yer almaktadır. Amerika’da sanat eğitimi, sınıflardan çıkarak, müzelere, galerilere taşınmış; sanatın sosyal çevreyle bütünleşmesi

amaçlanmıştır. Hatta sanat konusunda eğitilen öğrencilerin, müze ve galerilerde resim ve heykellerin bulunduğu salonlarda geceyi geçirip, eserlerle uyumalarına olanak sağlanmakta, sanat eserinin öğrencinin üzerinde etkisini arttırmaya yönelik psikolojik bir ortam oluşturulmaya çalışılmaktadır. Böylece müzelerin, sanat eğitiminde iki önemli rolü karşımıza çıkar; birincisi müzede sergilenen eserleri anlayıp kavrayabilen, yorumlayan, estetik beğenisi olan izleyici kitlesinin oluşturulmasıdır. İkincisi, sanat eğitiminin bir diğer amacı olan yaratıcılığın geliştirilmesidir. Yaratıcılığın geliştirilmesinde en etkili yöntem olarak kullanılan “yaparak-yaşayarak öğrenme” tekniğinin müzelerde uygulanma imkânının olması, sanatsal yaratıcılıkta, kişilerin sanat ürünleriyle bağdaştırılması gerekir. Unutulmamalıdır ki, en etkili ve kalıcı öğrenme görsel yolla yapılan öğrenme şeklidir²⁰⁵.

Müze sadece bir bina ve koleksiyon değildir; müze eğitir, fakat bir deep-freeze değildir. Müze

²⁰⁵ Karabıyık 2007, 26.

belgeleri toplayıp sınıflar, fakat bir kütüphane ya da arşiv değildir; müze eğitir, fakat bir okul değildir²⁰⁶.

a) Yerel Müzenin Sosyal Bilgiler Eğitimindeki Yeri:

Ülkemizde Yerel Müze'yi Sosyal Bilgiler dersi açısından incelediğimizde, Yerel Müze başlığı altında bir konu olarak derslerimizde yer almamıştır ancak Müze ile Eğitim programı altında genel bir başlık yer almıştır.

Müze ders olarak ülkemizde 1968 yılından itibaren programlarda yerini almış ve bu dersi okutmakla Milli Eğitimimiz iyi vatandaşlar yetiştirmeyi amaç edinmiştir. Sosyal bilimler insan davranışlarını çeşitli yönlerden, nesnel bir yaklaşımla inceleyen alanlardan oluşmaktadır. Buna bağlı olarak da, sosyal bilimlerin içeriği, kendi aralarında bağlantılı ve karmaşık birçok sosyal insan yaşantısından türetilmiştir²⁰⁷

Sosyal Bilgiler dersinde bakanlıkça öngörülen müfredat planlamayı öğretmenler adına her bir ders için

²⁰⁶ Karabıyık 2007, 28.

²⁰⁷ Sarı 2007, 6.

yapmış, ancak uygulamada görece bir açık alan bırakmıştır. Her ne kadar farklı uygulamalar ile tarih bilinci yaratmak çabası olsa da aşağıdaki güçlükler derslerin işlenişinde sıkıntılar yaratmaktadır:

- 1- Müfredatın içerdiği konuların kapsamı, bilgi yoğunluğu, zamanlaması.
- 2- Tarihi güncelden kopuk algılamayan neden olan programlar ile biçimlenen ders yöntem ve teknikleri(öğretmen merkezli, bilgi yoğun, hazır yorumcu)
- 3- Müfredat kaynaklı gelişen ölçme ve değerlendirme yöntemleri(testler araştırma eğilimini azaltmaktadır)
- 4- Geçmiş araştırmanın, yanı başımızdaki tarihi öğrenmenin “gereksiz” bulunduğunu bildiğimiz bir öğrenci grubu.²⁰⁸

Tüm bu engeller karşısında, müzeler daha da önemlisi yerel özellik gösteren müzeler devreye giriyor. Özellikle de İlköğretim gruplarında yakından uzağa

²⁰⁸ Taş 2001, 190.

doğru öğrenme kavramayı kolaylaştırdığından yerel müze önem arz edecektir.

Çünkü Yerel müzeler, konum olarak koleksiyonundaki eserleri oluşturan yörenin merkezinde veya yakınında bulunan; bulunduğu yöredeki yerel özelliğe sahip eserleri toplayan, koruyan, belgeleyen, sergileyen; bölge müzelerine göre imkânları daha kısıtlı, ören yeri müzelerine göre ise imkânları daha geniş; koleksiyon içeriği açısından bölge müzelerine göre farklı olsa da bölge müzeleri ile yanı işleve sahip müzelerdir²⁰⁹.

Yakından uzağa ilkesi ile öğrenen içinde bulunduğu, ilgi kurduğu nesnel olayları, daha rahat ve kolay algılar ve öğrenir. Öğrenme olayının oluşması öncelikle bir iletişim sürecidir. Bilinenden bilinmeyene ilkesi temel bilgiler veya temel terimler ilkesi şeklinde de düzenlenebilir. Öğretimde bilgiler, daha önce bilinen bilgiler üzerinde temellendirilir. İletişim sürecinin oluşması, yani eğitimin birey üzerinde birtakım fikir, bilgi, tutum, duygu ve beceri değişiklikleri meydana getirilebilmesi, yakın çevredeki nesne ve olaylarla

²⁰⁹ Ertürk 2002, 104.

öğrenen arasında ilgi kurularak daha kolay sağlanabilir. Bu nedenle öğretimde, yakın çevre olayları ile yeterli düzeyde ilgi kurmadan, uzak çevre olaylarına geçilmemelidir²¹⁰.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim İlkeleri de bu bilgileri destekler niteliktedir. Çünkü bu ilkeler yerel konuların öğretimi esnasında etkili bir şekilde kullanılabilecek ilkeleridir. Bu ilkeler son yıllarda ders kitaplarının hazırlanmasında da temele alınır ve Yerel Müze Eğitimi açısından da destekleyici niteliktedirler. Bunlar:

- **Somuttan Soyuta İlkesi:** İnsandaki zihin gelişimi somuttan soyuta doğru olmaktadır. İnsan her zaman somut olarak gördüğü, algıladığı şeyleri, onların soyut kavramlarla anlatılmasından daha kolay öğrenir²¹¹. Yerel Müzede de öğrenci yaşadığı bölgenin tarihiyle ilgili somut malzemeye rahatça ulaşacağı ve kolay kavrayacağı için bu ilke destekleyicidir.

²¹⁰ Taş 2001, 196.

²¹¹ Özer 2012, 67.

- **Bilinenden Bilinmeyene İlkesi:** Çocuk yeni bir şeyi daha önceden öğrendikleriyle bağlantı kurarak daha iyi öğrenir. Öğretimde önce öğrencilerin ne bildiklerinden başlanmalı, daha sonra bilinmeyenlere geçilmelidir²¹². Öğrenci ailesinden, yakın çevresinden duyduklarıyla kısmen de olsa aile tarihlerini zihninde tasarlar. Okulda öğrendikleriyle de bölge tarihini oluşturabilir fakat hiçbiri yeterli olmayacaktır. Bu konumda Müze devreye girer. Yerel Müzede de bu bilgiler pekişir ve daha bilmediği birçok bilgiyi düzenli bir şekilde yeniden kavrar.
- **Yakından Uzağa İlkesi:** Öğrenci, içinde yaşadığı ve ilgi kurduğu nesnel ve öznel olguları daha kolay öğrenir. Uzak çevre olgu ve süreçleri ele alınacak ise bunlara yakın çevreden mutlaka örnekler

²¹² Özer 2012, 68.

seçilmelidir²¹³. Yerel Müzede öğrenci, yerelini yani yakın geçmişini öğrenmeyle işe başlar. Bu sayede Yerel Müze, daha sonra okulda öğreneceği tarih bilgilerini daha kolay öğrenmesini sağlayacaktır.

- **Açıklık İlkesi:** Derslerin işlenişi esnasında öğrencinin mümkün olduğu kadar fazla duyu organına hitap edilecek şekilde görsel malzeme ile öğretimin kolaylaştırılması gerekir²¹⁴. Sadece Yerel Müze için değil tüm müze türlerinde tüm duyu organını harekete geçirecek bir ortam ve etkinlikler silsilesi yer aldığı için öğrenci bu mekanlarda daha etkili ve kalıcı öğrenme gerçekleştirecektir.
- **Hazır Bulunuşluk İlkesi:** Dersin işlenişi esnasında kullanılacak kavramlar, öğrencilerin bulunduğu kültürel ortama uygun olmalıdır²¹⁵. Bu sayede Yerel Müze

²¹³ Özer 2012, 68.

²¹⁴ Özer 2012, 68.

²¹⁵ Özer 2012, 69.

öğrencinin yaşadığı kültüre dair ihtiyaç duyabileceği tüm bilgiyi sunacağı için bu ilke de Yerel Müzeyi destekler nitelikte olacaktır.

- **Öğrenciye Görelik İlkesi:** Ders programının hazırlanmasında ve dersin işlenişi sırasında öğrencinin gelişim özellikleri (fizyolojik ve psikolojik), ilgi ve ihtiyaçları ile olayları algı gücünün göz önünde bulundurulmasıdır²¹⁶. Öğrenci iç dünyasında her konuda öncelikle kendi çevresini ön planda tutar. Tüm olaylarda kendinden ya da yakın çevresinden daha da genişletirsek yaşadığı bölgeden örnekler verildiğinde dikkat kesilir. Yerel Müzede bize bunu sağlamada yardımcı olacağı için gelişim özellikleri de dikkate alındığında etkili bir mekan olacaktır.
- **Aktivite İlkesi:** Yaparak ve yaşayarak öğrenme, öğrenci eylemi veya iş ilkesi

²¹⁶ Özer 2012, 69.

olarak adlandırılır. Derslerin işlenmesi esnasında hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin faaliyet halinde olmalarını ifade eder²¹⁷. Yerel Müze gezisi ve bu gezi sırasında yaptırılacak drama etkinlikleri fazlasıyla öğrenciyi dersin içine çekecek ve yaparak yaşayarak öğrenmesini sağlayacaktır.

- **Hayata Yakınlık İlkesi:** Ders konuları, anlatım sırasında verilen örnekler hayatın içinden seçilmelidir. Çocuklara öğretirken kullanılan dil, oluşturulan sosyal ortam vs. gerçek hayata yakın olmalıdır²¹⁸. Yerel Müze gerektiği kadar hayatın içinden oluşturulan bir müzedir. Tasarlanan Yerel Müze mekanı gerçek hayata çok yakın olacağı için, öğrenci rahat bir şekilde yaşantısı hakkında yani geçmiş ve gelecek yaşantılar arasında bir bağ oluşturacaktır.

²¹⁷ Özer 2012, 69.

²¹⁸ Özer 2012, 69.

Bu ilkelerle açık bir şekilde desteklenen aile tarihleri, sosyal yaşam, yörelerin yaşamlarını ifade eden Yerel Müze, çocukların tarih düşüncesi ile kendi yaşamları arasında kurulabilecek en doğal, en sevimli ve en kolay ilişkiyi ifade etmektedir.

Öğretim sürecinin hangi aşamasında olduğuna bağlı olarak oluşturulacak aile soyağaçları veya çocukların aileleri için belli başlı önemli günlerin kronolojisi, eğer bir tarih bütünlüğü içinde hazırlanırsa onlara tarih hakkında kolay ve zevkle benimsenebilecek bir fikir verebilir. Bu tarz bir fikrin, görkemli olduğu inancıyla okullarda sürekli ısıtılıp sunulan ancak çoğu zaman, sıkıcı ve anlaşılamaz olduğu yönünde öğrencilerde bir genel kanı oluşturan tarih dersinden daha ilginç ve daha yararlı olacağı açıktır. Safran'ın araştırmasına göre her ne kadar tarih dersine ilişkin öğrenci tutumları ilkökul düzeyinde yüksek bulunmuşsa da öğretim sürecinin uzantısında bu tutum düzeyinin düştüğü gözlenmiştir. Bunda konuların sürekli tekrarı etkin rol oynayabilir. Ancak esas belirleyici etken, öğrencilerin yaşamlarının giderek tarih konularından uzaklaşmasıdır. Aile tarihinden sonra, öğrencilerin tarih

ile kendi hayatları arasında bir ilişki kurabilmelerini sağlayabilecek yöntem sözlü tarihtir²¹⁹.

Yaşam boyu eğitim sürecinde çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin, yaşantılara dayalı etkin kullanımını içeren müze eğitimi kültürel zenginlikleriyle Türkiye için yeni ve ihtiyaç duyulan bir alandır. Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerin gerektiğini savunan bilim adamları, özellikle Sosyal Bilgiler dersleri için, müzelerin aktif öğrenmeye en uygun öğretim alanlarından biri olduğunu iddia etmektedir. Bütün bu gelişmeler, müzelerin aktif öğrenme alanı olarak kullanımını içeren müze pedagojisini doğurmuştur²²⁰.

Bu durumda öğretmene önemli bir misyon yüklenmekte ve öğretmenlerin bir yerel müze gezisi sırasında bir planlama içinde olmaları gerekmektedir.

Müze ziyareti öncesi öğretmen hazırlığı:

- Gidilecek müzeyi belirlemek.
- Müzeye gidecek uygun tarihi saptamak.
- Gidilecek müzenin idaresi ile bağlantı kurmak.

²¹⁹ Sarı 2007, 11.

²²⁰ Özer 2012, 97-98.

- Öğretmenin görev yaptığı kurumu bilgilendirip gerekli izni alması
- Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenci velilerini bilgilendirmek ve gerekli izni almak.
- Ziyaret edilecek müze ile ilgili gerçek veya mitolojik hikâyeleri öğrenmek.
- Öğrencilerle “Müzede dikkat edilmesi gereken kurallar” konusunda karşılıklı soru cevaplarla bilgi alışverişinde bulunmak.
- Öğrencileri müze ziyaretinin detayları ile ilgili bilgilendirmek.
- Müze ziyareti ile ilgili planın yapılması, ön anket, son anket, çalışma kâğıtları ya da müze rehberinin hazırlanması²²¹.

Tüm bunların yanında öğretmen öğrencilere şu ve benzeri soruları yönelterek gezi sırasında yerel müzeyi daha iyi ve etkili gezmelerini sağlayabilir.

- Serginin amacı nedir?

²²¹ Özseskiç, 2009, 28-29.

- Hikâyesini anlatmak için nasıl bir sergileme yöntemi kullanılmıştır?
- Serginin hedeflediği kitle kimlerdir.
- Ne tür eserler sergilenmiştir?
- Eserler temayı desteklemek için yeterli sayıda mıdır?
- Eserlerin etiket bilgilerinin içerikleri nelerdir?
- Bu etiketler yeterli bilgi içermekte midir?
- Serginin amacı öğretmek, eğlendirmek ya da belli ideolojiyi yaymak mıdır?²²²

Öğrencilerin ise böyle bir yöresel tarih araştırmasına girildiğinde ya da yerel müze gezisi düzenlendiğinde;

- Yöresel tarih ile ilgili yaptıkları çalışmalar ve geziler sonucunda yanı başlarındaki tarihi keşfeder.
- Öğrencilerde gözlem düşüncesi oluşmaya başlar.
- Öğrenciler yaşadığı kent ve olaylar arasında ilişki kurma düşüncesi oluşmaya başlar.
- Öğrencilerin kaynağından bilgiyi öğrenmelerini sağlar.

²²² Erbay 2011, 196.

- Ezber yerine araştırma ve incelemeyi öğretir.
- Öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirir.
- Toplumsal tarihin önemini kavratır.
- Tarih sevgisi ve geçmişe sempati uyandırır.

Öğrencilerin ziyaret ettikleri yerel müze öyle bir müze olmalı ki, birey orada, bulunduğu yörenin geçmişini öğrendiği gibi, kendi yaratıcılığını kullanarak geçmişi hatırlatan araç gereçler yapabileceği odaların, gördüklerini diğer gezgin arkadaşlarına anlatabileceği konuşma odalarının olduğu bir müze olmalıdır. Çünkü uzmanlar eğitim ortamında öğrencilerin okuduklarının %10'unu, duyduklarının %20'sini, gördüklerinin %50'sini, görüp duyduklarının %70'ini, yaptıklarının %80'ini ve başkalarına öğrettiklerinin %95'ini hatırlayabildiklerini belirtiyor²²³.

Gezi-gözlem ile yapılan çalışmalar, alınan öğretimi kitaba bağımlı kalmaktan ve sınıf ortamından kurtarmakta ve daha kalıcı yaşantılar sağlamaktadır. Gözlemle yapılan çalışmalarda duyu organlarının fazlalığı, öğrenme yaşantısının kalıcılığını

²²³ Taş 2001, 198.

pekiştirmektedir. Bu anlamda dersin amacı çerçevesinde öğrenciler eğitim amaçlı olarak fabrika, müze, kütüphane, galeri, çeşitli devlet kurumları vb. gibi yerlere götürülerek doğrudan gözlem yaptırılabilir²²⁴.

Buradan da anlaşılacağı gibi, yerel bir müze ortamındaki öğrenme, okuldaki öğrenmeyi destekler niteliktedir. Okulda öğrenmeler genellikle öğrencilerin duyularıyla hissedemediği, yaşamlarında hiç tecrübe etmedikleri konuları anlatırlar²²⁵.

Oysaki yapılan araştırmalar, ilköğretim öğrencilerinin, tarihsel kavram ve kelimelerin tam olarak algılayamadıklarını, öğrenciler kavramlara farklı anlamalar yüklediklerini göstermektedir. Müze ziyaretinin tarihsel kavramların öğretilmesinde vazgeçilmez bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Bu konuda İngiltere’de John West tarafından yapılan bir çalışmada, 7 yaş ve üstü çocukların tarihsel nesnelerin kullanımı aracılığıyla çağ ve kronoloji kavramlarını kolayca algıladıkları tespit edilmiştir²²⁶.

²²⁴ Özeskiç 2009, 27-28.

²²⁵ Adıgüzel 2000, 141.

²²⁶ Özer 2012, 99.

Öğrencilerin klasik kendi yaşantılarının düzeylerinden uzak bu tür anlatımlar öğrenilecek olanları soyutluluktan kurtaramaz. Oysa müze ortamında her yönüyle aktif bir öğrenci ve öğrenen söz konusudur. Öğrenciler için yere tarih içerikli bir müze düşünüldüğünde, içerik dokunulabilir, hissedilebilir bir hal alır. Bu tasarı yaratıcı drama ile de desteklenmeli, hizmet içi eğitim programlarında müze ve sergi ortamlarında eğitimle ilgili bilgi, beceri ve tutumlar geliştirilmelidir. Müze ve sergi ortamlarında nesnelere dokunulabilecek, onlar hakkında görsel-işitsel yöntemlerle bilgi sahibi olunabilecek, özellikle çocuk ve ergenlerin bu nesnelerin yaratıcı drama çalışmaları ile yaşamlarına geçirebilecekleri uygun ortamlar sunulmalıdır²²⁷.

Türk eğitim sisteminde, tüm derslerde olabileceği gibi sosyal bilgiler eğitiminde de bir öğrenme alanı olarak müzelerin yer alması için müzelerden etkin olarak yararlanmalı, okullarda en azından o okulun birikimlerini içeren yerel özellik gösterebilen müzecikler açılmalı,

²²⁷ Adıgüzel 2000, 141.

semterlerde okul ya da eğitim müzeleri oluşturularak okul-müze bağı geliřtirilmelidir²²⁸.

Okul – müze bağı geliştirilirken yerel müze bilinci oluşturulmalıdır. Böylece  ğrenciler:

- Birer kültür ve tarih mirası sayılan eserleri tanırklar. Bu çerçevede öğrenciler, sadece yerel olanı değil aynı zamanda evrensel olanı da gözlemleyebilirler.
- Çok çeşitli ve zengin arkeolojik katmanlardan oluşan Türkiye Cumhuriyeti topraklarını, Anadolu medeniyetlerini tanır ve bu değerlere sahip çıkma bilinci edinirler.
- Müzelerin eğitim yoluyla kişilere sunacağı geniş imkânlar ve bakış a ılarınan yanı sıra, öğrencilerin yeni yaratımları ortaya çıkarması ve içinde bulundukları toplumu, coğrafyayı ve bunun sonucunda da kültürleri kavraması sağlanır.²²⁹

Okul  ncesi dönemde önemli olan, çocuğun araştırma inceleme ve gözlem becerilerinin geliştirilmesi ve sağlam bir bilimsel temel oluşturulmasıdır. Böyle bir

²²⁸ Adıgüzel 2000, 142.

²²⁹  zeski , 2009, 12.

yakışımı sosyal bilgiler öğretiminde düşündüğümüzde, öğrencinin karşılaştığı nesneleri, olayları ve bunların ilişkilerini gözlemesi, incelemesi, araştırması ve sonuçlara varması olarak düşünülebiliriz. Öğrenciden istenen, nesneler arasındaki benzerlikleri, farklılıkları ve ortak noktaları deneyerek, araştırarak ve yaşayarak bulmasıdır. Sonuç olarak birey, birbirleriyle ilişkide olan olay ve maddelerin birbirinden nasıl etkilendiğini öğrenir ve aynı zamanda topluma etkin bir uyum sağlamak için gerekli bilgi ve davranış biçimlerini de öğrenir²³⁰.

Temel drama uygulanarak yapılan fen bilgisi öğretimi ve sosyal bilgiler öğretimi benzerlik göstermektedir ve şu bilişsel becerilerin geliştirilmesine çalışılır:

- 1- Bir sorunu algılama ve tanımlama
 - 2- Bir soruna ya da çözüme ilişkin bilgileri edinme
 - 3- Edindiği bilgileri, belleğinde sistemli bir biçimde depolama, gerektiğinde kullanma; edindiği bilgiyi koruma ve yenileme, gereksiz bilgileri yitirme.
- Aşırı bilgi yüklememe.

²³⁰Gönen- Dalkılıç 2009, 40.

- 4- Edindiği bilgilerin günlük yaşamda kullanıldığında çevreye uyumu kolaylaştırdığı anlama, depoladığı bilgileri akıcı bir yaklaşımla yerinde kullanma, bilgilerin ışığında bazı sonuçlara ulaşma.
- 5- Karşılaştığı sorunlara yeni seçenekler ve çözümlerle yaklaşma, yeni sorular retme.
- 6- Düşüncelerini belirtme ve dile getirme. Bilgi ve düşüncelerini paylaşma.
- 7- Kendini eleştirme, olumlu ve olumsuz değerlendirme yapabilme.
- 8- Belirli hedef ve amaçlara yönelme. Bu amaçlar doğerultusunda davranışları düzeltme.
- 9- Kendi kendini denetleyebilme²³¹.

Müze eğitimi sadece ziyaret ile kalmamalı, sonrasında konu ile ilgili etkinlik uygulamaları yaptırılabilir. Müze eğitimi sonrasında yaptırılacak etkinlik örnekleri şu şekilde belirlenebilirsiniz:

- 1- Öğrencilerden müze ile ilgili şiir, kompozisyon ve hikâye yazmaları istenebilir.

²³¹Gnen- Dalkılıç 2009, 40-41.

- 2- Müzenin tarihçesi ve müzedeki tarihi eserlerle ilgili edindiği bilgiler ve gözlemler soru cevapla pekiştirilebilir.
- 3- Müzedeki gözlemler doğrultusunda resim ve üç boyutlu çalışmalar gibi sanatsal uygulamalar yaptırılabilir.
- 4- Müzedeki eserler üç boyutlu çalışma yapmaya uygun ise kil ve benzeri yoğurma maddeleri ile uygulama yapılabilir.
- 5- Müzeyi tanıtan bir afiş tasarlanabilir.
- 6- Müzede tutulan notlar ve çizilen resimlerden oluşan bir pano hazırlanabilir.
- 7- Müzedeki eserlerden yola çıkarak grup çalışmaları oluşturulabilir.
- 8- Müzede sergilenen nesnelerden, giysi, hikâyelerden yola çıkarak canlandırmalar yapılabilir.
- 9- Müzedeki eser ve o dönemin yaşantısı ile ilgili dramalar yaptırılabilir.

10- Öğrencilere müzede beğendikleri, etkilendikleri bir eserle ilgili hikâye yazmaları istenebilir²³².

Bu bilgiler ışığında “Yere Müze” için örnek bir ünite tasarısı oluşturabiliriz:

Ünite: Geçmişimi Öğreniyorum	
KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR VE ETKİNLİĞE HAZIRLIK
1- Yasanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, yakın çevresini ve geçmiş yaşantılarını betimler. 2- ve gelecek arasında köprü kurup analitik	• Öğrenciler, ziyaret edilecek müze, ders konusu ve plan ile ilgili öğretmen tarafından bilgilendirilir. • Aile, okul ve gidilecek müzeden

²³² Özseskiç, 2009, 29.

düşünme becerileri kazanır. 3- Geçmiş yaşantıları fark eder. 4- Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar. 5- Teknolojik ürünlerin hayatımızda veç evremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır. 6- Yerel Müze’de teshir edilen belirtilen dönemlere ait elbise ve diğer kullanım eşyaları	gerekli izinler alınır. • Öğrenciler; aile bireyleri hakkında bilgileri toplarlar, aile büyükleri ile görüşmeler yaparak, aile bireyleri ve aile geçmişi ile ilgili önemli tarihleri sözlü tarih çalışma kâğıdına yazarlar. • Müze ziyareti öncesi bir nesne belirlenir (Kadın kıyafetleri, erkek kıyafeti vs.) • Öğretmen; kadın kıyafetleri ve erkek kıyafetine ait
---	--

gibi eserleri gözlemleyerek nesnelere dayalı aile tarihi oluşturur. 7- Kullanım eşyaları olan eserler aracılığı ile aile tarihindeki ve milli kültürü yansıtan öğeleri fark eder. 8- Müzedeki eserlerin özelliklerine göre sınıflandırılmış olduğunu kavrar. 9- Eserler aracılığı ile aile tarihini tanımaya istekli olur. 10- Müzedeki eserler ile eserlerin ait olduğu dönemdeki gündelik	fotoğrafları temin eder. Yapılacak drama çalışması belirlenir. • Öğrenciler, müzede yapılacak drama çalışmasında kullanılacak olan; takma sakal, bıyık ve başörtüsünü temin ederler. • Öğrenciler gruplara ayrılır. Her gruba sosyal yaşam özelliklerini içeren konular verilir ve müzedeki eserleri inceleyecekleri söylenir. Her grup,
--	--

hayat arasında ilişki kurar. 11- Akrabalarının ve birçok büyüklerinin yaşadığı ortamları, gezdikleri yerleri fark edip, incelemeler yapılabilir.	müzede kendi incelediği yaşam özelliklerini anlatan eserleri (yemek kapları, kıyafetler, kumaşlar, savaş aletleri, takılar vb.) inceler. Eserler sınıflandırılır. • Öğrencilere, müzedeki; kadın kıyafetleri, erkek kıyafetinin fotoğrafı gösterilir. Bu nesneleri müzede bulmaları istenir. Bulunan nesnelerin hangi koleksiyonun içinde olduğu
--	---

	söylenir ve koleksiyonun diğer nesneleri tanıtılır. • Öğrenciler; kadın kıyafetleri, erkek kıyafetinin teshir edildiği camekanlı bölümde toplanır. Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir • Müzede gördüğünüz eserler günümüzden kaç yıl önce kullanılmıştır?
--	---

	• Aile büyüklerinizden kimler müzedeki eserlere benzer nesneleri kullanmış olabilir? • dönemde yaşamış olsaydınız, giyindiğiniz kıyafetler nasıl olurdu? • Aile büyüklerinize dedelerinden ya da ninelerinden kalan, müzedeki eserlere benzer; kap, kacak, takı vb. nesne var mı? • Aile büyüklerinize ait maddi veya manevi değeri olan
--	---

	eşyaları saklar mısınız? • Ailemize ait bilgilerin yazılı hale getirilmesi için hangi kaynakları Kullanabiliriz? Sorulara gelen cevaplara göre ders şekillenerek devam eder.
--	--

6.1 Müze Eğitimi ve Yaratıcı Drama Uygulamaları:

Eski Yunanlılarda “drama” doğrudan doğruya “yaşamak” anlamında kullanılırdı. Oxford Sözlüğünde, drama sözcüğünün karşılığı olarak “bir sahne oyunu, dramatik sanat” yazmayken Türkçede “acıklı” gibi bir anlam kazanmasına karşın, elbette sözcüğün anlamı bu değildir. Etkili, canlı, tiyatral, göz alıcı gibi anlamlara gelen bu sözcük drama sözcüğüne hizmet eden bir anlam taşımaktadır²³³.

Yaratıcı drama kendi bileşenlerine sahip farklı bir sanat alanıdır. Yaratıcı drama yöntemi; bilişsel, duyuşsal ve devinimsel davranış hedeflerini aynı anda kapsama özelliğiyle, öğrencilerin farklı özellikleriyle birçok öğrenen türünü de (yaşantılara dayalı öğrenme, hareket yolu ile öğrenme, aktif öğrenme, etkileşim yolu ile öğrenme, işbirliği kurarak öğrenme, keşfederek öğrenme, tartışarak öğrenme duygusal öğrenme, sosyal öğrenme, kavram öğrenme vb.) kucaklar. Kısacası; farklı ilişkileri görebilme, yaşamı çok yönlü algılayabilme, bir olayı

²³³ Gönen -Dalkılıç 2009, 7.

farklı yönleriyle irdeleme, problem çözebilme ve karar verebilme kendini ve başkalarını anlayabilme, yeni durumlara uyum sağlayabilme ve kendini ifade edebilme gibi amaçları da içinde barındırabilen yaratıcı drama uygulamalarına, öğrenme ve öğretme ortamının etkinliğini, verimliliğini ve kalıcılığını artıran yaşantı yoluyla öğretim uygulamaları da diyebiliriz²³⁴.

Drama etkinliklerinin amacı, çocuğun her alanda kendini ve insanları farklı açıdan görmeye çalışır. Hayal ve yorum gücünü kullanarak çevresini tanır. Duygularını, heyecanlarını harekete geçirir. Çocuk bu etkinlikler ile birçok yaşantıyı öğrenip bunları kendi yaşantısıyla birleştirerek yeniden düzenlemeler yapar. Hareketli ve yaratıcılığa dayanan ortam, çocukları zevkle çalıştığı bir ortamdır. Dramatik etkinliklerde çocukların yorum, tartışma ve hareketlerle kendilerinin rahatlıkla ifade etmesi onlara özgüven duygusu aşılar. Yapılan etkinlikler çocukların içlerinden geldiği gibi davranıp rahatlamalarını sağlamaktadır²³⁵.

²³⁴ Kırkar- Yılmaz 2010, 9.

²³⁵ Gönen- Dalkılıç 2009, 31-32.

Çocuk, doğal gelişiminin bir unsuru olan keşfetme arzusu ile doğar ve kendini çevreleyen dünya hakkında her gün ,”neden böyle oldu?” “onu değiştirmek için ne yapabilirim?” “yaparsam ne olur?” tarzında sorular sorar. Bu soruları cevaplarken kendi kendilerine öğrenmeleri konusunda çocuklara yardımcı olabiliriz. Keşfetme arzusu, çocuğun gelecekteki öğrenimine temel oluşturur.²³⁶

Drama, özde öğretim programının eşsiz ve bütünüleyici bir unsurdur. Eğitimde sistemli ve devamlı drama eğitimi vermek, öğrencilere değerlendirme, yaratma, keşfetme, çözümlemeye yönelik soru sorabilme becerilerine sahip olma şansı sağlar. Bu sayede deneyim ve cesaretleri gelişir. Drama, yüksek düzeyde yaratıcılık gücüne dayanan, insan tecrübesini araştıran bir yoldur. Dramatik etkinlikler, insancıl düşünme, duyumsama ve davranmayla birlikte insanın kendisini ve diğerlerini tanımasına yardımcı olur. Öğrencileri, beceri sahibi, tutarlı, anlayışlı, sahip oldukları imkânlarla dünyalarını genişletmeye çalışan, çalışan, yaşama kendi düşüncelerin ile katılan, cesaretli bireyler olma yolunda destekler.

²³⁶ Gönen -Dalkılıç 2009, .39.

Eğitim literatürü, eğitimde drama, müze eğitiminde drama kavramında söz konusu olan etkinliğin kapsamı eğitimci tarafından belirlenir. Eğitimde drama bir karakter eğitimidir. Müze eğitiminde kullanıldığında da bireyin:

- Çevresini tanımasını, anlamasını.
- Yaratıcı hayal gücünün gelişmesini.
- Yaşamı çok yönlü algılamasını.
- Araştırma istek ve duygusunun gelişmesini.
- Farklı görüş açılarına sahip olmasını, eleştirmeyi, tartışmayı öğrenmesini sağlar²³⁷.

Günümüzde drama yöntemiyle yapılan eğitim çalışmaları; eğitim programının sorgulayıcı, keşfedici, yaratıcı ve aynı zamanda da eğlenceli olmasını sağlamaktadır. Birey olma yolunda öğrencilerin kendilerine güvenmelerini sağlayan ve çevresiyle iletişim kurmaya yönlendiren yaratıcı drama yöntemi; plastik sanatlar eğitiminin temelinde yatan görsel algı ve tasarımı pekiştiren bir niteliğe de sahiptir. “Müzelerde sergilenen eserlerin, objelerin, çevreyi algılama, görsel

²³⁷Gönen- Dalkılıç 2009, 51-52-53.

iletişim kurma, görsel dili söyleme dönüştürebilme yönünde kullanımı sanat eēitimcileri için özenle ele alınması gereken, zengin bir alandır²³⁸.

Sosyal Bilgiler eēitiminde, müze konusu altında incelendiēinde, drama iyi bir organizasyon ister. İyi bir drama ortaya çıkması için bazı esasları dikkate almak gerekir Bunlardan ilki, ērencinin ne ērenmesi gerektiēi; müze kavramı, geçmiş ve gelecek muhakemesi vs. yani Tema seçimi. İkincisi, ērenmesini istediēimiz konuyu hangi ortamda en iyi ērenir; evre düzenlenmesi ve çevrenin belirlenmesi. Üçüncüsü, drama hakkında çözülecek problem ve ērencilerin ne yapmaları gerektiēidir. Tüm bunların yanında ēretmenin yönlendirmeleri de çok önemlidir. Sayfa önemli deēil²³⁹.

Herhangi bir konuda somut malzeme kullanılmadan ele alındıēında, çocuklar malzemeyi tanıyor olsalar bile konu onlar için yine de soyut sayılacaktır. Çünkü onlar için görmek, dokunmak nesneyi tanıtırken, kavrama daha sonra kazanılır²⁴⁰.

²³⁸ Karabıyık 2007, 84-85.

²³⁹ Gönen- Dalkılıç 2009, 54.

²⁴⁰ Gönen- Dalkılıç 2009, 63.

Müzelerin, sınıfta başarmanın zor olduğu nitelikleri çocuğa verebileceği açıktır. Çağdaş eğitimde çocuğa kazandırılması hedeflenen; empati, yaratıcılık, merak ve ilgi uyandırma, eleştirel düşünme gibi niteliklerin müzelerde yapılan eğitsel faaliyetlere kazandırılması daha kolay ve daha kalıcıdır. Bu niteliklere, müzelerde uygulanan örnek etkinliklere kısaca değinelim.

Empati: Stockholm Kent Müzesinde yürütölen bir projede, müze, geçen yüzyıla ait Blockmaker'ın evinde, öğrencilerin 1917'deki günlük yaşamı canlandırdığı bir etkinlik düzenler. Öğrenciler birkaç saatliğine, döneme özgü mobilyalar arasında tarihsel ortama uyarlar ve o günlerin haberlerini tartışır. Bu etkinlik sonucunda, rol oynayan öğrencilerde şu izlenimler oluşmuştur:

Onlar ayakta durmak ve sıkıntılı koşullarda çalışmak zorundaydılar; eve girince mutfakta bulaşık makinesi görmek ne kadar güzel. Anneannem gençken hayat gerçekten böyle miydi? Diye düşünmeye başlıyorsunuz. Merak ve İlgi Uyandırma, Okul, öğrencilere bilgi aktarımı yapmaktansa, öğrencilerin

öğrenmeye olan merakını ve isteğini geliştirmeye çalışmalıdır. Müzeler, öğrencilerine deneysel etkinlikleri ve deneme yanılma yöntemlerini fırsat vermekle kendi kendilerine bilgiyi keşfetmelerini hedeflerler. Kendilerinin etkin olduğu ortamlar çocukların meraklarını kamçılar. Müzeler, bilginin edilgin olarak alındığı bir yer değil, çocuğun eğlenerek, araştırarak öğrendiği mekânlardır. Yurt dışında pek çok müze, çömlek, balta, mızrak, mücevherat gibi objeleri geleneksel sergileme yöntemi yerine, gösterimdeki objeler için uygun ve yaşayan ortamlar tasarlamışlardır. Bu yöntemle ziyaretçiye sadece sergiyi görme fırsatı tanımıyor, sergide etkin bir rol oynama fırsatı da veriliyor. İsveç kültürel mirasını koruma temel fikriyle 1891’de kurulmuş olan Skansen Açık Hava Müzesi örnek olarak gösterilebilir. Burada ziyaretçiler, değişik mesleklerin ve geleneklerin sergilendiği ülkenin dört bir yanından getirilmiş çiftlikler ve atölyeleri gezerek, çakmak taşıyla ateş yakma, yün eğirme, eski moda yemekler pişirme gibi geçmiş zamanın günlük yaşamının parçaları olan pek çok etkinliği yerine getirirler²⁴¹.

²⁴¹ Karabıyık 2007, 86.

Tüm bunlar göz önüne alındığında önemli olan; öğretmenin, yaratıcı dramanın ne olduğunu ve olmadığını iyi bilmesi, bileşenlerini ve aşamalarını özümsemesi, dersini yaratıcı drama ile yapılandırma sürecini kolaylaştıracağı için önemlidir. Anlatacağı konuyu hedeflediği kazanımlara göre yapılandırabilmesi, birbirini destekleyen etkinlikleri birbirini bütünler biçiminde sıralayabilmesi, öğretmenin uygulamaları gerçekleştirirken yaratıcı dramayı ayrıntılarıyla bilmesi ile mümkün olacaktır²⁴².

Şimdi de, Ali Kırkar ve Nilay Yılmazın hazırladığı “İlköğretim Derslerinde Yaratıcı Drama Uygulamaları” kitabında yer alan drama örneklerinden yola çıkarak, Yerel Müze’nin gezildikten sonra, ders işlenişine de uyarlayarak, Nevşehir’in Göreme ilçesinde Sosyal Bilgiler Dersinde bir yaratıcı drama örneği sunmaya çalışacağız.

²⁴² Kırkar- Yılmaz 2010, 9.

“Yerel Müze”

Konu : Yerel Müzeyi Tanıma

Diğer Alanlar : Tarih, Coğrafya

Kazanımlar : Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri fark eder. Kültür öğelerini geçmişten bugüne değinerek taşıdığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.

- Buluşlarla gündelik yaşamın kolaylaştığını fark eder.
- Toprakta gereçlerin nasıl yapıldığını kavrar.
- Eski dönemlerden günümüze kalan nesnelerin geçmişin belgeleri olarak değerli olduğunu kavrar.
- Tahminde bulunmaktan, çıkarımlar yapmaktan zevk alır.
- Yaratıcı drama ile yapılan etkinliklere katılmaktan zevk alır.
- Grupla iletişim kurar.

Süre : 80 dakika (40+40)

Seviye : 6- 7. Sınıf.

Gereçler : Yörede çekilmiş eski bir film olan Bir Türk’e Gönül Verdim filmi, Müze resimleri, Nevşehir’i yerini gösteren bir harita ve eski fotoğraflar. Temini isteğe bağlı araç gereçler: öğrencilerin evlerinde buldukları yöreye ait resim, eşyalar, kitaplar.

İşleniş

Birinci Basamak

Süre : 10 dk.

Gereçler : Dosya kâğıtları

İşleniş : Öğrenciler üç gruba ayrılırlar. Öğretmen her gruba birer dosya kâğıdı verir. Gruptakiler birbirini görecektir şekilde oturur ya da ayakta dururlar. Herkes kâğıdı sıra ile eline alarak ona bir nesne yöreyi simgeleyen bir simgenin şeklini vermeye çalışır. Kâğıdı bu şekli verirken yaratıcılıklarını da kullanarak, istedikleri gibi kâğıdı yırtıp formunu bozabilirler. Bu işlemi bitiren öğrenci, yaptığı nesnenin ne olduğunu göstermek için onun birkaç saniye kullanır ve yanındaki

arkadaşına verir. Diğer öğrenci de o şekli bozup başka bir forma sokabilir ancak başka bir kâğıt verilmez grup sadece verilen kâğıdı kullanması gerekir ve bir tur tamamlayacak şekilde istenirse birkaç tur oynayarak bu dönüşüm işlemini bitirir.

İkinci Basamak

Süre : 5 dk.

İşleniş : Öğretmen, öğrencilerin hayal etmesini ister: *“Hayal edelim; elektronik gereçlerin olmadığı, günümüzde kullanılan mutfak gereçlerinin yapıldığı malzemenin olmadığı bir zamanda yaşasak neleri kullanarak yaşamımızı daha kolay hale getirirdik. Bu düşünceleriniz ile yöreyi anlatan yerel müze arasında da bağlantı kurarak yapabilirsiniz.”*

Öğrenciler ile fikir paylaşımı yapılır.

Üçüncü Basamak

Süre : 15 dk.

Gereçler : Yönlendirme Kartları

İşleniş : Canlandırma

Öğretmen: *“Toprağın önemli bir malzeme olarak kullanıldığı yörede, insanları bu durum nasıl etkilemiştir? Sizce geçimlerini nasıl sağlıyorlardı?”*

Öğrenciler dört gruba ayrılır. Öğretmen: Gruplardan ikisine büyük babalarının, annelerinin bile daha çok küçükken yaşadığı dönemleri hayal edin sizce çok eski dönemlerde insanlar geçimlerini nasıl sağladıklarını, küçük bir kasabayı böyle hayal ederek düşünebilmelerini ve canlandırmalarını ister. Yiyecek bulma, onları muhafaza etme, konaklama, ısınma ve günlük yaşamlarını kolaylaştıran eylemlerden bir ya da birkaç tanesinden yola çıkarak canlandırma yapabilecekleri söylenir ve belirli süreleri verilir. Burada önemli nokta, farklı birçok grubun farklı ayrıntıları yakalayabilmelerini sağlayabilmektir.

Dördüncü Basamak

Süre : 40dk.

İşleniş : Nevşehir’in Göreme

İlçesiyle ilgili, yöresel izlerin olduğu bir film izleme.

Öğretmen, Halit Refiğ’in yönettiği 1969 yılında izleyicilerle buluşan “Bir Türk’e Gönül Verdim” filmini

yerel özellikleri tanıtmak amacıyla izlenmesine karar verir.(Ek.42) Film izlenmeden önce izlenecek filmi öğrencilere, karakterlerini ve konusunu tanıtır. Bu film Almanya'dan gelen yabancı bir bayanın Göreme'de yaşayan bir Türk'e âşık olması, bölgenin kültürünü, gelenek göreneklerini öğrenip, Müslüman olmasını ve bu süreçte gelişen trajedi olayları anlatır.

Değerlendirme : Film izlendikten sonra Göreme ilçesinin yöresel özellikleriyle ilgili çeşitli sorular sorarak bağlantı kurmaya çalışır. Bu özelliklerin yerel bir müzede nasıl kullanılabileceğini sorar ve benzeri sorularla yerel müzeyi kafalarında canlandırabilmelerini sağlar. Bu filmde kullanılan bazı geleneksel malzemelerin benzerleri isteğe bağlı temin edilebileceğinin de vurgulanması gelecek derslere de yerel müze konusunun heyecanını taşıyacaktır.

Süre : 10dk.

Gereçler : Nevşehir, Göreme'nin yerini gösteren harita/ görsel nesneler

Temini isteğe bağı gereçler; Göreme ile ilgili resimli yardımcı kitaplar.

İşleniş : haritada Nevşehir'in ve Göreme'nin yeri gösterilir. Elde edilen resimlerden yola çıkarak, o dönemin evlerinin nasıl olduğu, insanların neler yaptıkları kısaca anlatılır ve yerel müzelerin önemine kısaca değinilir.

“Yerel Müze”

Konu : Geçmişimi Öğreniyorum

Diğer Alanlar : Tarih, Coğrafya

Kazanımlar : Sözlü Tarih yöntemi

kullanarak ve bunları nesnelere dayandırarak aile tarihi oluşturur. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, yakın çevresini ve geçmiş yaşantılarını betimler. Geçmiş ve gelecek arasında köprü kurup analitik düşünme becerileri kazanır. Geçmiş yaşantıları fark eder.

İşleniş

Birinci Basamak

Süre : 40 dk.

Gereçler : Kâğıt

İşleniş : Yerel Müze gezildikten

sonra oradaki tarihi geçmişler, ailelerin fotoğraf arşivleri, o devirde yaşayan halkın kullandığı araç gereçler hakkında genel bir değerlendirme yapılır. Öğrenciler; aile bireyleri hakkında bilgileri toplarlar, aile büyükleri ile görüşmeler yaparak, aile bireyleri ve aile geçmişi ile ilgili önemli tarihleri sözlü tarih çalışma kâğıdına yazarlar.

- Müze ziyareti sonrası bir nesne belirlenir (Kadın kıyafetleri, erkek kıyafeti vs.)
- Öğretmen; kadın kıyafetleri ve erkek kıyafetine ait fotoğrafları temin eder. Yapılacak drama çalışması belirlenir.
- Öğrenciler, müzede yapılacak drama çalışmasında kullanılacak olan; takma sakal, bıyık ve başörtüsünü temin ederler.
- Öğrenciler gruplara ayrılır. Her gruba sosyal yaşam özelliklerini içeren konular verilir ve müzedeki eserleri inceleyecekleri söylenir. Her grup, müzede kendi incelediği yaşam özelliklerini anlatan eserleri (yemek kapları, kıyafetler,

kumaşlar, savaş aletleri, takılar vb.) inceler. Eserler sınıflandırılır.

- Öğrencilere, müzedeki; kadın kıyafetleri, erkek kıyafetinin fotoğrafı gösterilir. Bu nesneleri müzede bulmaları istenir. Bulunan nesnelerin hangi koleksiyonun içinde olduğu söylenir ve koleksiyonun diğer nesneleri tanıtılır.
- Öğrenciler; kadın kıyafetleri, erkek kıyafetinin teshir edildiği camekânlı bölümde toplanır. Aşağıdaki sorular yöneltilerek, öğrencilerin yanıtları “doğru” veya “yanlış” gibi değerlendirmeler yapılmadan dinlenir.
- Müzede gördüğünüz eserler günümüzden kaç yıl önce kullanılmıştır?
- Aile büyüklerinizden kimler müzedeki eserlere benzer nesneleri kullanmış olabilir?
- Dönemde yaşamış olsaydınız, giyindiğiniz kıyafetler nasıl olurdu?
- Aile büyüklerinize dedelerinden ya da ninelerinden kalan, müzedeki eserlere benzer; kap, kacak, takı vb. nesne var mı?

- Aile büyüklerinize ait maddi veya manevi değeri olan eşyaları saklar mısınız?
- Ailemize ait bilgilerin yazılı hale getirilmesi için hangi kaynakları kullanabiliriz?

İkinci Basamak

Süre : 40 dk.

İşleniş :Yerel Müze ile ilgili gerekli hazır bulunuşluk düzeyleri ilk basamakta oluşturulduktan sonra varsa yerel müzenin drama odasında ya da sınıf ortamında, aşağıdaki metin karşılıklı konuşma şeklinde biri erkek biri kız iki öğrenciye okutulur.

Kız öğrenci babaanne rolü yapar, erkek öğrenci çocuk yani torun rolündedir. Çocuğun; dedesinin dedesi ve babaannesini biri erkek biri kız iki öğrenci, dedesinin babası ve annesini biri erkek biri kız iki öğrenci, dedesini bir erkek öğrenci, halasını bir kız öğrenci, anne ve

babasını biri erkek biri kız iki öğrenci, ablasını bir kız öğrenci temsil eder. Diğer öğrenciler de onları izler²⁴³.

Ahmet: *Babaanne sen ne zaman doğdun?*

Babaanne: *1945 yılında doğdum yavrum.*

Ahmet: *Dedemle kaç yasında evlendin?*

Babaanne: *On yedi yasında evlendim. Bizim zamanımızda kızlar erkenden evlenirdi.*

Ahmet: *Babam ne zaman doğdu?*

Babaanne: *Baban otuz yedi yasında. Yani 1973 yılında doğdu.*

Ahmet: *Peki Emine halam hangi yıl doğdu?*

Babaanne: *Halan 1963 yılında doğdu.*

Ahmet: *Dedem o zamanlar ailesini geçindirmek için neler yapıyordu?*

Babaanne: *Deden yıllarca köyümüzdeki tarlaları ekip biçti. Hayvanlarımıza baktı. Ben de ona yardımcı oldum. 1971 yılında Konya'ya taşınana kadar hep bu işlerle uğraştık.*

Ahmet: *Peki dedemin babası da mı aynı işle uğraşmış?*

²⁴³ ²⁴³ Ekeldik 2010, 118.

Babaanne: Evet. Dedenin babası da dedenin dedesi de çiftçiydi. Dedenin dedesi 1915 yılında I. Dünya Savaşı'nda şehit olunca, bütün işlerle dedenin babası tek başına uğraşmış.

Ahmet: Dedemin dedesi nerede şehit olmuş Babaanne?

Babaanne: Çanakkale'de şehit olmuş yavrum. Dedenin babası, onun yokluğunda çok zor zamanlar geçirmiş. Okula bile hiç gitmemiş.

Ahmet: Dedemin babası ne zaman olmuş?

Babaanne: Dedenin babası 1985 yılında oldu. Deden, babasının tutun kesesini halen hatıra olarak saklar yavrum. Ben de annemin iğne oyalı yemenilerini halen sandığımda saklarım.

Ahmet: Babam ne zaman okula başladı babaanne?

Babaanne: Babanı 1979 yılında Cumhuriyet İlkokulu'na yazdırdık.

Ahmet: Babam İlkokuldan sonra hangi okulda okudu?

Babaanne: Baban ilkokulundan sonra Karma Ortaokulu'nda okudu. Daha sonra Konya Lisesi'ni bitirdi. Öğretmen olmayı çok istediği için Eğitim Fakültesi'nde okudu. Annenle de o yıllarda tanıştı.

Ahmet: Babaanne, babamla annem ne zaman evlendi?

Babanne: *Yavrum, babanla anneni 1996 yılında evlendirdik.*

Ahmet: *Babanne, ablam ne zaman dünyaya geldi?*

Babanne: *Yavrum, 1997 yılında ablan dünyaya geldi.*

Ahmet: *Öyleyse ablamdan iki yıl sonra da ben dünyaya gelmişim.*

Ahmet: *Aile Tarihimin Kronolojisi:*

1915 - Dedemin dedesi şehit olmuş.

1945 - Babaannem doğmuş.

1962 - Babaannem dedemle evlenmiş.

1963 - Emine halam doğmuş.

1971 - Konya'ya taşınmışız.

1973 - Babam doğmuş.

1979 - Babam ilkokula başlamış.

1985 - Dedemin Babası olmuş.

1996 - Babamla annem evlenmiş.

1997 - Ablam dünyaya gelmiş.

1999 - Ben dünyaya gelmişim.

Değerlendirme : Birey geçmiş ve gelecek arasında köprü kurup analitik düşünme becerileri kazanır. Yani bir problemi, olayı alt başlıklara ayırıp her bir

başlığı ayrı ayrı irdeleyip, eleştirerek her biri arasındaki bağlantıları gerçekçi kanıtlarıyla ortaya koyar. Bunları değerlendirip neticeye ulaşır. Yerel Müzeyi gezen öğrenci buradan kendi yaşantısına kadar bir alt başlık oluşturabilir ve geçmiş yaşantıları irdeleyip, kendi yaşamı ve günümüz dünyası ile ilişki çıkarımlarında bulunabilir. Bu öğrenciye aynı zamanda sahip olduğu bilgiyi analiz etme becerisi kazandırır. Edindiği bilgiler ışığında geçmiş yaşantıları fark eder. Yaratıcı drama ve rol yapma tekniğiyle kendilerini başkalarının yerine koyup empati yeteneklerini geliştirip daha kalıcı ve etkili bir öğrenme gerçekleştirirler.

“Yerel Müze”

Konu : Yerel Müzede Film

Diğer Alanlar : Tarih

Kazanımlar : Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır.

Gereçler : Yerel bir film

Birinci Basamak

Süre :40 dakika

İşleniş :Filmler, bilişsel duyuşsal ve pisikomotor becerilerin öğrencilere kazandırılmasını kolaylaştıran materyaller arasındadır. Öğretmen öğrencilerine yerel özellikler taşıdığını düşündüğü yöresel bir film seçer. Film izleme sırasında öğrencilerin elde ettikleri deneyimleri sınıfla paylaşımlarını sözlü ve yazılı olarak ifade etmelerini ister. Bu düşünceler genel kanaat- kişiler ve olaylar hakkında olacaktır. Bu sırada bazı etkinlikleri de beraber yürütür. Bunlar:

- 1- Tartışma: Film üzerinde tartışma yapabilme etkinliğini gerçekleştirirler. Filmin içeriği, vermek istediği mesaj, ön yargı barındırıp barındırmadığı gibi sorular üzerinde konuşulur.
- 2- Not Tutma: Film izleme sırasında öğrencilerden yerel özellikler gösteren bazı önemli noktaları kendilerinin tespit edip not almaları istenir ve film sonunda sınıfla paylaşılır.

- 3- Film Köşesi Oluşturma: Film hakkında tanıtım yapılır. Yerel özellik gösteren başka filmlerinde izlenmesi sağlanır.
- 4- Ahlaki-Düşünsel ve Empatik Tahlil: Filmin konusu,, karakter davranışları, ahlaki tahlil ve yine karakterlerle ilgili empati etkinlikleri yapmaları öğrencilerden istenir.
- 5- Konu Tamamlama: Filmin bir kısmı gösterilip geri kalan konusunun öğrencilerin kendilerinin tamamlamaları istenir.

İkinci Basamak

Süre :40 dk.

İşleniş :Öğrencilere 3 kısımdan oluşan çalışma yaprakları yaptırılır. Bu etkinlik sayesinde hem filmde önce hem de filmde sonra duygu düşüncelerini anlamaya yönelik bir etkinliktir. Bu çalışma yaprağı şu şekilde hazırlanır ve öğrenci bunları sorunun kendilerinden istediğine göre kısa ya da uzun cevaplı olarak doldurur:

Ad –Soyad/Numara/Film adı/ Film konusu

Birinci Kısım

Bu bölümü film izlemeden önce doldurunuz

-Film hakkında bilginiz var mı?

-Film ismine dayalı olarak film içeriği hakkında düşüncelerinizi kısaca yazınız

-Film afişine dayanarak film içeriğinin ne olabileceği hakkında bir paragraf yazınız.

İkinci Kısım

Bu bölümü film izleme esnasında ve film bitiminde doldurunuz

-Film ilk sahnesinde verilmek istenen mesaj nedir?

-Film hangi mekanda geçiyor?

-Bu mekan hakkında bir ön bilgiye sahip misiniz?

-Sizce hangi tarihler arasında bu yöresel film geçiyor?

-O dönem gelenekleriyle günümüzde kullanılan gelenekler arasında benzerlikler var mı?

-Kaybolduğunu düşündüğünüz ve filmde dikkatinizi çeken yöresel değerler var mıdır?

Üçüncü Kısım

Bu bölümü ikinci bölüm tamamlandıktan sonra doldurunuz.

- Filmin bitiminde bizlere verdiği mesaj neydi?

-Size göre film nasıl bitmeliydi?

-Film bitiminde kafanıza takılan sorular var mı?

Bu kısımda öğrenciler grup oluşturarak çalışma yapraklarındaki sorulara verdikleri cevapları karşılaştırırlar. Farklı cevapların nedenlerini tartışarak ortaya koymaya çalışırlar.

“Yerel”

Konu : Yerelimizi Tanıyoruz

Diğer alan :Tarih

Gereçler :Yerel Nesneler

Birinci basamak

Süre :40 dk.

İşleniş : Nesneye dokunarak tanıma oyunu yaptırılır. İçi görünmeyen torbaya herkes yöresel bulduğu bir nesneyi koyar. Bunu kimse görmez. Çember olarak dizilen öğrenciler gözleri kapalı ellerine bir nesne alırlar. Dokunarak tanımaya çalışırlar ve sağında oturan arkadaşlarına uzatırlar. En son yine o yerel nesne torbaya atılır. En sonunda da kaç nesneye dokunduklarını söylemeye çalışırlar. Bu oyun hem yerel nesneleri eğlenceli olarak kavramlarını sağlarken algılama becerilerini de geliştirir.

İkinci Basamak

Süre :40 dk.

İşleniş :Yeni bir öykü oluşturma etkinliği yaptırılır. Bir önceki oyunda kullanılan yöresel nesnelerden biri seçilir ve öğrenciler gruplar oluşturarak bu nesne hakkında değişik öyküler oluştururlar. Gerekli görüşürse öykü dramatize edilir roller paylaşılır ve eğlenceli bir etkinliğe dönüştürülebilir.

Sonuç:

Kültürel varlıkları koruma ve gelecek kuşaklara miras bırakma gibi işlevleri nedeniyle müzeleri olmazsa olmaz bir gereksinim olarak kavrayan müzecilik anlayışının önemini vurgulamak; günümüz koşullarında, ülkemizde bir sorun olarak algılanması gereken nitelik ve nicelik açısından yetersiz müzecilik anlayışını bilinç seviyesine yükseltmek; dünyada ve Türkiye'deki müzecilik uygulamalarındaki örneklerden hareketle ideal bir yerel müze profili oluşturmak tezin amacı olmuştur.

Dokuz Mousa'nın yaşadığı ev tanımıyla yaşama geçen müze; toplama, koruma, bakım, onarım, belgeleme, sergileme ve eğitim amaçlarıyla önemli bir yere sahip olmuştur. Tanımı zamanla değişmiş olsa da eserleri sadece sergilemekle kalmamış eserler ve yaşantımız içinde oluşması gereken bağları da kuvvetlendirmiştir. Her ne kadar müze Osmanlı devleti zamanında batılı devletlerden farklı bir gelişme göstermiş olsa da ülkemiz için önemli kişiler yetişmiş ve özel miraslar bırakılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında da

devlet desteğiyle ayakta duran müze için sonlara doğru önemli atılımlarda bulunulmuştur. Müze gelişimini sürdürmüş ve zamanla birçok türe ayrılmıştır. Bu türlerden biri olan yerel müzede bu tezin ana konusunu oluşturmuştur.

Sözlü tarih, sözlü gelenekler, yerel tarih, vilayet salnameleri, savaşlarda şehit olan isimleri bulabildiğimiz arşiv belgeleri, seyyahlardan edindiğimiz bilgiler ve daha birçok etnografik malzemelerden kolayca yararlanabilen yerel müzeyi Nevşehir, Göreme kasabasında hayal ettik. Bilinen yaşantılardan çok okunmamış, bilinmeyen yaşantıların var olduğu gerçeği bu konu altında değer bulmuştur. Sergilemeden, ziyaretçi ihtiyaçlarına, bilgi panolarından, drama odalarına kadar ideal bir yerel müze nasıl olmalı ve bu bölgede nasıl olabilir tasarıları hayata geçmiştir.

Yabancı müzelerden yapılan alıntılarla zenginleşen yerel müze özellikleri ülkemizde neredeyse yok sayıdadır. Yerel Müzenin hem kültürümüzün gelecek kuşaklara aktarımında yaratacağı kolaylık hem de eğitiminde kullanılabilir olma özelliğiyle unutulmaması ve her bölgede uygulanması gereken bir müze türüdür.

Okul- Yerel Müze bağının da çeşitli drama ve ünite çalışmalarıyla rahatlıkla desteklenebilecek açıklığa sahip olması yeni nesil için eğlenceli bir bakış açısı da getirecektir.

Müze ortamının %70- %80 oranında eğitim açısından daha kalıcı olduğu düşünülürse yerel bir müzenin de eğitim ortamında kullanılıp Sosyal Bilgiler dersine de uyarlanabilmesiyle yeni bir eğitim konusu daha eklenmiş olacaktır. Çünkü bir yöreye ait yerel müze öğrenciler için, yerel halkın geçirdiği sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal evrelerinin tamamı izletebilecektir. Bu kapsamda kurulacak yerel müzede; bölgenin mimari, kültürel ve etnik kimlikleri, tarihsel süreci, komşu bölgelerle olan ticari, kültürel ilişkileri eğitici ve bilimsel verilere dayalı öğrencileri bilinçlendirecektir.

Ülkemizde müzelerin, çocukların ve halkın eğitimine katkısı yeni yeni önemsenmeye başlanmış olsa da henüz müze ve okul işbirliği tam olarak gelişmemiştir

Bu tezde kısmen de olsa oluşturulmaya çalışılmış Nevşehir'in Göreme kasabasında koleksiyonundaki eserleri oluşturan yörenin merkezinde veya yakınında bulunan; bulunduğu yöredeki yerel özelliğe sahip eserleri

toplayan, koruyan, belgeleyen, sergileyen yerel müze Türkiye'nin başka bir şehrinde düşünülen yerel müze içinde önem arz edecektir. En önemli özelliği eğitime de uyarlanabilir olmasıyla ve bu alanda yayınlanmış eserlerin olmamasıyla da önemi daha da artacaktır. Buradan da anlaşılabacağı gibi, yerel bir müze ortamındaki öğrenme, okuldaki öğrenmeyi destekler niteliktedir.

Okulda öğrenmeler genellikle öğrencilerin duyularıyla hissedemediği, yaşamlarında hiç tecrübe etmedikleri konuları anlatırlar. Böylece okuldaki öğrenme, müzedeki görsel öğrenme ile gelişir ve pekişir. Bunu unutmadan milli şuurun şekillenmesinde desteği olacak birer kültür ve tarih mirası sayılan eserleri tanımları, arşiv belgelerini görebilmeleri, yaşadıkları bölgeyi daha iyi tanımlarına yardımcı olacaktır.

Nevşehir'in Göreme kasabasında, oluşturulmaya çalışılan yerel müze için yakın geçmişte ya da hala kullanılan ve yörenin ekonomisine, kültürüne etki etmiş ya da etmekte olan malzemelerin toplanmasına öncülük olabilmek bu çalışmayı diğerlerinden daha farklı kılmaktadır.

Bu tezde Yerel Müzenin eğitim ile ilişkilendirilmesi bu nedenle öğretimde, yakın çevre olayları ile yeterli düzeyde ilgi kurmadan, uzak çevre olaylarına geçilmemesinin öneminin kavratılmasını sağlamak yerel müzenin hem yöre halkları için hem de Sosyal Bilgiler dersleri için değerini kavratmış olacaktır.

Kaynakça

- Abacı, O.
2005 **Çocuk ve Müze**, İstanbul.
- Adıgüzel, Ö. H.
2000 **“Müze Pedagojisi”**
Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar
Küreselleşme Ve Yerelleşme, Üçüncü
Uluslararası Tarih Kongresi, İstanbul,
2000
- Atagök, T.
1999 **“Türkiye’de Çocuk- Müze İlişkilerinin
Dünü ve Bugünü”**
Cumhuriyet ve Çocuk 2. Ulusal Çocuk
Kültürü Kongresi, 1999, Ankara.
- Aktaş, Z.
2000 **Ankara Etnografya Müzesinin
Ziyaretçiler Gözüyle Değerlendirilmesi,**
Ankara Üniversitesi, Müze Eğitimi
Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi,
Ankara
- Akmehmet, T.K.- Ödekan, A.
2006 **Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi,**
İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi,
Sosyal Bilimler Cilt 3, Sayı 1, İstanbul.

Arıkan, Z.

2001

**Bir Yerel Tarih Sempozyumu, Tarihin
kucağında Gömeç**

Tarihçe Dergisi, yerel Tarih Grupları
Bülteni Gömeç

Sempozyumu 26-27 Ekim

Aydın, Özçiçek, Budak

2011

**“Kastamonu Vilayet Salnamelerinde
Devrek/ Hamidiye (H.1286 1321/
M.1869/ 1870-1902/ 1903)”**

Yerel Tarih Bakış Açısı İle Osmanlı
Döneminde Devrek ve Çevresi Tarihi,
Konya, 2011.

Başgelen, N.

2010

Hamdi Bey,

Ölümünün 100.Yıl Dönümünde Osman

İstanbul.

Başgelen, N.

1991

Bir Masal Ülkesi Kapadokya, İstanbul.

Bayraktar, H.

2006

**Konya Merkezindeki Müzelerin ve
Tarihi Mekânların Tarih Öğretiminde
Kullanılmasına İlişkin Lise Tarih
Öğretmenlerinin Görüşlerinin
Değerlendirilmesi,**

Gazi Üniversitesi, Tarih Öğretmenliği
Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi,
Ankara

- Boyar, H.
2006 **Toplunun Oluşumu ve Küreselleşmenin Etkilerinde Müzeler Örneği**,
Gazi Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Caunce, S.
2011 **Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi**, İstanbul.
- Çadırcı, M.
2011 **Tanzimat Sürecinde Türkiye Anadolu Kentleri**, Ankara.
- Çalıkoğlu, L.
2009 **“Yeni Bir Dikkat Alanı: Koleksiyon, Koleksiyonerlik ve Müzecilik”**
Çağdaş Sanat Konuşmaları -4 Koleksiyon, Koleksiyonerlik ve Müzecilik, İstanbul, 2009.
- Çınar, K.Y.
2009 **Müzecilik Eğitiminde Yeni Eğilimler Türkiye’de Müzecilik ve Mesleki Eğitim**,
Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Ana sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- David, F.
2001 **“Kentler, Müzeler, Toplum”**
Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katkılar, Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul 2001.

- Demir, Ö.
1996 **Kapadokya Medeniyetin Beşiğı**, Ankara
- Durakbaşı, A.
2001 **“Tarih Yazımının Yeni Olanakları, Aile Tarihi ve Yerel Tarih”**
Yerel tarihçilik, Kent, Sivil Girişim Yerel Tarih Grupları Deneyimi Yerel Tarih Konferansı 16-17 Kasım, İstanbul, 2001.
- Ertürk, N.
2002 **Arkeolojik Mirasın Korunmasında Ören Yeri Müzelerinin Rolü**, Yıldız Teknik Üniversitesi, Müzecilik Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ekeldik, H.G.
2010 **Sosyal Bilgiler Dersinde Müze Faaliyetlerinin Programlanması (Konya Müzeler Örneği)**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Evirgen, Ö.F.
2011 **“ Balkan Savaşları’nda Milli Mücadeleye Vatan Savunmasında Şehit Olan Devrekliler (Devrek Vefayata Mahsus Vukuat Defterlerine Göre)”**
Yerel Tarih Bakış Açısı İle Osmanlı Döneminde Devrek ve Çevresi Tarihi, Konya, 2011

- Erbay, M.
2011 **Müzelerde Sergileme ve Sunum Tekniklerinin Planlanması**, İstanbul.
- Gönen, M- Dalkılıç, N.
2009 **Çocuk Gelişiminde Yaratıcı Drama**, İstanbul.
- Halme, Ş. A.
2006 **19. yy.ın İkinci Yarısında Nevşehir'in Sosyal ve Ekonomik Durumu**, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- Hebditch, M.
2001 **“Londra Müzesi”**
Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katkılar, Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul 2001.
- Hisar, Ş.A.
2010 **Türk Müzeciliği**, İstanbul.
- Karabıyık, A.
2007 **Çağdaş Sanat Müzeciliği Kapsamında Türkiye'deki Müzecili Hareketlerine Bir Bakış**, Atatürk Üniversitesi, Resim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

- Karakaya, M.
2007 **Seyahatnamelerde Nevşehir,** Niğde Üniversitesi, Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- Karakaya, M
2008 **“Seyahatnamelerde Nevşehir”**
Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi Üzerine, İstanbul, 2008
- Karağuz, G.
2011 **“Yerel Tarih” Bakış Açısı İle Osmanlı Döneminde Devrek ve Çevresi Tarihi,** Konya
- Kalenderoğlu, S.
2006 **Ankara Etnografya Müzesinde Bulunan 13. Yüzyıl Selçuklu Dönemi Ahşap Kapı Süslemeleri,** Gazi Üniversitesi, El Sanatları Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Levy, F.
2001 **“Maddi Olmayan Bir Müzeye Doğru”**
Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katkılar, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul 2001.
- Madran, B.- Önal, Ş.
2000 **“Yerellikten Küreselliğe Uzanan Çizgide Tarihin Çok Paylaşımlı Vitrinleri: Müzeler ve Sunumları”**

Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar
Küreselleşme ve Yerelleşme, Üçüncü
Uluslararası Tarih Kongresi, İstanbul,
2000.

Milli Savunma Bakanlığı

1998 **Şehitlerimiz, Osmanlı-Rus, Osmanlı-
Yunan, Trablusgarp, Balkan, I.Dünya,
İstiklal, Kore, Kıbrıs, İç Güvenlik, cilt I-
V, Ankara.**

Ösen, S.

2008 **“Arşiv Belgeleri ve Şeriye Sicillerine
Göre Niğde”** Niğde, Aksaray ve Nevşehir
Tarihi Üzerine, İstanbul, 2008.

Özer, E.

2012 **Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Ve Sözlü
Tarihin Etkinliklerinin
Programlanması, İlköğretim Anabilim
Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.**

Özeskiç, A.

2009 **Müzedede Öğrenmenin Öğrencilerin
Görsel, Duyuşsal ve Kinestetik Yönleri
Üzerine Etkileri (6.Sınıf Öğrencileri
Üzerine Bir Uygulama), Gazi
Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana
Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara**

Özsoy, V.- Mercin, L.

2003 **Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerin
Kullanılmasında İlgili Kurum ve**

Kuruluşların Karşılıklı Görev ve Yükümlülükleri, Gazi Üniversitesi, Arşiv, Cilt: 1, Sayı: 3.

Öztürk, İ
2008

“Konya Vilayet Salnamelerine Göre Niğde Sancağı’nda Eğitim-Öğretim”
Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi Üzerine, İstanbul, 2008

Öztürk, G.E.
2008

“19. ve 20. Yüzyıllarda Niğde Sancağı’nın İdari Taksimatı” Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi Üzerine, İstanbul, 2008

Sarı, İ.
2007

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Etkinliklerinin Öğrenci Başarı, Beceri ve Tutumlarına Etkisi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Scranton, P.
2001

“Kent ve Toplumsal Tarih Müzelerinde Yorumlama Sorunları; Ziyaretçi Bakış Açısı”
Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katkılar, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul 2001

Shaw, K.M.W.
2004

Osmanlı Müzeciliği, İstanbul.

Şahabbar, N.
2001

“Çocuklar İçin Müze Eğitimi”

Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katkılar,
Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih
Vakfı, İstanbul 2001

Şaşmaz, M.
2008

**Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi
Üzerine, İstanbul, 2008**

Taş, Ş.E.
2001

Eğitimi”

“Yerel Tarih Çalışmaları ve Tarih

Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katkılar,
Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih
Vakfı, İstanbul 2001

Tekeli, İ.
2001

**“Yerel Tarih Çalışmalarına Gençlerin
Katılımı ve Tarih Eğitimi”**

Yerel tarihçilik, Kent, Sivil Girişim Yerel
Tarih Grupları Deneyimi Yerel Tarih
Konferansı 16-17 Kasım, İstanbul, 2001.

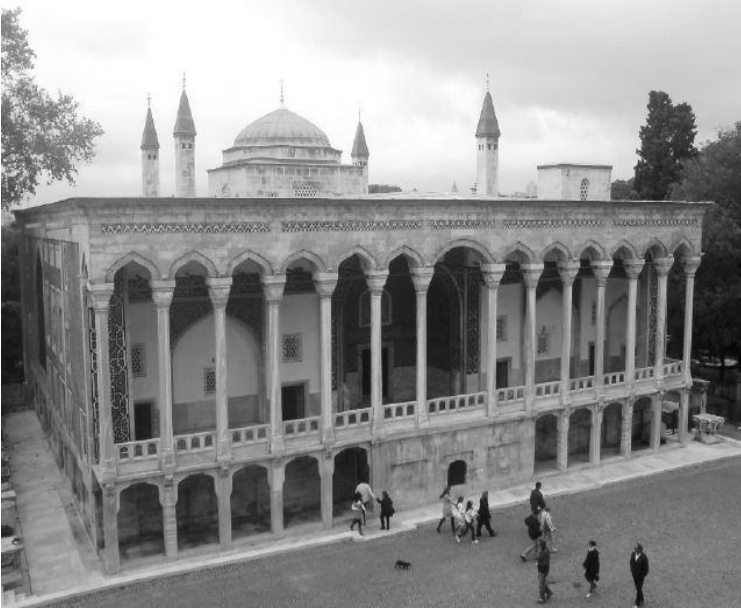
Turgay, B.
1997

**Yaratıcı Drama Eğitimi Alan ve
Almayan Ergenlerin Yaratıcılıklarının
Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi,**
Ankara Üniversitesi, Ev Ekonomisi
Anabilim Dalı(Çocuk Gelişimi), Yüksek
Lisans Tezi, Ankara.

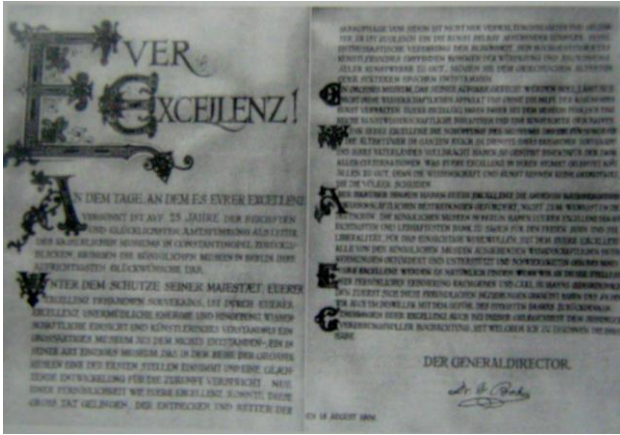
TC. Ankara Valiliği

- 2006 **“Atatürk’ün İlk İstirahatgahı
Etnografya Müzesi”**
Geçmişı Günümüze Bağlayan Ankara
Müzeleri, İl Kültür Turizm Müdürlüğü,
2006, Ankara.
- Zilcioğlu, Ş.
2008 **Çocuk Müzeleri ve Müze Eğitimi,**
Ankara
- 1305 **Konya Vilayet Salnamesi**

Ekler:

Ek.1: Çinili Köşk Müzesi (Erbay 2011, 39.)

Ek. 2: Berlin Müzesi genel müdürünün Osman Hamdi Bey'in Türk müzesine, bilim ve sanatına yaptığı hizmetlere değinen 18 Ağustos 1906 tarihli tezhipli yazısı. (Başgelen 2010, 52.)

Ek.3: Müze-i Hümayun Müdürü Osman Hamdi Bey (1842- 1910) (Başgelen 2010, 4.)

Ek. 4: Çinili Köşk. (Erbay 2011, 41.)

Ek. 5: Osman Hamdi Bey kazı ekibi ile Lagina Hekate Tapınağı kalıntıları. (Başgelen 2010, 50.)

Ek. 6: Osman Hamdi Bey ölümünden üç ay önce İngiltere’de Oxford Üniversitesi’nden “Fahri Doktor” payesini aldıktan sonra(07.10.1909) (Başgelen 2010, 54.)

Ek.7: Ankara Etnografya Müzesi

Ek. 8: Ankara Etnografya Müzesi

Ek.9: Ankara Etnografya Müzesi

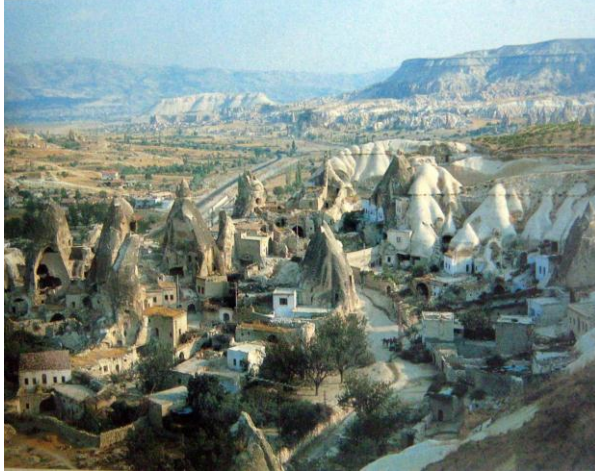
Ek.10: Ankara Etnografya Müzesi

Ek. 11: Ankara Etnografya Müzesi

Ek.12: Göreme Açık hava Müzesi

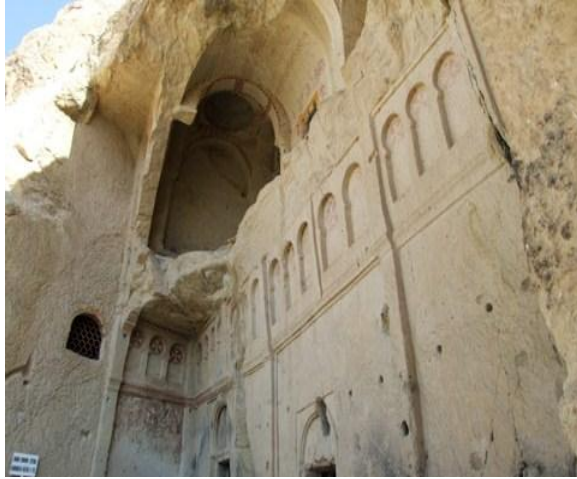
Ek.13: Göreme Kasabasında Peribacası Oluşumu
(Başgelen 1991, 48)

Ek.14: Tokalı Kilise

Ek.15: Çarıklı Kilise

Ek.16: Karanlık Kilise

Ek.17 Elmalı Kilise

Ek.18: Yılanlı Kilise.

Ek.19: Aziz Barbara Şapeli

Ek.20: Aziz Catherine Şapeli

Ek.21: Rahibeler Manastırı

Ek.22: Yemekhane

Ek. 23: İzmir, Çetin Kültür Köyü Müzesi

Ek.24: İzmir, Çetin Kültür Köyü Müzesi

Ek.25: İzmir/ Çetin Kültür Köyü Müzesi

Ek.26: İzmir/Çetin Kültür Köyü Müzesi

Ek.27: Mustafa Budak ve Aile Fertlerinden eşi Fadime Budak, Kızı Raziye Budak ve yeğeni Suna Dikmen

Ek.28: Göreme Açık hava Müzesi Çalışanları, Sağ alt köşeden ikinci Mehmet Yücebilgili.

Ek.29: 7 Nisan 1977, Sol başta Ali Budak ve arkadaşlarıyla Nevşehir, Ortahisar’da

Ek.30: Göreme Açık hava Müzesi Çalışanları.

Ek.31: Göreme gençleri, sol başta Mehmet Yücebilgili

Ek.32: Göreme ilkokulu, öğretmen ve kız öğrencileri

Ek.33: Göreme kasabası genç kızları

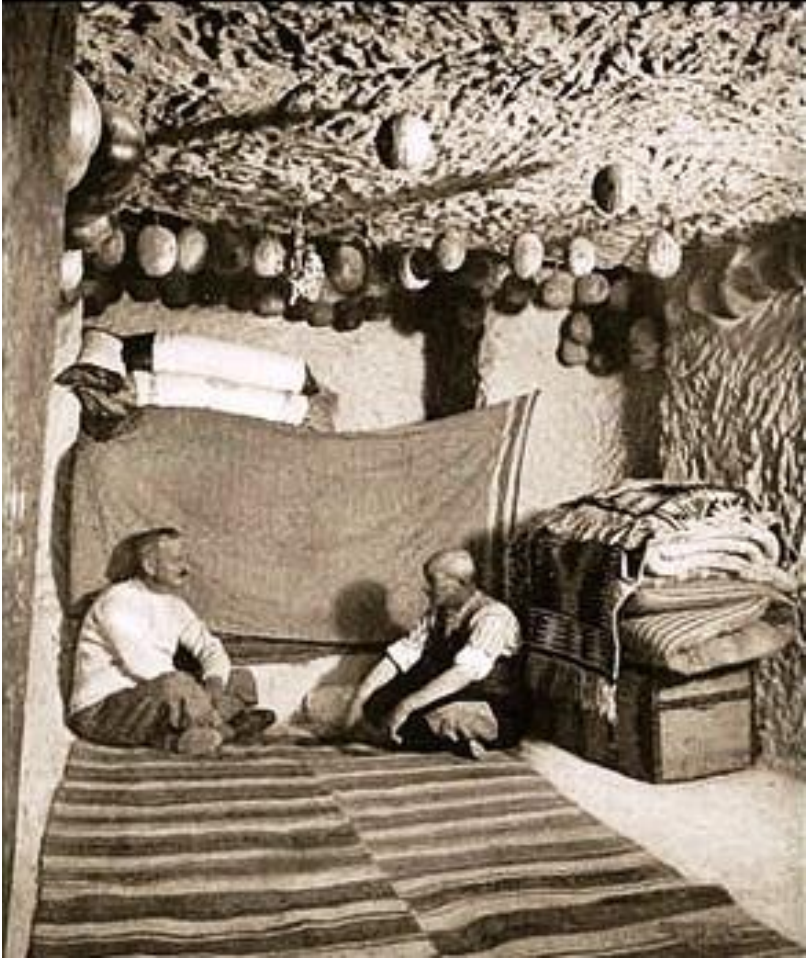
Ek.34: Göreme Kasabasının Yöresel Çömlekte Kuru Fasulyesi (Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Sami Türkay)

Ek.35: Göreme Kasabasının Geleneksel Yemeklerin Pişirildiği Tandır Ateşi (Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Sami Türkay)

Ek.36: Tandır ateşinde yapılan üzüm pekmezi (Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Sami Türkay)

Ek.37: Göreme'nin Geleneksel eski evlerinden bir oda görüntüsü. (Göreme Belediyesi Fotoğraf Arşivi.

No	Adı	Baba Adı	Lakabı	Doğum Yeri	Doğum Yılı	Harp
1 -	HASAN	ALİ		NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
2 -	MUSA	ALİ	MOLLA AHMET OĞLU	NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
3 -	OSMAN	ALİ		NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
4 -	DEMİRCİ ALİ	HASAN	KÖRALİOĞULLARI	NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
5 -	İBRAHİM	HASAN	KADIOĞULLARI	NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
6 -	MUSTAFA	AHMET	AHMETKAYAOĞULLARI	NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
7 -	MURTAZA	CUMA		NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
8 -	YUSUF	HACI ÖMER		NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
9 -	HÜSEYİN	MUSTAFA		NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
10 -	İBRAHİM	MUSTAFA		NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
11 -	MUSTAFA	HİLMİ		NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
12 -	MUSTAFA	HİMMET		NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
13 -	DELİ OSMAN	HÜSEYİN		NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
14 -	MEHMET	MEHMET	SAKALLIOĞULLARI	NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
15 -	HASAN	OSMAN		NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
16 -	MUSTAFA	OSMAN		NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI
17 -	ÖMER	OSMAN	DELİKIZOĞULLARI	NEVŞEHİR	1890	TRABLUSGAR P SAVAŞI

N o	Adı	Baba Adı	Lakabı	Doğum Yeri	Doğum Yılı	Harp
1 -	SÜLEYMAN	MEHMET	İMAMOĞULLARI	NEVŞEHİR	1877	BALKAN SAVAŞI

N o	Adı	Baba Adı	Lakabı	Doğum Yeri	Doğum Yılı	Harp
1 -	AHMET	ALİ	ALİYAZOĞULLARI	NEVŞEHİR	1891	İSTİKLÂL SAVAŞI
2 -	AHMET	ALİ		NEVŞEHİR	1898	İSTİKLÂL SAVAŞI
3 -	HABİP	ALİ	KARACABEKİROĞULLARI	NEVŞEHİR	1900	İSTİKLÂL SAVAŞI
4 -	HASAN	ALİ	KEL AHMETOĞULLARI	NEVŞEHİR	1891	İSTİKLÂL SAVAŞI
5 -	HÜSEYİN	ALİ	KIRGALIOĞULLARI	NEVŞEHİR	1889	İSTİKLÂL SAVAŞI
6 -	HÜSEYİN	ALİ	KARTALOĞULLARI	NEVŞEHİR	1899	İSTİKLÂL SAVAŞI
7 -	İBRAHİM	ALİ	HASANOĞULLARI	NEVŞEHİR	1884	İSTİKLÂL SAVAŞI
8 -	İSMAİL	ALİ	HACİİSMAİLOĞULLARI	NEVŞEHİR	1889	İSTİKLÂL SAVAŞI
9 -	İSMAİL	ALİ		NEVŞEHİR	1895	İSTİKLÂL SAVAŞI

10 -	MEHMET	ALİ	TİMUROĞULLARI	NEVŞE HİR	1899	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
11 -	MUSA	ALİ	BULAKOĞULLARI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
12 -	MUSTAFA	ALİ	KARADELİOĞULLAR I	NEVŞE HİR	1896	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
13 -	MUSTAFA	ALİ	VELİOĞULLARI	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
14 -	MUSTAFA	ALİ		NEVŞE HİR		İSTİKL ÂL SAVAŞ I
15 -	AZİZ	ALİ OSMAN	YAKUPOĞULLARI	NEVŞE HİR	1896	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
16 -	HASAN	ALİ OSMAN	OSMANOĞULLARI	NEVŞE HİR	1884	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
17 -	İBRAHİM	ALİ OSMAN	CEBROĞULLARI	NEVŞE HİR	1884	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
18 -	ZEHUR	HALİL	SİVAROĞULLARI	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
19 -	İBRAHİM	HALİL İBRAHİM	BEKİRİOĞULLARI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
20 -	İBRAHİM	HALİL İBRAHİM		NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
21 -	VEYİS	HALİL İBRAHİM	KARADELİOĞULLAR I	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL

						SAVAŞ I
22 -	YUNUS	HALİL İBRAHİM	KAVAKOĞULLARI	NEVŞE HİR	1891	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
23 -	YUSUF	HALİL İBRAHİM	KÖKOĞULLARI	NEVŞE HİR	1891	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
24 -	HASAN	HALİT	HALİTOĞULLARI	NEVŞE HİR	1899	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
25 -	ALİ	HAMZA	HAMZAOĞULLARI	NEVŞE HİR	1888	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
26 -	OSMAN	HAMZA	CİNOĞULLARI	NEVŞE HİR	1897	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
27 -	OSMAN	HAMZA	HÜSEYİNOĞULLARI	NEVŞE HİR	1897	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
28 -	AHMET	HASAN	HACİMEMOOĞULLA RI	NEVŞE HİR	1884	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
29 -	AHMET	HASAN		NEVŞE HİR	1887	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
30 -	DERVİŞ MEHMET	HASAN	KÖSE ÇIKTIOĞULLARI	NEVŞE HİR	1897	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
31 -	HÜSEYİN	HASAN	KUMAŞOĞULLARI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
32 -	İBRAHİM	HASAN	DELİHALİLOĞULLA RI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I

33 -	İBRAHİM	HASAN	HASANBEYOĞULLARI	NEVŞEHİR	1898	İSTİKLÂL SAVAŞI
34 -	MEHMET	HASAN	BOSTANCIOĞULLARI	NEVŞEHİR	1890	İSTİKLÂL SAVAŞI
35 -	MUSTAFA	HASAN	ÇAKMAKOĞULLARI	NEVŞEHİR	1886	İSTİKLÂL SAVAŞI
36 -	KAZIM	ABDİ	RECEPOĞULLARI	NEVŞEHİR	1898	İSTİKLÂL SAVAŞI
37 -	HÜSEYİN	ABDURRAHMAN	SAKALLIOĞULLARI	NEVŞEHİR	1891	İSTİKLÂL SAVAŞI
38 -	AHMET	AHMET		NEVŞEHİR	1894	İSTİKLÂL SAVAŞI
39 -	ALİ	AHMET	MASLAKOĞULLARI	NEVŞEHİR	1891	İSTİKLÂL SAVAŞI
40 -	ALİ	AHMET		NEVŞEHİR	1900	İSTİKLÂL SAVAŞI
41 -	HÜSEYİN	AHMET	AHMETOĞULLARI	NEVŞEHİR	1884	İSTİKLÂL SAVAŞI
42 -	MEHMET	AHMET	BOYABATLIOĞULLARI	NEVŞEHİR	1890	İSTİKLÂL SAVAŞI
43 -	MEHMET	AHMET	KARACAOĞULLARI	NEVŞEHİR	1891	İSTİKLÂL SAVAŞI
44 -	MEHMET	AHMET	ABDURRAHMANOĞULLARI	NEVŞEHİR	1897	İSTİKLÂL

						SAVAŞ I
45 -	MEHMET	AHMET		NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
46 -	MEHMET ALİ	AHMET	SÖYLEMEZOĞULLA RI	NEVŞE HİR	1901	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
47 -	MEHMET EMİN	AHMET		NEVŞE HİR	1899	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
48 -	MUSTAFA	AHMET		NEVŞE HİR	1899	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
49 -	NUH	AHMET	BAĞDATLIOĞULLAR I	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
50 -	NURİ	AHMET		NEVŞE HİR	1897	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
51 -	SEYİT AHMET	AHMET	HANÇEROĞULLARI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
52 -	MEHMET	İSMAİL	FERİKOĞULLARI	NEVŞE HİR	1900	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
53 -	MEHMET	İSMAİL HAKKI	PAŞAOĞULLARI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
54 -	AHMET	KANBER	KANBEROĞULLARI	NEVŞE HİR	1900	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
55 -	MUSA	KERİM	HOC AOĞULLARI	NEVŞE HİR	1896	İSTİKL ÂL SAVAŞ I

56	HASAN - HÜSEYİN	MAHMUT	BALDIZLIOĞULLARI	NEVŞE HİR	1884	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
57	YAKUP	MAHMUT	DADAYOĞULLARI	NEVŞE HİR	1896	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
58	ABİDİN	MEHMET		NEVŞE HİR	1899	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
59	AHMET	MEHMET	KARAÇAVUŞOĞULLARI	NEVŞE HİR	1891	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
60	AHMET	MEHMET		NEVŞE HİR	1895	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
61	ABDULLAH	ARİF		NEVŞE HİR	1893	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
62	MEHMET	ARİF	KAYMAKÇIOĞULLARI	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
63	YAKUP	ARİF	HACIARİFOĞULLARI	NEVŞE HİR	1886	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
64	HASAN	ATAULLAH	TÜRKMENOĞULLARI	NEVŞE HİR	1891	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
65	AHMET	BAT	HAFIZOĞULLARI	NEVŞE HİR	1891	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
66	HASAN	BEKİR	CEVİZOĞULLARI	NEVŞE HİR	1890	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
67	HASAN	BEKİR	EĞRİOĞULLARI	NEVŞE HİR	1899	İSTİKL ÂL

						SAVAŞ I
68 -	HÜSEYİN	BEKİR	EĞRİOĞULLARI	NEVŞE HİR	1899	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
69 -	MUSTAFA	BEKİR	MEHLEKOĞULLARI	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
70 -	MEHMET	BEKTAŞ	YAŞOĞULLARI	NEVŞE HİR	1899	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
71 -	HASAN	DAVUT	DAVUTOĞULLARI	NEVŞE HİR	1885	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
72 -	MUSTAFA	DELİ	HÜSEYİNPAŞAOĞUL LARI	NEVŞE HİR	1888	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
73 -	MUSTAFA	EMİN	EMİNOĞULLARI	NEVŞE HİR	1900	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
74 -	HASAN	EMRULLAH	HAMZAZADEOĞULL ARI	NEVŞE HİR	1891	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
75 -	ALİ	FEHMİ	DADASUNLUOĞULL ARI	NEVŞE HİR	1891	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
76 -	BEKTAŞ	HACI AHMET		NEVŞE HİR	1895	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
77 -	MİRZA	HACI EMİN		NEVŞE HİR	1890	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
78 -	HÜSEYİN	HACI HÜSEYİN	BOSTANCIOĞULLAR I	NEVŞE HİR	1890	İSTİKL ÂL SAVAŞ I

79 -	MEHMET	HACI MEHMET	DELİLERLİOĞULLAR I	NEVŞE HİR	1895	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
80 -	MEHMET	HACI MÜKREMİN	BOZBEYOĞULLARI	NEVŞE HİR	1893	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
81 -	SEYİT AHMET	HACI NUMAN	AĞAOĞULLARI	NEVŞE HİR	1887	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
82 -	BEKİR	HACI SALİH	HAŞİMOĞULLARI	NEVŞE HİR	1890	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
83 -	EYÜP	HACI VELİ		NEVŞE HİR	1892	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
84 -	DURMUŞ	HALİL	HALİLOĞULLARI	NEVŞE HİR	1895	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
85 -	DURMUŞ	HALİL	FARAŞOĞULLARI	NEVŞE HİR	1895	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
86 -	İBRAHİM	HALİL	MAHMUTOĞULLARI	NEVŞE HİR	1885	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
87 -	İBRAHİM	HALİL	ATEŞOĞULLARI	NEVŞE HİR	1885	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
88 -	İBRAHİM	HALİL	ATEŞOĞULLARI	NEVŞE HİR	1892	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
89 -	MAHMUT	HALİL	KIRIKOĞULLARI	NEVŞE HİR	1892	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
90 -	MEHMET	HALİL	KARAHASANOĞULL ARI	NEVŞE HİR	1895	İSTİKL ÂL

						SAVAŞ I
91 -	YAKUP	MUHİTTİN	HACIYAKUPOĞULLARI	NEVŞEHİR	1895	İSTİKLÂL SAVAŞI
92 -	AHMET	MUSTAFA		NEVŞEHİR	1890	İSTİKLÂL SAVAŞI
93 -	AHMET	MUSTAFA	KATRANCIOĞULLARI	NEVŞEHİR	1898	İSTİKLÂL SAVAŞI
94 -	AHMET	MUSTAFA	YARICIOĞULLARI	NEVŞEHİR	1900	İSTİKLÂL SAVAŞI
95 -	AHMET	MUSTAFA	KASABOĞULLARI	NEVŞEHİR	1902	İSTİKLÂL SAVAŞI
96 -	ALİ	MUSTAFA	DEMİRCİOĞULLARI	NEVŞEHİR	1890	İSTİKLÂL SAVAŞI
97 -	ARİF	MUSTAFA	ÇOBANARİFOĞULLARI	NEVŞEHİR	1898	İSTİKLÂL SAVAŞI
98 -	CEMAL	MUSTAFA		NEVŞEHİR	1898	İSTİKLÂL SAVAŞI
99 -	HALİL	MUSTAFA	ŞAPÇIOĞULLARI	NEVŞEHİR	1899	İSTİKLÂL SAVAŞI
100 - H	HAYRULLA	MUSTAFA	ŞAP AĞASIOĞULLARI	NEVŞEHİR	1899	İSTİKLÂL SAVAŞI
101 -	İBRAHİM	MUSTAFA	KELLEÇİOĞULLARI	NEVŞEHİR	1903	İSTİKLÂL SAVAŞI

10 2 -	ŞEVKİ	HASAN	SARIOĞULLARI	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
10 3 -	ALİ	HURŞİT	CERİYESOĞULLARI	NEVŞE HİR	1899	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
10 4 -	ALİ	HURŞİT	HURŞİTOĞULLARI	NEVŞE HİR	1899	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
10 5 -	ABDULKADİR	HÜSEYİN	ÖKSÜZOĞULLARI	NEVŞE HİR	1895	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
10 6 -	HAZIM	HÜSEYİN	KÜRT DAMADIOĞULLARI	NEVŞE HİR	1896	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
10 7 -	MEHMET	HÜSEYİN		NEVŞE HİR	1890	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
10 8 -	MEHMET	HÜSEYİN	KAFLIOĞULLARI	NEVŞE HİR	1896	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
10 9 -	YUSUF	HÜSEYİN	KABAKÇIOĞULLARI	NEVŞE HİR	1889	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
11 0 -	BAYRAM	İBRAHİM	MUSTAFAOĞULLARI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
11 1 -	HALİL İBRAHİM	İBRAHİM	ŞARNIŞANOĞULLARI	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
11 2 -	MEHMET	İBRAHİM	DAVUTOĞULLARI	NEVŞE HİR	1887	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
11 3 -	MUSTAFA	İBRAHİM		NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL

						SAVAŞ I
11 4 -	MUSTAFA	İBRAHİM	ZEYNELOĞULLARI	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
11 5 -	MUSTAFA	İBRAHİM		NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
11 6 -	MUSTAFA	İBRAHİM	RAŞİTOĞULLARI	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
11 7 -	MUSTAFA	İBRAHİM	YURDEŞİLEROGULL ARI	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
11 8 -	MUSTAFA	İBRAHİM	SAVRANOĞULLARI	NEVŞE HİR	1900	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
11 9 -	YUNUS	İBRAHİM	HACIBATTALOĞULL ARI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
12 0 -	YUNUS	İBRAHİM	HACIYUNUSOGULL ARI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
12 1 -	AHMET	İSMAİL	HACIALİOĞULLARI	NEVŞE HİR	1885	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
12 2 -	BEKİR	İSMAİL		NEVŞE HİR	1897	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
12 3 -	HALİL	İSMAİL	YATAROĞULLARI	NEVŞE HİR	1896	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
12 4 -	BEKİR	SAMİ	HAŞİMOĞULLARI	NEVŞE HİR	1890	İSTİKL ÂL SAVAŞ I

125 -	AHMET	SEYİT AHMET	HACIHASANOĞULLARI	NEVŞEHİR	1891	İSTİKLÂL SAVAŞI
126 -	ALİ	SÜLEYMAN	YUMURTACIOĞULLARI	NEVŞEHİR	1896	İSTİKLÂL SAVAŞI
127 -	İBRAHİM	SÜLEYMAN	SÜLEYMANOĞULLARI	NEVŞEHİR	1898	İSTİKLÂL SAVAŞI
128 -	MEHMET	SÜLEYMAN	HATİPOĞULLARI	NEVŞEHİR	1883	İSTİKLÂL SAVAŞI
129 -	MEHMET ALİ	SÜLEYMAN	SELİMOĞULLARI	NEVŞEHİR	1884	İSTİKLÂL SAVAŞI
130 -	MUSTAFA	ŞABAN		NEVŞEHİR	1888	İSTİKLÂL SAVAŞI
131 -	KÜÇÜK	ŞEVKİ		NEVŞEHİR	1896	İSTİKLÂL SAVAŞI
132 -	HASAN	ŞÜKRİ	KARAALİOĞULLARI	NEVŞEHİR	1896	İSTİKLÂL SAVAŞI
133 -	AHMET	TAHİR	İMAMOĞULLARI	NEVŞEHİR	1899	İSTİKLÂL SAVAŞI
134 -	ALİ	TAHİR	ALİREİSOĞULLARI	NEVŞEHİR	1891	İSTİKLÂL SAVAŞI
135 -	HALİL	MEHMET	KARAHASANOĞULLARI	NEVŞEHİR	1895	İSTİKLÂL SAVAŞI
136 -	HASAN HÜSEYİN	MEHMET	KALENDERLİOĞULLARI	NEVŞEHİR	1884	İSTİKLÂL

						SAVAŞ I
13 7 -	HASAN HÜSEYİN	MEHMET	MELENDİZLİOĞULLARI	NEVŞE HİR	1884	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
13 8 -	HÜSEYİN	MEHMET	KAZALOĞULLARI	NEVŞE HİR	1896	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
13 9 -	İBRAHİM ETHEM	MEHMET	ÇAVUŞOĞULLARI	NEVŞE HİR	1899	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
14 0 -	İSMAİL	MEHMET	EMİNOĞULLARI	NEVŞE HİR	1904	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
14 1 -	MEHMET	MEHMET		NEVŞE HİR	1895	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
14 2 -	MEHMET	MEHMET	KIZILOĞULLARI	NEVŞE HİR	1895	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
14 3 -	MEHMET	MEHMET	KAVAKLIOĞULLARI	NEVŞE HİR	1896	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
14 4 -	MEHMET	MEHMET	HABARALIOĞULLARI	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
14 5 -	MEHMET	MEHMET	YAĞLIOĞULLARI	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
14 6 -	MEHMET NURİ	MEHMET		NEVŞE HİR	1888	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
14 7 -	MEHMET SAMİ	MEHMET		NEVŞE HİR		İSTİKL ÂL SAVAŞ I

14 8 -	MEMİŞ	MEHMET		NEVŞE HİR	1892	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
14 9 -	MESUT	MEHMET	HASANAĞAOĞULLA RI	NEVŞE HİR	1884	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
15 0 -	MEVLÜT	MEHMET	PAŞAOĞULLARI	NEVŞE HİR	1896	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
15 1 -	MUHSİN	MEHMET	AMALOĞULLARI	NEVŞE HİR	1892	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
15 2 -	MUSTAFA	MEHMET		NEVŞE HİR	1895	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
15 3 -	OSMAN	MEHMET	ABDÜLKERİMOĞUL LARI	NEVŞE HİR	1888	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
15 4 -	SAMİ	MEHMET		NEVŞE HİR		İSTİKL ÂL SAVAŞ I
15 5 -	SÜLEYMAN	MEHMET	SARI HÜSEYİNOĞULLARI	NEVŞE HİR	1885	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
15 6 -	YUSUF	MEHMET	SELİMOĞULLARI	NEVŞE HİR	1896	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
15 7 -	YUSUF	MEHMET		NEVŞE HİR	1899	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
15 8 -	YUSUF	MEHMET		NEVŞE HİR		İSTİKL ÂL SAVAŞ I
15 9 -	HALİL İBRAHİM	MEHMET ALİ	KARACAOĞULLARI	NEVŞE HİR	1901	İSTİKL ÂL

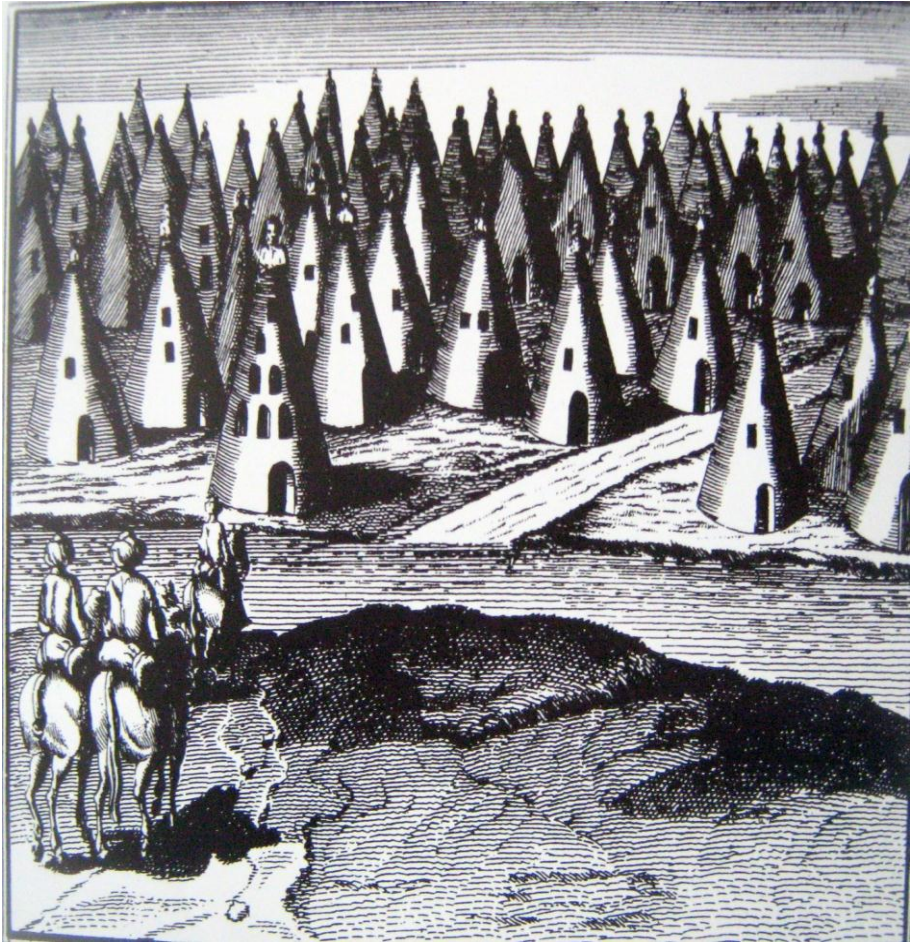
						SAVAŞ I
16 0 -	MUSTAFA	MEVLÜT	MEVLÜTOĞULLARI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
16 1 -	YUSUF	MOLLA İBRAHİM		NEVŞE HİR	1891	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
16 2 -	OSMAN	MOLLA MEHMET	BARANCIOĞULLARI	NEVŞE HİR	1890	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
16 3 -	SÜLEYMAN	MUHİTTİN	TAVUKCUOĞULLAR I	NEVŞE HİR	1892	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
16 4 -	YAKUP	MUHİTTİN	FERİKOĞULLARI	NEVŞE HİR	1891	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
16 5 -	MUSTAFA	MUSTAFA		NEVŞE HİR	1896	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
16 6 -	ŞABAN	MUSTAFA		NEVŞE HİR	1886	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
16 7 -	MEHMET	MÜKREMİN	KEPETİKOĞULLARI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
16 8 -	HASAN	NUMAN	KARAMUSTAFAOĞU LLARI	NEVŞE HİR	1892	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
16 9 -	SEYİT AHMET	NUMAN	HACI NUMANOĞULLARI	NEVŞE HİR	1887	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
17 0 -	ABDURRAH MAN	OSMAN	GÜZOĞULLARI	NEVŞE HİR	1896	İSTİKL ÂL SAVAŞ I

17 1 -	ALİ	OSMAN	İMAMOĞULLARI	NEVŞE HİR	1888	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
17 2 -	EŞREF	OSMAN	SARIOSMANOĞULL ARI	NEVŞE HİR	1885	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
17 3 -	HASAN	OSMAN	AKTABAŞOĞULLARI	NEVŞE HİR		İSTİKL ÂL SAVAŞ I
17 4 -	MEHMET	OSMAN	EMİROĞULLARI	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
17 5 -	MEHMET	OSMAN	ALTUNBAŞEMİROĞ ULLARI	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
17 6 -	SALİH	OSMAN	HALİLOĞULLARI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
17 7 -	ŞÜKRÜ	OSMAN	BOZ MUSAOĞULLARI	NEVŞE HİR	1884	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
17 8 -	ADİL	ÖMER	BENLİOĞULLARI	NEVŞE HİR	1888	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
17 9 -	AHMET	ÖMER	İSLAMOĞULLARI	NEVŞE HİR	1884	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
18 0 -	HAFİZ NUH	ÖMER	KARAGELENOĞULL ARI	NEVŞE HİR	1895	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
18 1 -	NUH	ÖMER	KARAGÜLLEROĞUL LARI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
18 2 -	MEHMET	SAİT	SELAHADDİNOĞULL ARI	NEVŞE HİR	1895	İSTİKL ÂL

						SAVAŞ I
18 3 -	KAZIM	SALİH	VELİÇAVUŞOĞULLA RI	NEVŞE HİR	1893	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
18 4 -	AHMET KAMİL	SALİM		NEVŞE HİR	1886	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
18 5 -	HAMZA	TEVFİK	GÖKHASANOĞULLA RI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
18 6 -	ABDULLAH	TURAN	KÜÇÜKALİOĞULLA RI	NEVŞE HİR	1900	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
18 7 -	ALİ	ÜMRAN	ÇAYIROĞULLARI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
18 8 -	AHMET	VELİ	BAĞDATLIOĞULLAR I	NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
18 9 -	EYÜP	VELİ		NEVŞE HİR	1892	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
19 0 -	YUSUF	YAKUP	HACIARİFOĞULLARI	NEVŞE HİR	1886	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
19 1 -	YUSUF	YUNUS	HOCADARAOĞULLA RI	NEVŞE HİR	1900	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
19 2 -	ALİ	YUSUF		NEVŞE HİR	1897	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
19 3 -	BESİM	YUSUF	KARAGÜLLEOĞULLA RI	NEVŞE HİR	1894	İSTİKL ÂL SAVAŞ I

19 4 -	EYÜP	YUSUF	HACI VELİOĞULLARI	NEVŞE HİR	1892	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
19 5 -	MEHMET	YUSUF		NEVŞE HİR	1895	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
19 6 -	MEHMET	YUSUF		NEVŞE HİR	1898	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
19 7 -	MUSTAFA	YUSUF		NEVŞE HİR	1884	İSTİKL ÂL SAVAŞ I
19 8 -	YAHYA	YUSUF	EYÜPOĞULLARI	NEVŞE HİR	1886	İSTİKL ÂL SAVAŞ I

Ek.38: Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşı, İstiklal Savaşında Şehit olan Nevşehirliiler.

Ek. 39: Kapadokya'nın en eski görünümü:
Peribacaları (Paul Lucas, 1714) (Başgelen 1991,
4)

۱۳۲ <table border="1"> <tr> <td>محمد افندی</td> <td>حاجی سعید افندی</td> </tr> <tr> <td>بلوس افندی</td> <td>عارف افندی</td> </tr> <tr> <td>باش کاتب حسن افندی</td> <td>مصطفی واجد افندی</td> </tr> <tr> <td>مشتاق معاولی احمد افندی</td> <td>عارف و مصطفی افندی</td> </tr> <tr> <td>کاتب آرمین افندی</td> <td>پوردان و بلوس افندی</td> </tr> <tr> <td>عبد شریعه کاتب عبدالله</td> <td>کاتب توفیق باش</td> </tr> <tr> <td>افندی</td> <td>صندق امین توری افندی</td> </tr> <tr> <td>فخری تجارت اعصابی احمد افندی</td> <td></td> </tr> <tr> <td>دیگری ریو درموس افندی</td> <td></td> </tr> </table>	محمد افندی	حاجی سعید افندی	بلوس افندی	عارف افندی	باش کاتب حسن افندی	مصطفی واجد افندی	مشتاق معاولی احمد افندی	عارف و مصطفی افندی	کاتب آرمین افندی	پوردان و بلوس افندی	عبد شریعه کاتب عبدالله	کاتب توفیق باش	افندی	صندق امین توری افندی	فخری تجارت اعصابی احمد افندی		دیگری ریو درموس افندی		۱۳۳ <table border="1"> <tr> <td>حاجی ابراهیم افندی</td> <td>احمد افندی</td> </tr> <tr> <td>امین افندی</td> <td>حاجی مصطفی افندی</td> </tr> <tr> <td>اوحائس انا</td> <td>فستاک افندی</td> </tr> <tr> <td>کاتب مسعود افندی</td> <td></td> </tr> </table>	حاجی ابراهیم افندی	احمد افندی	امین افندی	حاجی مصطفی افندی	اوحائس انا	فستاک افندی	کاتب مسعود افندی	
محمد افندی	حاجی سعید افندی																										
بلوس افندی	عارف افندی																										
باش کاتب حسن افندی	مصطفی واجد افندی																										
مشتاق معاولی احمد افندی	عارف و مصطفی افندی																										
کاتب آرمین افندی	پوردان و بلوس افندی																										
عبد شریعه کاتب عبدالله	کاتب توفیق باش																										
افندی	صندق امین توری افندی																										
فخری تجارت اعصابی احمد افندی																											
دیگری ریو درموس افندی																											
حاجی ابراهیم افندی	احمد افندی																										
امین افندی	حاجی مصطفی افندی																										
اوحائس انا	فستاک افندی																										
کاتب مسعود افندی																											
مع تحریر و رکر اداره سی <table border="1"> <tr> <td>کاتب اول</td> <td>مصطفی عاصم افندی</td> </tr> <tr> <td>رئیس</td> <td>سلیمان لطیف افندی</td> </tr> <tr> <td></td> <td>علی انا واجد و علی افندی</td> </tr> <tr> <td></td> <td>ردموروس و بلوس و اوحائس افندی</td> </tr> </table>	کاتب اول	مصطفی عاصم افندی	رئیس	سلیمان لطیف افندی		علی انا واجد و علی افندی		ردموروس و بلوس و اوحائس افندی	بعضی مامورین <table border="1"> <tr> <td>نظراف مدبری ابراهیم افندی</td> </tr> <tr> <td>مبارزه ماموری عبدالله افندی</td> </tr> <tr> <td>کاتب حسین و هجی افندی</td> </tr> <tr> <td>دیون عمود ماموری نامی افندی</td> </tr> <tr> <td>صندق امینی افندی</td> </tr> </table>	نظراف مدبری ابراهیم افندی	مبارزه ماموری عبدالله افندی	کاتب حسین و هجی افندی	دیون عمود ماموری نامی افندی	صندق امینی افندی													
کاتب اول	مصطفی عاصم افندی																										
رئیس	سلیمان لطیف افندی																										
	علی انا واجد و علی افندی																										
	ردموروس و بلوس و اوحائس افندی																										
نظراف مدبری ابراهیم افندی																											
مبارزه ماموری عبدالله افندی																											
کاتب حسین و هجی افندی																											
دیون عمود ماموری نامی افندی																											
صندق امینی افندی																											
معارف قومسوی <table border="1"> <tr> <td>رئیس مفتی سلیمان افندی</td> </tr> <tr> <td>عبدالله ک</td> </tr> <tr> <td>عزت باش</td> </tr> </table> منافع قومسوی <table border="1"> <tr> <td>رئیس حاجی مصطفی افندی</td> <td>رئیس عبدالله حلی افندی</td> </tr> </table>	رئیس مفتی سلیمان افندی	عبدالله ک	عزت باش	رئیس حاجی مصطفی افندی	رئیس عبدالله حلی افندی	نوشتر دایر معلومات نوشتر قصبه سی سوری و باغیسی چوق و مشرقه سی غایت بوزل بر محاضر توفیق اوغلی دایان زردالی پوراده ده حاصل اولور نوشتر قضایی مرکز ولایت اولان قونمک جهت شرفه سی و قرق ایلی ساعت مسافه سی در نوشهرک مشرق جهتمده بولانان ارکوب قضایی درت جنوبیسته اولان عربسون ناجیه سی اوج و غریبسته اولان افسرای قضایی اون ایکی وجهیت شعلالسته بولانان و مرکز اوا اولان یکده اون ایکی ساعت بندنه در بولانان به درسه ایت و بندنه هفتده پردقه ازار کوفی اوغرا و بولانان دهی اون ایکی ساعت مسافه سی بولان																					
رئیس مفتی سلیمان افندی																											
عبدالله ک																											
عزت باش																											
رئیس حاجی مصطفی افندی	رئیس عبدالله حلی افندی																										

Ek. 40: Konya Vilayet Salnamesi H.1305, 132-133

۱۳۵ معاونی کرک افندی اوقاف محاسبه‌چی و کلی حس افندی مسایو کانی عثمان افندی	۱۳۴ فوضریه کیدرک چیمباشیم کوفی عودته درسماندته کیدر درون قصبهده علوم عالیہ تدریس اولتور اون ایکی مدرسه‌واردر ساری املاک ویرکومی (۴۰۶۹۹۳) شروش بکری یاره بدلات عسکره سی (۱۲۵۰۵۵) شروش بکری ایسی یاره در اراضی مزروعیه سی
جلسه اداره عتیق اعضاء طبیعه رئیس قایم افندی اعضاء شعیبه رئیس افندی محاسبه‌چی افندی نخبررات کاتبی ماسایو کانی	(۱۸۸۲۷۲) غر مزروعیه سی (۱۳۱۶۳) دوشد مذکور قصبهده برحکومت قونانی و (۱۰۴۰) دکان و (۱۵) خان و برتلفراف خانه و فرات خانه و رفق‌بیس خانه و ایکی کشتخانه و بری همور دیکری خراب این جام و بر مکتب رشدی و مع دوی برقتله و پیش ایکی جوامع و اون دوت مساحده شریفه و اون کلبا و (۷۲) مکاتب صربانه موجوددر و ایکی ملشای معنی و اوقار مخصوصات ارضیه سی بخطه و شهر و چوددار و ذکرک و ازغین و نخود و فصولیه و سایر هر نوع میوه و بره در مخصوصات صنایعیه سی دخی نیکدمیه مشابهدر
تعمیمه بدایت رئیس رتب عبدالرحمن روحی افندی نظیف انا پاش کاتب محمد شعیب افندی معاونی اوخانس افندی دکری محمد عامر افندی	قضاء نیکدمه شعیبانی جدیده
مأمورین تفویض مأموری شجاع الدین افندی رئیس یارما افندی کاتبی عثمان افندی مع تحریر ویرکو مأموری عثمان افندی تعمیمه شعیب کاتبی خلیل افندی ضبطیه ملازمی نفیسی افندی صدوق امین بقولاکی افندی	مأمورین قضا ایاز معنی مدبریتی انصاریه قانقماقی محمد غالب افندی م ۳ مدرسیان رتب عبدالرحمن روحی افندی دوریه مولوبتی معدن کتانی انصاریه تحریرات کاتبی تحسین افندی محمد مدیح و مال مدبری مدخلی بک ثلثه

Ek.41: Konya Vilayet Salnamesi H.1305, 134-135.

Ek 42: Bir Türk'e Gönül Verdim, Yapımcı Halit Refiğ, 1969.

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Gamze Budak	İmza:	
Doğum Yeri:	Ankara		
Doğum Tarihi:	12.08.1987		
Medeni Durumu:	Bekar		
Öğrenim Durumu			
Derece	Okulun Adı	Program	Yıl
İlköğretim	Ortatepe İlköğretim Okulu		1993
			–
			1998
Ortaöğretim	29 Ekim İlköğretim Okulu		1998
			-
			2001
Lise	Ankara		Ankara 2001

	Başkent Lisesi			— 2004
Lisans	Selçuk Üniversite si	Sosyal Bilgiler Öğretmen liği	Konya	2005 - 2009
Yüksek Lisans	Konya Necmettin Erbakan Üniversite si Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Sosyal Bilgiler Eğitimi	Konya	2009 - 2012
Becerileri:	Osmanlıca ve Hititçe Transkript yapmak			
İlgi Alanları:	Eskiçağ tarihi Hititoloji Ölü diller Osmanlıca			

İş Deneyimi:	2007 Konya Hazım Uluşahin ilköğretim okulu sosyal bilgiler öğretmenliği stajı 2009 Konya Alparslan ilköğretim okulu sosyal bilgiler öğretmenliği stajı
Aldığı Ödüller:	- Selçuk Üniversitesi eğitim fakültesi sosyal bilgiler eğitimi anabilim dalı 2008–2009 yarıyıl onur belgesi - Ankara başkent lisesi 1992–1993 ders yılı Onur belgesi ödülü - 1996–1997 Okul içi beden eğitimi spor ve izcilik dairesi Başkanlığı’nın düzenlediği ritmik jimnastik yarışmasında Türkiye Altıncılığı Başarı Belgesi